

**PROGRAM
OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY JELEŚNIA
NA LATA 2025-2028
Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2030**

ZLECENIODAWCA:

GMINA JELEŚNIA

ul. Plebańska 1, 34-340 Jeleśnia

tel.: 33 863 07 01, fax: 33 863 67 98

mail: sekretariat@jelesnia.pl, www.jelesnia.pl

ZLECENIOBIORCA:

EKO – TEAM KONSULTING

ul. Spokojna 3, 43-330 Heczmarowice

tel.: 33 486 53 53, faks: 33 486 54 54, kom. 513 100 869

mail: biuro@eko-team.com.pl

AUTORZY OPRACOWANIA:

Agnieszka Chylak

Sebastian Kulikowski

INFORMACJE ZAMIESZCZONE W NINIEJSZYM OPRACOWANIU ZOSTAŁY UDOSTĘPNIONE PRZEZ:

- Urząd Gminy Jeleśnia,
- Zakład Gospodarki Komunalnej w Jeleśni,
- Starostwo Powiatowe w Żywcu,
- Powiatowy Zarząd Dróg Publicznych w Żywcu,
- Urząd Marszałkowski Województwa Śląskie,
- Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Katowicach,
- Wojewódzki Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Katowicach,
- Nadleśnictwo Jeleśnia,
- Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie,
- Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego w Katowicach,
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach,
- Generalną Dyрекję Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Katowicach,
- Regionalną Dyрекję Ochrony Środowiska w Katowicach,
- Tauron Dystrybucja Sp. z o.o.,
- Śląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Częstochowie, Oddział w Bielsku-Białej,
- Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Częstochowie, Śląski Oddział Regionalny

WFOŚiGW w KATOWICACH

*Dofinansowano ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
w Katowicach*

*Treści zawarte w publikacji nie stanowią oficjalnego stanowiska organów Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki
Wodnej w Katowicach.*

SPIS TREŚCI

1.	Wstęp	10
1.1.	CEL I PODSTAWA OPRACOWANIA	10
1.2.	METODOLOGIA OPRACOWANIA I ZAWARTOŚĆ DOKUMENTU	10
2.	UWARUNKOWANIA PRAWNE, SPÓJNOŚĆ Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PROGRAMOWYMI	12
3.	OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY JELEŚNIA	17
4.	OCENA STANU ŚRODOWISKA	19
4.1.	OCHRONA KLIMATU I JAKOŚCI POWIETRZA	19
4.1.1.	OPIS STANU OBECNEGO	22
4.1.1.1.	<i>Jakość powietrza na obszarze Gminy Jeleśnia</i>	22
4.1.1.1.	<i>Emisja z emitorów liniowych</i>	26
4.1.1.2.	<i>Niska emisja na terenie Gminy Jeleśnia</i>	28
4.1.1.3.	<i>Zaopatrzenie w ciepło sieciowe</i>	29
4.1.1.4.	<i>Zaopatrzenie w gaz</i>	29
4.1.1.5.	<i>Warunki wykorzystania OZE</i>	29
4.1.2.	ANALIZA SWOT	32
4.1.3.	CELE I ZADANIA ŚRODOWISKOWE Z ZAKRESU OCHRONY KLIMATU I JAKOŚCI POWIETRZA	32
4.2.	ZAGROŻENIA HAŁASEM	34
4.2.1.	OPIS STANU OBECNEGO	34
4.2.1.1.	<i>Hałas przemysłowy</i>	34
4.2.1.2.	<i>Hałas drogowy</i>	35
4.2.1.3.	<i>Hałas kolejowy</i>	36
4.2.2.	ANALIZA SWOT	36
4.2.3.	CELE I ZADANIA ŚRODOWISKOWE W ZAKRESIE ZAGROŻEŃ HAŁASEM	36
4.3.	POLE ELEKTROMAGNETYCZNE	38
4.3.1.	OPIS STANU OBECNEGO	38
4.3.2.	ANALIZA SWOT	41
4.3.3.	CELE I ZADANIA ŚRODOWISKOWE W ZAKRESIE PÓL ELEKTROMAGNETYCZNYCH	41
4.4.	GOSPODAROWANIE WODAMI	42
4.4.1.	OPIS STANU OBECNEGO	43
4.4.1.1.	<i>Wody powierzchniowe</i>	44
4.4.1.2.	<i>Monitoring rzek w rejonie Gminy Jeleśnia</i>	45
4.4.1.3.	<i>Wody podziemne</i>	46
4.4.1.4.	<i>Monitoring wód podziemnych</i>	48
4.4.1.5.	<i>Ochrona przed powodzią oraz skutkami suszy</i>	48
4.4.2.	ANALIZA SWOT	51
4.4.3.	CELE I ZADANIA ŚRODOWISKOWE W ZAKRESIE ZASOBÓW WÓD	51
4.5.	GOSPODARKA WODNO – ŚCIEKOWA	53
4.5.1.	OPIS STANU OBECNEGO	54
4.5.1.1.	<i>Zaopatrzenie w wodę</i>	54
4.5.1.2.	<i>Odbiór ścieków</i>	54
4.5.2.	ANALIZA SWOT	55
4.5.3.	CELE I ZADANIA ŚRODOWISKOWE W ZAKRESIE GOSPODARKI WODNO-ŚCIEKOWEJ	56
4.6.	ZASOBY GEOLOGICZNE	57
4.6.1.	OPIS STANU OBECNEGO	57
4.6.1.1.	<i>Surowce naturalne</i>	57
4.6.1.2.	<i>Osuwiska</i>	59
4.6.2.	ANALIZA SWOT	60
4.6.3.	CELE I ZADANIA ŚRODOWISKOWE Z ZAKRESU ZASOBÓW SUROWCÓW NATURALNYCH	60
4.7.	GLEBY	61

4.7.1.	OPIS STANU OBECNEGO.....	62
4.7.1.1.	<i>Gleby</i>	<i>62</i>
4.7.1.2.	<i>Struktura użytkowania terenu.....</i>	<i>63</i>
4.7.1.3.	<i>Rolnictwo.....</i>	<i>63</i>
4.7.1.4.	<i>Badania gleb</i>	<i>65</i>
4.7.2.	ANALIZA SWOT	65
4.7.3.	CELE I ZADANIA ŚRODOWISKOWE Z ZAKRESU GLEB	66
4.8.	GOSPODARKA ODPADAMI I ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW	67
4.8.1.	OPIS STANU OBECNEGO.....	68
4.8.1.1.	<i>Zasady gospodarowania odpadami na terenie Gminy Jeleśnia</i>	<i>70</i>
4.8.1.2.	<i>Ilości zebranych odpadów</i>	<i>71</i>
4.8.1.3.	<i>Azbest.....</i>	<i>72</i>
4.8.2.	ANALIZA SWOT	73
4.8.3.	CELE I ZADANIA ŚRODOWISKOWE Z ZAKRESU GOSPODARKI ODPADAMI I ZAPOBIEGANIA POWSTAWANIU ODPADÓW	74
4.9.	ZASOBY PRZYRODNICZE.....	75
4.9.1.	OPIS STANU OBECNEGO.....	76
4.9.1.1.	<i>Formy ochrony przyrody na terenie Gminy Jeleśnia.....</i>	<i>76</i>
4.9.1.2.	<i>Ochrona i zrównoważony rozwój lasów.....</i>	<i>80</i>
4.9.2.	ANALIZA SWOT	83
4.9.3.	CELE I ZADANIA ŚRODOWISKOWE W ZAKRESIE OCHRONY PRZYRODY	83
4.10.	ZAGROŻENIA POWAŻNYMI AWARIAMI.....	85
4.10.1.	OPIS STANU OBECNEGO.....	86
4.10.2.	ANALIZA SWOT	87
4.10.3.	CELE I ZADANIA ŚRODOWISKOWE W ZAKRESIE ZAGROŻENIA POWAŻNYMI AWARIAMI PRZEMYSŁOWYMI	87
5.	ZAGADNIENIA HORYZONTALNE	88
5.1.	ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU.....	88
5.2.	NADZWYCZAJNE ZAGROŻENIA.....	89
5.3.	DZIAŁANIA EDUKACYJNE.....	89
5.4.	MONITORING ŚRODOWISKA.....	91
6.	CELE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA I ICH FINANSOWANIE	92
7.	SYSTEM REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA	116
8.	STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM.....	117

SPIS RYSUNKÓW

RYSUNEK 1 LOKALIZACJA GMINY JELEŚNIA NA TLE POWIATU ŻYWIECKIEGO.....	17
RYSUNEK 2 ŚREDNIE STĘŻENIE DWUTLENKU SIARKI NA STACJI W ŻYWCU PRZY UL. KOPERNIKA 83A W LATACH 2022-2024 ($\mu\text{g}/\text{M}^3$).....	23
RYSUNEK 3 ŚREDNIE STĘŻENIE PYŁU PM10 NA STACJI W ŻYWCU PRZY UL. KOPERNIKA 83A W LATACH 2022-2024 ($\mu\text{g}/\text{M}^3$).....	23
RYSUNEK 4 ŚREDNIE ROCZNE SUMY USŁONECZNIENIA H/ROK.....	30
RYSUNEK 5 MAPA ROZKŁADU GĘSTOŚCI ZIEMSKIEGO STRUMIENIA CIEPLNEGO NA OBSZARZE POLSKI.....	31
RYSUNEK 6 LOKALIZACJA STACJI BAZOWYCH TELEFONII KOMÓRKOWEJ NA TERENIE GMINY JELEŚNIA.....	40
RYSUNEK 7 WODY POWIERZCHNIOWE W REJONIE GMINY JELEŚNIA.....	44
RYSUNEK 8 LOKALIZACJA LZWP NR 445 NA TERENIE GMINY JELEŚNIA.....	47
RYSUNEK 9 OBSZARY ZAGROŻENIA POWODZIĄ NA TERENIE GMINY JELEŚNIA.....	50
RYSUNEK 10 GRANICE ZŁÓŻ ORAZ TERENÓW GÓRNICZYCH NA TERENIE GMINY JELEŚNIA.....	59
RYSUNEK 11 ILOŚĆ ODPADÓW ZEBRANYCH I ODEBRANYCH Z TERENU GMINY JELEŚNIA W LATACH 2021-2024 (Mg).....	72
RYSUNEK 12 OBSZARY CHRONIONE NA TERENIE GMINY JELEŚNIA.....	77

SPIS TABEL

TABELA 1 RELACJA KIERUNKÓW INTERWENCJI OKREŚLONYCH W POŚ DLA WOJ. ŚLĄSKIEGO ORAZ W POLITYCE EKOLOGICZNEJ PAŃSTWA 2030.....	11
TABELA 2 ZESTAWIENIE DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH I PRZEDSTAWIENIE SPÓJNOŚCI Z CELAMI ZAPISANYMI W „PROGRAMIE OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY JELEŚNIA NA LATA 2025-2028 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2030”.....	12
TABELA 3 WYBRANE EFEKTY REALIZACJI DOTYCHCZASOWEGO POŚ.....	19
TABELA 4 WSKAŹNIKI MONITOROWANIA REALIZACJI DZIAŁAŃ Z POPRZEDNIEGO POS W ZAKRESIE OCHRONY POWIETRZA.....	22
TABELA 5 ŚREDNIE DOBOWE NATĘŻENIE RUCHU NA DROGACH KRAJOWYCH I AUTOSTRADACH W REJONIE GMINY JELEŚNIA W 2020/2021 ROKU.....	27
TABELA 6 WSKAŹNIK WIELKOŚCI PRODUKCJI BIOGAZU W PRZELICZENIU NA SZTUKI DUŻE [$\text{M}^3/\text{SD}/\text{D}$].....	32
TABELA 7 POGŁOWIE ZWIERZĄT GOSPODARSKICH NA TERENIE GMINY JELEŚNIA ORAZ PRODUKCJA BIOGAZU.....	32
TABELA 8 WYBRANE EFEKTY REALIZACJI DOTYCHCZASOWEGO POŚ.....	34
TABELA 9 WSKAŹNIKI MONITOROWANIA REALIZACJI DZIAŁAŃ Z POPRZEDNIEGO POS W ZAKRESIE OCHRONY PRZED HAŁASEM.....	34
TABELA 10 WYBRANE EFEKTY REALIZACJI DOTYCHCZASOWEGO POŚ.....	38
TABELA 11 WSKAŹNIKI MONITOROWANIA REALIZACJI DZIAŁAŃ Z POPRZEDNIEGO POS W ZAKRESIE PÓL ELEKTROMAGNETYCZNYCH.....	38
TABELA 12 WYBRANE EFEKTY REALIZACJI DOTYCHCZASOWEGO POŚ.....	42
TABELA 13 WSKAŹNIKI MONITOROWANIA REALIZACJI DZIAŁAŃ Z POPRZEDNIEGO POS W ZAKRESIE OCHRONY PRZED POWODZIĄ.....	43
TABELA 14 JAKOŚĆ WÓD POWIERZCHNIOWYCH WG PUNKTÓW MONITORINGOWYCH W REJONIE GMINY JELEŚNIA.....	46
TABELA 15 KLASYFIKACJA JAKOŚCI WÓD PODZIEMNYCH W PUNKCIE POMIAROWYM SIECI KRAJOWEJ W POKLIŻU GMINY JELEŚNIA.....	48
TABELA 16 WYBRANE EFEKTY REALIZACJI DOTYCHCZASOWEGO POŚ.....	53
TABELA 17 WSKAŹNIKI MONITOROWANIA REALIZACJI DZIAŁAŃ Z POPRZEDNIEGO POS W ZAKRESIE GOSPODARKI WODNO-ŚCIEKOWEJ.....	54
TABELA 18 WYBRANE EFEKTY REALIZACJI DOTYCHCZASOWEGO POŚ.....	57
TABELA 19 WYBRANE EFEKTY REALIZACJI DOTYCHCZASOWEGO POŚ.....	61
TABELA 20 WSKAŹNIKI MONITOROWANIA REALIZACJI DZIAŁAŃ Z POPRZEDNIEGO POS W ZAKRESIE OCHRONY GLEB I POWIERZCHNI ZIEMI.....	62
TABELA 21 SZCZEGÓŁOWE ZESTAWIENIE UŻYTKOWANIA POWIERZCHNI GMINY JELEŚNIA.....	63
TABELA 22 WYBRANE EFEKTY REALIZACJI DOTYCHCZASOWEGO POŚ.....	67
TABELA 23 WSKAŹNIKI MONITOROWANIA REALIZACJI DZIAŁAŃ Z POPRZEDNIEGO POS W ZAKRESIE GOSPODARKI ODPADAMI I ZAPOBIEGANIU POWSTAWANIU ODPADÓW.....	68
TABELA 24 WYBRANE EFEKTY REALIZACJI DOTYCHCZASOWEGO POŚ.....	75
TABELA 25 WSKAŹNIKI MONITOROWANIA REALIZACJI DZIAŁAŃ Z POPRZEDNIEGO POS W ZAKRESIE ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH.....	76
TABELA 26 POMNIKI PRZYRODY ZLOKALIZOWANE NA TERENIE GMINY JELEŚNIA.....	80
TABELA 27 WYBRANE EFEKTY REALIZACJI DOTYCHCZASOWEGO POŚ.....	85

TABELA 28 Wskaźniki monitorowania realizacji działań w zakresie zagrożeń poważnymi awariami	85
TABELA 29 Cele, kierunki interwencji i zadania dotyczące ochrony klimatu i jakości powietrza	92
TABELA 30 Harmonogram zadań własnych w zakresie ochrony klimatu i jakości powietrza	94
TABELA 31 Harmonogram zadań monitorowanych w zakresie ochrony klimatu i jakości powietrza.....	95
TABELA 32 Cele, kierunki interwencji i zadania z zakresu zagrożenia hałasem	96
TABELA 33 Harmonogram zadań własnych w zakresie zagrożenia hałasem.....	97
TABELA 34 Harmonogram zadań monitorowanych w zakresie zagrożenia hałasem	97
TABELA 35 Cele, kierunki interwencji i zadania z zakresu pola elektromagnetycznego	98
TABELA 36 Harmonogram zadań własnych z zakresu pola elektromagnetycznego	98
TABELA 37 Harmonogram zadań monitorowanych z zakresu pola elektromagnetycznego	99
TABELA 38 Cele, kierunki interwencji i zadania w zakresie gospodarowania wodami	99
TABELA 39 Harmonogram zadań własnych w zakresie gospodarowania wodami	101
TABELA 40 Harmonogram zadań monitorowanych w zakresie gospodarowania wodami	102
TABELA 41 Cele, kierunki interwencji i zadania w zakresie gospodarki wodno-ściekowej.....	103
TABELA 42 Harmonogram zadań własnych w zakresie gospodarki wodno-ściekowej	104
TABELA 43 Harmonogram zadań monitorowanych w zakresie gospodarki wodno-ściekowej	105
TABELA 44 Cele, kierunki interwencji i zadania w zakresie zasobów geologicznych.....	106
TABELA 45 Harmonogram zadań monitorowanych w zakresie zasobów geologicznych	106
TABELA 46 Cele, kierunki interwencji i zadania w zakresie gleb	107
TABELA 47 Harmonogram zadań monitorowanych w zakresie gleb.....	108
TABELA 48 Cele, kierunki interwencji i zadania w zakresie gospodarki odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów .	109
TABELA 49 Harmonogram zadań własnych w zakresie gospodarki odpadami i zapobieganiu powstawaniu odpadów	110
TABELA 50 Cele, kierunki interwencji w zakresie zasobów przyrodniczych	111
TABELA 51 Harmonogram zadań własnych w zakresie zasobów przyrodniczych.....	112
TABELA 52 Harmonogram zadań monitorowanych w zakresie zasobów przyrodniczych	112
TABELA 53 Cele, kierunki interwencji i zadania z zakresu zagrożeń poważnymi awariami	114
TABELA 54 Harmonogram zadań własnych z zakresu zagrożeń poważnymi awariami	114
TABELA 55 Harmonogram zadań monitorowanych z zakresu zagrożenia poważnymi awariami	115
TABELA 56 Działania w ramach zarządzania środowiskiem	116

WYKAZ SKRÓTÓW:

AKPOŚK	-	Aktualizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych
BAT	-	najlepsza dostępna technika
ChZT	-	chemiczne zapotrzebowanie na tlen
DK	-	droga krajowa
DW	-	droga wojewódzka
GDDKiA	-	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad
GIOŚ	-	Główny Inspektorat Ochrony Środowiska
GPR	-	Generalny Pomiar Ruchu
GPZ	-	Główny punkt zasilania
GUS	-	Główny Urząd Statystyczny
GZWP	-	Główne Zbiorniki Wód Podziemnych
ITPOK	-	Instalacja Termicznego Przetwarzania Odpadów
IUNG	-	Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa
KPGO	-	Krajowy Plan Gospodarki Odpadami
KPOŚK	-	Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych
LKP	-	Leśny kompleks promocyjny
LZWP	-	Lokalny zbiornik wód podziemnych
MZP	-	mapa zagrożeń powodziowych,
MRP	-	mapa ryzyka powodzi
MPZP	-	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego
NFOŚiGW	-	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
ODR	-	Ośrodek Doradztwa Rolniczego
OOŚ	-	ocena oddziaływania na środowisko
ORSIP	-	Otwarty Regionalny System Informacji Przestrzennej
OSO	-	obszary specjalnej ochrony ptaków
OZE	-	Odnawialne Źródła Energii
PGW WP	-	Państwowe Gospodarstwo Wodne „Wody Polskie”
PGS	-	Przedsiębiorstwo Górnicze "SILESIA" Sp. z o.o.
PIG	-	Państwowy Instytut Geologiczny
PIOŚ	-	Państwowa Inspekcja Ochrony Środowiska
PIS	-	Państwowa Inspekcja Sanitarna
PMŚ	-	Państwowy Monitoring Środowiska
POH	-	Program Ochrony przed Hałasem
POIiŚ	-	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
PONE	-	Program Ograniczania Niskiej Emisji
POP	-	Program Ochrony Powietrza
PTTK	-	Polskie Towarzystwo Turystyczno- Krajoznawcze
PWiK	-	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji
PZRP	-	Plan zarządzania ryzykiem powodziowym
RDLP	-	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych

RDOŚ	-	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
RDW	-	Ramowa Dyrektywa Wodna
RLM	-	Równoważna Liczba Mieszkańców
RPO	-	Regionalny Program Operacyjny
RWMŚ	-	Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska
RZGW	-	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej
SEKAP	-	System Elektronicznej Komunikacji Administracji Publicznej
SIWZ	-	Specyfikacja Istotnych Warunków Zamówienia
SOO	-	specjalne obszary ochrony siedlisk
SPA 2020	-	Strategiczny Plan Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030
WFOŚiGW	-	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
WIOŚ	-	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
WINB	-	Wojewódzki Inspektor Nadzoru Budowlanego
WODR	-	Wojewódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego
WORP	-	wstępna ocena ryzyka powodziowego
WPF	-	Wieloletnia Prognoza Finansowa
WSO	-	Wojewódzki System Odpadowy
WSSE	-	Wojewódzka Stacja Sanitaro – Epidemiologiczna
WWA	-	wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne
PDR	-	zakłady o dużym ryzyku wystąpienia awarii
ZPK	-	Zespół Parków Krajobrazowych
ZZR	-	zakłady o zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii
9WWA	-	dziewięć podstawowych aromatycznych węglowodorów wielopierścieniowych

1. Wstęp

1.1. Cel i podstawa opracowania

Podstawą prawną opracowania dokumentu pt.: „**Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Jeleśnia na lata 2025-2028 do roku 2030**” (zwany dalej Programem) jest ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska (tj. Dz. U. 2025 r. poz. 647 z późn. zm.) która mówi, iż „w celu realizacji polityki ochrony środowiska organ wykonawczy sporządza program ochrony środowiska, uwzględniając cele zawarte w strategiach, programach i dokumentach programowych”.

Niniejszy Program Ochrony Środowiska jest zbieżny z założeniami najważniejszych dokumentów strategicznych i programowych obejmujących terytorialnie obszar Gminy Jeleśnia.

Gmina w chwili obecnej posiada „Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jeleśnia na lata 2021-2024” przyjęty uchwałą nr LXXVIII/406/2022 Rady Gminy Jeleśnia z dnia 26 maja 2022 roku.

Zapisy ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tj. Dz. U. z 2024 r. poz. 1112, 1881, 1940) stanowią, iż po uzgodnieniu z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska istnieje możliwość odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Dla przedmiotowego Programu zostało uzgodnione odstąpienie od przeprowadzenia SOOŚ.

W realizacji Programu Ochrony Środowiska istotne jest uspołecznienie całego procesu tworzenia, a następnie jego realizacji i wdrażania. W związku z tym w trakcie procedur opracowania „**Programu...**” Gmina Jeleśnia zapewni możliwość udziału społeczeństwa na zasadach i w trybie określonych w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tj. Dz. U. z 2024 r. poz. 1112, z późn. zm.).

Po pozytywnym zaopiniowaniu niniejszego dokumentu przez Zarząd Powiatu Żywieckiego „**Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jeleśnia na lata 2025-2028 z perspektywą do roku 2030**” zostanie przyjęty uchwałą Rady Gminy Jeleśnia do realizacji.

Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska z wykonania „**Programu...**” Wójt Gminy Jeleśnia powinien co dwa lata sporządzać raporty i przedstawiać je Radzie Gminy oraz przekazać do wiadomości do organu wykonawczego Województwa Śląskiego.

Realizacja „**Programu...**” powinna doprowadzić do poprawy stanu środowiska naturalnego oraz zapewnić skuteczne mechanizmy chroniące środowisko przed degradacją, a także stworzyć warunki dla wdrożenia wymagań prawa.

1.2. Metodologia opracowania i zawartość dokumentu

„**Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jeleśnia na lata 2025-2028 z perspektywą do roku 2030**” został opracowany zgodnie z zapisami ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska (tj. Dz. U. 2025 r. poz. 647 z późn. zm.) jako narzędzie prowadzenia polityki ochrony środowiska w gminie, czyli stworzenia warunków do działań związanych z ochroną środowiska i zrównoważonym rozwojem.

Jednocześnie niniejszy dokument został opracowany zgodnie z Wytycznymi do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska opracowanymi przez Ministerstwo Środowiska we wrześniu 2015 roku oraz zaktualizowanymi w 2017 i 2020 roku w oparciu o aktualne dokumenty strategiczne. Przytoczone wytyczne wymagają podziału harmonogramów realizacji zadań na zadania własne Gminy Jeleśnia oraz zadania monitorowane.

Etapy opracowania niniejszego dokumentu to:

- zebranie szczegółowych danych z Urzędu Gminy Jeleśnia, Starostwa Powiatowego w Żywcu, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego w Katowicach oraz jednostek realizujących zadania środowiskowe na terenie gminy w tym między innymi Zarządów Dróg, Nadleśnictwa Jeleśnia, Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wód Polskich, WIOŚ, GIOŚ, RDOŚ, ODR i ARiMR, a także większych podmiotów gospodarczych,
- ocena realizacji dotychczasowego **Programu ochrony środowiska**,
- ocena aktualnego stanu wszystkich komponentów środowiskowych na obszarze gminy. Jako punkt odniesienia dla niniejszego dokumentu przyjęto stan środowiska oraz stan infrastruktury ochrony środowiska na dzień 31.12.2024 r., a tam, gdzie nie było możliwości uzyskania danych wykorzystano stan na dzień 31.12.2023 r.,
- analizy dotychczasowych dokumentów i opracowań planistycznych,

- wyznaczenie celów i sformułowanie kierunków działań pozwalających na realizację celów dokumentów wyższych szczebli. Cele i kierunki działań wyspecyfikowano zgodnie z aktualnymi dokumentami wyższych szczebli (wymienione w rozdziale 2), danymi WPF oraz innymi dokumentami planistycznymi udostępnionymi przez Urząd Gminy Jeleśnia oraz instytucje, od których pozyskano niezbędne dane i informacje.
- określenie realizacji **Programu** w zakresie rozwiązań prawno-instytucjonalnych, a także możliwości ich finansowania.
- określenie zasad monitoringu, który pozwoli na badanie postępów w realizacji **Programu** co 2 lata, w trakcie opracowywania Raportów z realizacji POŚ.

Nawiązując do struktury określonej w „Polityce ekologicznej Państwa 2030” oraz w Programie Ochrony Środowiska dla Województwa Śląskiego, w nazewnictwie kierunków/ obszarów interwencji użyto w programie dla gminy nazw z tego drugiego dokumentu. Poniżej w tabeli wskazano podwójne nazewnictwo kierunków interwencji użytych w polityce ekologicznej oraz w wojewódzkim programie ochrony środowiska.

Tabela 1 Relacja kierunków interwencji określonych w POŚ dla woj. śląskiego oraz w Polityce ekologicznej państwa 2030

Kierunki interwencji - zgodnie z Polityką Ekologiczną Państwa 2030	Obszary interwencji - zgodnie z Programem Ochrony Środowiska Województwa Śląskiego
Likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza lub istotne zmniejszenie ich oddziaływania	Ochrona klimatu i jakości powietrza
Zrównoważone gospodarowanie wodami w tym zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki oraz osiągnięcie dobrego stanu wód	Gospodarowanie wodami
Ochrona powierzchni ziemi w tym gleb	Gleby
Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska oraz zapewnienie bezpieczeństwa biologicznego jądrowego i ochrony radiologicznej	Zagrożenia poważnymi awariami
Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym ochrona i poprawa stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu	Zasoby przyrodnicze
Wspieranie wielofunkcyjnej i trwale zrównoważonej gospodarki leśnej	
Gospodarka odpadami w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów
Zarządzanie zasobami geologicznymi	Zasoby geologiczne
Edukacja ekologiczna Usprawnienie systemu kontroli i zarządzania ochroną środowiska Adaptacja do zmian klimatu	Zagadnienia horyzontalne (ujęto adaptacje do zmian klimatu, edukacje oraz monitoring i kontrole)
Brak w Polityce Ekologicznej Państwa 2030	Gospodarka wodno-ściekowa Pola elektromagnetyczne Zagrożenie hałasem

Źródło: Program Ochrony Środowiska dla Województwa Śląskiego, Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej

W związku z tym uznaje się, że kierunki interwencji w Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Jeleśnia na lata 2025-2028 z perspektywą do roku 2030 odpowiadają i są spójne z kierunkami Programu Ochrony Środowiska dla Województwa Śląskiego i zawierają następujące elementy:

- Ochrona klimatu i jakości powietrza,
- Zagrożenia hałasem,
- Pole elektromagnetyczne,
- Gospodarowanie wodami,
- Gospodarka wodno-ściekowa,
- Zasoby geologiczne,
- Gleby,
- Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów,
- Zasoby przyrodnicze,
- Zagrożenia poważnymi awariami.

2. Uwarunkowania prawne, spójność z dokumentami strategicznymi i programowymi

Podstawowymi aktami prawnymi, które miały wpływ na treść „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Jeleśnia na lata 2025-2028 z perspektywą do roku 2030” były następujące ustawy:

- Ustawa Prawo ochrony środowiska,
- Ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko,
- Ustawa o ochronie przyrody,
- Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych,
- Ustawa o lasach,
- Ustawa Prawo wodne,
- Ustawa Prawo geologiczne i górnicze,
- Ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków,
- Ustawa o odpadach,
- Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,
- Ustawa o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie,
- Ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.

Istotnym elementem prognozowania strategicznego jest zapewnienie spójności celów rozwoju wyznaczonych w dokumentach programowych i strategicznych opracowanych na poziomie gminy, powiatu oraz na poziomie wojewódzkim, krajowym i UE.

Poniżej przedstawiono powiązanie „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Jeleśnia na lata 2025-2028 z perspektywą do roku 2030” z dokumentami strategicznymi szczebla krajowego i regionalnego.

Podczas tworzenia „Programu...” brano pod uwagę założenia, cele, kierunki działań i interwencji zapisane w aktualnie obowiązujących dokumentach nadrzędnych. Program ochrony środowiska w swoich założeniach uwzględnia najbardziej istotne kierunki rozwoju. Cele, obszary problemowe oraz kierunki rozwoju analizowanych dokumentów prezentuje poniższa tabela.

Tabela 2 Zestawienie dokumentów strategicznych i przedstawienie spójności z celami zapisanymi w „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Jeleśnia na lata 2025-2028 z perspektywą do roku 2030”

Nazwa dokumentu	Cele wskazane w dokumencie strategicznym	Kierunki interwencji dokumentu strategicznego wpisujące się w cele „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Jeleśnia na lata 2025-2028 z perspektywą do roku 2030”
NADRZĘDNE DOKUMENTY STRATEGICZNE		
Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030 Trzecia Fala Nowoczesności	<p>Cel 7 - Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska,</p> <p>Cel 8 - Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych,</p> <p>Cel 9 - Zwiększenie dostępności terytorialnej Polski poprzez utworzenie zrównoważonego, spójnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego.</p>	<p>7.1: Modernizacja infrastruktury i bezpieczeństwo energetyczne,</p> <p>7.2: Modernizacja sieci elektroenergetycznych,</p> <p>7.4: Realizacja programu inteligentnych sieci w energetyce,</p> <p>7.7: Stworzenie zachęt przyspieszających rozwój zielonej gospodarki,</p> <p>7.8: Zwiększenie poziomu ochrony środowiska,</p> <p>8.1: Rewitalizacja obszarów problemowych,</p> <p>9.1: Sprawna modernizacja, rozbudowa i budowa zintegrowanego systemu transportowego.</p>
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)	<p>Cel szczegółowy I – Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną.</p> <p>Cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Stymulowanie popytu na innowacje przez sektor publiczny, • Wsparcie dla podwyższania atrakcyjności inwestycyjnej Śląska oraz promocji zmian strukturalnych, • Aktywne gospodarczo i przyjazne mieszkańcom samorządy, • Rozwój obszarów wiejskich.

<p>Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej</p>	<p>Cel szczegółowy: Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego (I).</p> <p>Cel szczegółowy: Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska (II).</p> <p>Cel szczegółowy: Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych (III).</p> <p>Cel szczegółowy: Środowisko i edukacja. Rozwijanie kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw) ekologicznych społeczeństwa (IV).</p> <p>Cel szczegółowy: Środowisko i administracja. Poprawa efektywności funkcjonowania instrumentów ochrony środowiska (V).</p>	<p>Zrównoważone gospodarowanie wodami, w tym zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki oraz osiągnięcie dobrego stanu wód (I.1).</p> <p>Likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza lub istotne zmniejszenie ich oddziaływania (I.2).</p> <p>Ochrona powierzchni ziemi, w tym gleb (I.3).</p> <p>Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska oraz zapewnienie bezpieczeństwa biologicznego, jądrowego i ochrony radiologicznej (I.4).</p> <p>Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym ochrona i poprawa stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu (II.1).</p> <p>Wspieranie wielofunkcyjnej i trwale zrównoważonej gospodarki leśnej (II.2).</p> <p>Gospodarka odpadami w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym (II.3).</p> <p>Zarządzanie zasobami geologicznymi poprzez opracowanie i wdrożenie polityki surowcowej państwa (II.4).</p> <p>Wspieranie wdrażania eko-innowacji oraz upowszechnianie najlepszych dostępnych technik BAT (II.5).</p> <p>Przeciwdziałanie zmianom klimatu (III.1).</p> <p>Adaptacja do zmian klimatu i zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych (III.2).</p> <p>Edukacja ekologiczna, w tym kształtowanie wzorców zrównoważonej konsumpcji (IV.1).</p> <p>Usprawnienie systemu kontroli i zarządzania ochroną środowiska oraz doskonalenie systemu finansowania (V.1).</p>
<p>Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku</p>		<p>Kierunek interwencji 3: zmiany w indywidualnej i zbiorowej mobilności,</p> <p>Kierunek interwencji 5: ograniczanie negatywnego wpływu transportu na środowisko.</p>
<p>Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030</p>	<p>Cel szczegółowy II. Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska.</p>	<p>Kierunek interwencji: II.4. Zrównoważone gospodarowanie i ochrona zasobów środowiska,</p> <p>Kierunek interwencji: II.5. Adaptacja do zmian klimatu i przeciwdziałanie tym zmianom.</p>
<p>Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022</p>	<p>Cel 3. Rozwój odporności na zagrożenia bezpieczeństwa narodowego</p> <p>Cel 4. Zwiększenie integracji polityk publicznych z polityką bezpieczeństwa</p>	<p>Kierunek interwencji 4.1.2. Koordynacja działań i procedur planowania przestrzennego uwzględniających wymagania obronności i bezpieczeństwa państwa,</p> <p>Kierunek interwencji 4.1.3. Wspieranie rozwoju infrastruktury przez sektor bezpieczeństwa,</p> <p>Kierunek interwencji 4.1.4. Wspieranie ochrony środowiska przez sektor bezpieczeństwa.</p>
<p>Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030</p>	<p>Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym,</p> <p>Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych</p>	<p>Kierunek interwencji 1.3. Przyspieszenie transformacji profilu gospodarczego Śląska,</p> <p>Kierunek interwencji 1.4. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych,</p> <p>Kierunek interwencji 1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów,</p> <p>Kierunek interwencji 2.3. Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach.</p>
<p>DOKUMENTY SEKTOROWE</p>		
<p>Aktualizacja Krajowego Programu Ochrony Powietrza do roku 2025 (z perspektywą do 2030 r. oraz do 2040 r.)</p>	<p>Cel 1 - osiągnięcie w możliwie krótkim czasie poziomów dopuszczalnych i docelowych niektórych substancji, określonych w dyrektywie 2008/50/WE i 2004/107/WE, tam, gdzie są</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza z sektora bytowo-komunalnego 2. Ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza z sektora transportu drogowego 3. Ograniczenie poziomu zanieczyszczenia powietrza w miastach, polityka miejska

	<p>one przekraczane oraz utrzymanie ich na tych obszarach, na których są dotrzymywane, a w przypadku pyłu drobnego PM_{2,5} także pułapu stężenia ekspozycji oraz Krajowego Celu Redukcji Narażenia,</p> <p>Cel 2 - osiągnięcie w perspektywie do roku 2030 stężeń niektórych substancji w powietrzu na poziomach wskazanych przez WHO oraz nowych wymagań wynikających z regulacji prawnych projektowanych przepisami prawa unijnego</p>	<ol style="list-style-type: none"> 4. Zwiększenie udziału czystej energii, ciepła, rozwój odnawialnych źródeł energii 5. Edukacja ekologiczna 6. Źródła finansowania działań określonych w aKPOP 7. Ograniczanie emisji zanieczyszczeń powietrza z pozostałych sektorów
Aktualizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych	<p>Celem Programu jest ograniczenie zrzutów niedostatecznie oczyszczanych ścieków, a co za tym idzie – ochrona środowiska wodnego przed ich niekorzystnymi skutkami</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Budowa sieci kanalizacyjnej, 2. Inwestycje związane z oczyszczalniami ścieków, 3. Dostosowanie oczyszczalni do art. 5.2.
Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2028	<p>Zadaniem KPGO 2028 jest określenie działań niezbędnych do zapewnienia zintegrowanej gospodarki odpadami w kraju w sposób, który zapewnia ochronę środowiska, z uwzględnieniem obecnych i przyszłych możliwości i uwarunkowań ekonomicznych oraz poziomu technologicznego istniejącej infrastruktury.</p> <p>Główne cele wskazane w dokumencie to m.in.:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) szeroko pojęte ZPO, ze szczególnym uwzględnieniem ZPO żywności; 2) wspieranie działań w zakresie ponownego użycia produktu; 3) dążenie do 55% dla 2025 r. i 65% dla 2035 r. poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła pochodzących ze strumieni odpadów komunalnych; 4) minimalizacja składowanych odpadów do poziomu 30% w 2025 r. i 10% w 2035 r.; 5) utrzymanie dotychczasowego trendu w zakresie celu dotyczącego zmniejszenia ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska tak, aby nie było składowanych więcej niż 35% masy tych odpadów w stosunku do masy wytworzonych w 1995 r.; 6) zapewnienie utrzymania poziomów wydajności recyklingu zużytych baterii i akumulatorów; 7) osiągnięcie odpowiedniego poziomu odzysku i recyklingu odpadów powstających z produktów, m.in. odpadów opakowaniowych, zużytych opon, olejów odpadowych; 8) dokończenie likwidacji mogiłników zawierających przeterminowane ŚOR i inne odpady niebezpieczne; 9) zwiększenie udziału odpadów poddawanych procesom odzysku; 10) zwiększenie świadomości społeczeństwa w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów oraz postępowania z odpadami. <ol style="list-style-type: none"> 1. Przedstawione w KPGO 2028 cele i zadania dotyczą lat 2023–2028, zaś perspektywicznie obejmują okres do 2035 r. 	
Strategiczny Plan Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 (SPA2020)	<p>Cel 1. - Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego i dobrego stanu środowiska</p> <p>Cel 2. - Skuteczna adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich</p> <p>Cel 3. - Rozwój transportu w warunkach zmian klimatu</p> <p>Cel 4. - Zapewnienie zrównoważonego rozwoju regionalnego i lokalnego z uwzględnieniem zmian klimatu</p> <p>Cel 5. - Stymulowanie innowacji sprzyjających adaptacji do zmian klimatu</p> <p>Cel 6. - Kształtowanie postaw społecznych sprzyjających adaptacji do zmian klimatu</p>	<p>Kierunek działań 1.1- dostosowanie sektora gospodarki wodnej do zmian klimatu,</p> <p>Kierunek działań 1.3 – dostosowanie sektora energetycznego do zmian klimatu,</p> <p>Kierunek działań 1.4 – ochrona różnorodności biologicznej i gospodarka leśna w kontekście zmian klimatu,</p> <p>Kierunek działań 2.1 - stworzenie lokalnych systemów monitorowania i ostrzegania przed zagrożeniami,</p> <p>Kierunek działań 2.2 – organizacyjne i techniczne dostosowanie działalności rolniczej i rybackiej do zmian klimatu,</p> <p>Kierunek działań 3.2 – zarządzanie szlakami komunikacyjnymi w warunkach zmian klimatu,</p> <p>Kierunek działań 6.1 – zwiększenie świadomości odnośnie do ryzyk związanych ze zjawiskami ekstremalnymi i metodami ograniczania ich wpływu,</p> <p>Kierunek działań 6.2 - ochrona grup szczególnie narażonych przed skutkami niekorzystnych zjawisk klimatycznych.</p>

DOKUMENTY O CHARAKTERZE PROGRAMOWYM		
Aktualizacja Programu Ochrony Powietrza dla Województwa Śląskiego	Nadrzędnym celem Programu ochrony powietrza jest ewaluacja działań naprawczych, których realizacja doprowadzi do poprawy jakości powietrza, co w konsekwencji spowoduje ograniczenie niekorzystnego wpływu zanieczyszczeń powietrza na zdrowie i życie mieszkańców województwa śląskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Ograniczenie emisji z instalacji na paliwa stałe o mocy do 1 MW i poprawa efektywności energetycznej • Edukacja ekologiczna związana z ochroną powietrza • Kontrola przestrzegania zapisów uchwały antysmogowej dla województwa śląskiego oraz zakazu spalania odpadów • Ograniczenie emisji z sektora transportu
Strategię Rozwoju Województwa Śląskiego "Śląskie 2030+"	<p>Cel strategiczny A Województwo śląskie regionem odpowiedzialnej transformacji gospodarczej</p> <p>Cel strategiczny B Województwo śląskie regionem przyjaznym dla mieszkańca</p> <p>Cel strategiczny C Województwo śląskie regionem wysokiej jakości środowiska i przestrzeni</p> <p>Cel strategiczny D Województwo śląskie regionem sprawnie zarządzanym</p>	<p>A.1. Konkurencyjna gospodarka</p> <p>A.2. Innowacyjna gospodarka</p> <p>A.3. Silna lokalna przedsiębiorczość</p> <p>B.1. Wysoka jakość usług społecznych, w tym zdrowotnych</p> <p>B.2. Aktywny mieszkaniec</p> <p>B.3. Atrakcyjny i efektywny system edukacji i nauki</p> <p>C.1. Wysoka jakość środowiska</p> <p>C.2. Efektywna infrastruktura</p> <p>C.3. Atrakcyjne warunki zamieszkania, kompleksowa rewitalizacja, zapobieganie i dostosowanie do zmian klimatu</p> <p>D.1. Zrównoważony rozwój terytorialny</p> <p>D.2. Aktywna współpraca z otoczeniem i kreowanie silnej marki regionu</p> <p>D.3. Nowoczesna administracja publiczna</p>
Program Ochrony Środowiska dla Województwa Śląskiego	<p>Poprawa jakości powietrza przy zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego w kontekście zmian klimatu</p> <p>Poprawa i utrzymanie dobrego stanu akustycznego środowiska</p> <p>Utrzymanie wartości natężenia promieniowania elektromagnetycznego na dotychczasowych poziomach nieprzekraczających wartości dopuszczalnych</p> <p>Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych</p> <p>Zwiększenie odporności gospodarki wodnej województwa na zmiany klimatu</p> <p>Prowadzenie racjonalnej gospodarki wodno-ściekowej</p> <p>Zrównoważona gospodarka zasobami geologicznymi</p> <p>Racjonalna gospodarka zasobami glebowymi oraz przekształcenie terenów przemysłowych i zdegradowanych województwa śląskiego zgodnie z wymaganiami ekologicznymi oraz uwarunkowaniami społeczno- ekonomicznymi</p> <p>Rozwój systemu zgodnego z hierarchią sposobów postępowania z odpadami, w której priorytetem jest zapobieganie powstawania odpadów, a także wdrażanie i udoskonalanie modelu gospodarowania odpadami komunalnymi opartego głównie na ich selektywnym zbieraniu</p> <p>Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej</p> <p>Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii przemysłowych oraz minimalizacja ich skutków</p>	
Program ochrony środowiska dla Powiatu Żywieckiego na lata 2023-2030	<p>Cel: Znacząca poprawa jakości powietrza na obszarze powiatu żywieckiego związana z realizacją kierunków działań naprawczych</p> <p>Cel: Realizacja racjonalnej gospodarki energetycznej łączącej efektywność energetyczną z nowoczesnymi technologiami</p> <p>Cel: Poprawa i utrzymanie dobrego stanu akustycznego środowiska</p> <p>Cel: Utrzymanie wartości natężenia promieniowania elektromagnetycznego na dotychczasowych, niskich poziomach</p> <p>Cel: System zrównoważonego gospodarowania wodami powierzchniowymi i podziemnymi, umożliwiający zaspokojenie uzasadnionych potrzeb wodnych regionu przy osiągnięciu i utrzymaniu co najmniej dobrego stanu wód</p> <p>Cel: Racjonalne i efektywne gospodarowania zasobami ze złóż</p> <p>Cel: Racjonalna gospodarka zasobami geologicznymi</p> <p>Cel: Ochrona i zapewnienie właściwego sposobu użytkowania powierzchni ziemi</p> <p>Cel: Przekształcenie terenów przemysłowych i zdegradowanych zgodnie z wymaganiami ekologicznymi oraz uwarunkowaniami społeczno – ekonomicznymi</p> <p>Cel: Racjonalna gospodarka odpadami</p>	

	<p>Cel: Gospodarowania odpadami innymi niż komunalne</p> <p>Cel: Zachowanie, odtworzenie i zrównoważone użytkowanie bioróżnorodności i georóżnorodności oraz ochrona krajobrazu</p> <p>Cel: Przeciwdziałanie awariom instalacji przemysłowych</p> <p>Cel: Minimalizacja skutków awarii dla ludzi i środowiska</p>
--	---

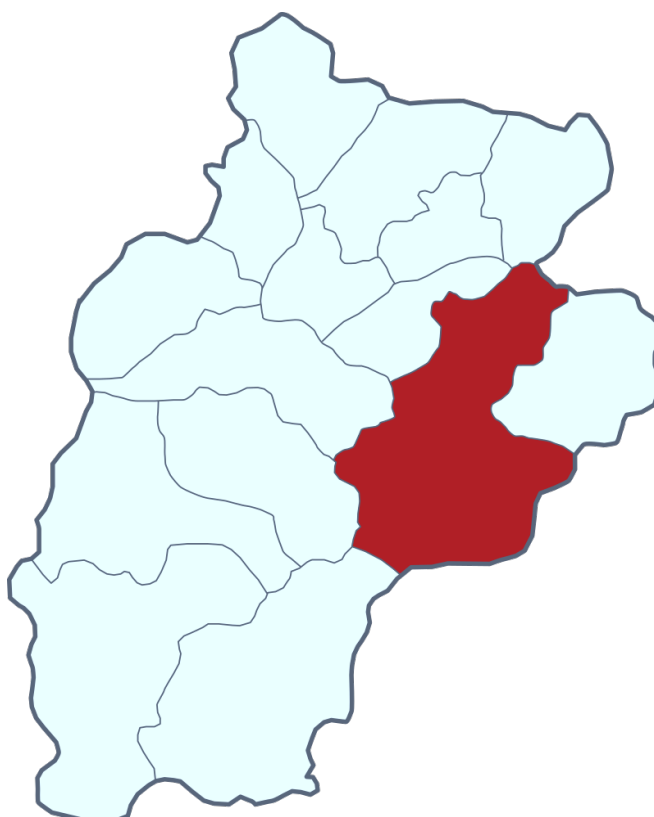
Źródło: „Wytoczne do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska”, Ministerstwa Środowiska, wrzesień 2015, oraz opracowanie własne na podstawie aktualnych dokumentów wyższych szczebli wraz z ich aktualizacją 2017 i 2020

3. Ogólna charakterystyka Gminy Jeleśnia

Gmina Jeleśnia to gmina wiejska położona w południowej części województwa śląskiego, w powiecie żywieckim. Gminę tworzy dziewięć sołectw:

- Jeleśnia,
- Korbielów,
- Sopotnia Wielka,
- Sopotnia Mała,
- Krzyżówki,
- Krzyżowa,
- Pewel Wielka,
- Przyborów,
- Mutne.

Powierzchnia gminy wynosi obecnie około 17 062 ha, co stanowi 16,4% powierzchni powiatu.

Rysunek 1 Lokalizacja Gminy Jeleśnia na tle powiatu żywieckiego

Źródło: <https://pl.wikipedia.org> (dostęp 15.09.2025 roku)

Gmina Jeleśnia graniczy:

- od południa z gminą Koszarawa (powiat żywiecki) oraz gminą Zawoja (powiat suski, województwo małopolskie),
- od zachodu z gminami Świnna, Radziechowy Wieprz, Węgierska Górka (powiat żywiecki),
- od południa częściowo z gminą Ujsoły (powiat żywiecki), częściowo zaś południową granicę gminy stanowi granica z Republiką Słowacką,
- od północy z gminą Stryszawa (powiat suski, województwo małopolskie).

Gmina Jeleśnia położona jest w odległości 12 km od Żywca, 25 km od Bielsko-Białej, 88 km od Katowic oraz 117 km od Krakowa. Gmina posiada dobrze rozwiniętą sieć dróg. W skład sieci drogowej wchodzi droga wojewódzka, drogi powiatowe oraz gminne. Komunikację gminną oraz międzygminną zapewniają lokalni, prywatni przewoźnicy.

Teren gminy ma charakter typowo górski. Krajobraz i warunki fizjograficzne są tu typowe dla Beskidu Żywieckiego. Na obszarze gminy występują cztery pasma górskie. Obok centralnej kulminacji Pilska, Lipowskiej i Rysianki, gminę otacza pasmo Babiej Góry, Pasma Jałowieckie i zlokalizowane na jej granicy północno-wschodniej mniejsze Pasma Pewelskie.

Teren gminy charakteryzuje się dużym, ponad 50% udziałem lasów i gruntów leśnych. Utworzono tu szereg form ochrony przyrody, w tym: obszar Natura 2000, Żywiecki Park Krajobrazowy, cztery rezerваты przyrody, obszar chronionego krajobrazu oraz pomniki przyrody ożywionej i nieożywionej. Znajdują się tu trzy wysokogórskie schroniska turystyczne PTTK, dziesiątki kilometrów szlaków turystycznych, przyrodniczych ścieżek dydaktycznych, tras rowerowych co czyni tutejszą gminę atrakcyjną ze względu na występujący krajobraz, klimat jak również z organizowanymi wydarzeniami i imprezami folklorystycznymi i kulturowymi.

Gmina Jeleśnia leży w zlewni rzeki Koszarawy. Jej obszar odznacza się dużą gęstością sieci rzecznej. Cieki są zasilane przez wody opadowe, roztopowe i gruntowe. Charakteryzuje je bardzo wysoka zmienność przepływów, z dwoma maksimumami – głównym wczesnym latem oraz drugorzędny w okresie roztopów.

Zgodnie z danymi GUS, na dzień 31 grudnia 2024 roku gminę zamieszkiwało 12 509 osób, z czego 49,60% to mężczyźni, a 50,40% to kobiety. Gminę Jeleśnia zamieszkuje 7,2% ludności powiatu żywieckiego. Współczynnik feminizacji wynosi 102. W latach 2002-2024 liczba mieszkańców Gminy Jeleśnia zmniejszyła się o około 8%. Średni wiek mieszkańców wynosi 41,7 lat i jest nieznacznie mniejszy od średniego wieku mieszkańców województwa śląskiego oraz porównywalny do średniego wieku mieszkańców całej Polski.

W 2024 roku zarejestrowano 336 zameldowań oraz 380 wymeldowań.

59,4% mieszkańców gminy jest w wieku produkcyjnym, 18,2% w wieku przedprodukcyjnym, a 22,4% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym.

W Gminie Jeleśnia w roku 2024 w rejestrze REGON zarejestrowanych było 1 443 podmiotów gospodarki narodowej, z czego 1 212 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W tymże roku zarejestrowano 101 nowych podmiotów, a 60 podmioty zostały wyrejestrowane.

Według danych z rejestru REGON wśród podmiotów posiadających osobowość prawną w gminie Jeleśnia najwięcej jest stanowiących spółki cywilne. 3,8% podmiotów jako rodzaj działalności deklarowało rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, jako przemysł i budownictwo swój rodzaj działalności deklarowało 36,3% podmiotów, a 60,0% podmiotów w rejestrze zakwalifikowana jest jako pozostała działalność. Wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w gminie Jeleśnia najczęściej deklarowanymi rodzajami przeważającej działalności są przetwórstwo przemysłowe (20,8%) oraz handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (19,5%).

4. Ocena stanu środowiska

4.1. Ochrona klimatu i jakości powietrza

W tabeli poniżej przedstawiono wybrane efekty realizacji dotychczasowego Programu ochrony środowiska w zakresie ochrony klimatu i jakości powietrza.

Tabela 3 Wybrane efekty realizacji dotychczasowego POŚ

Cel zapisany w „PROGRAMIE OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY JELEŚNIA NA LATA 2021-2024”			
Znacząca poprawa jakości powietrza na obszarze gminy związana z realizacją kierunków działań naprawczych			
L.p.	Zadania	Podjęte działania	Efekt ze wskaźnikiem
1.	Opracowanie i wdrażanie planów gospodarki niskoemisyjnej	Gmina Jeleśnia W latach 2023-2024 nie opracowano nowego PGN na terenie gminy Jeleśnia.	-
2.	Modernizacja i budowa oświetlenia ulicznego Gminy Jeleśnia	Gmina Jeleśnia W ramach realizacji zadania w latach 2023-2024: <ul style="list-style-type: none"> wykonano 24 nowe punkty; poniesiony koszt: 68 550,00 zł, wymieniono 45 szt. na nowe oprawy. Wymiana została zrealizowana w ramach umowy świadczenia usług oświetleniowych w zakresie podstawowym z firmą Tauron Nowe Technologie. Stan oświetlenia ulicznego w gminie na dzień 31.12.2024 r. wynosi 1 492 punkty oświetlenia ulicznego.	24 nowe punktu 45 wymienionych opraw
3.	Ograniczenie niskiej emisji w budynkach użyteczności publicznej, w tym wykorzystanie odnawialnych źródeł energii	Gmina Jeleśnia W latach 2023-2024 zadanie nie było realizowane.	-
4.	Ograniczenie niskiej emisji w budynkach mieszkalnych, w tym wykorzystanie odnawialnych źródeł energii	WFOŚiGW w Katowicach W latach 2023-2024, 265 Beneficjentów z terenu gminy zrealizowało inwestycję i otrzymało dofinansowanie w ramach programu „Czyste Powietrze”, w tym zamontowano: <ul style="list-style-type: none"> 5 szt. kotłów opalanych węglem spełniających wymogi 5 klasy i ekoprojektu, 29 szt. kotłów na pellet drzewny, 83 szt. kotłów na pellet drzewny o podwyższonym standardzie, 3 szt. kotłów zgazowujących drewno, 7 szt. kotłów zgazowujących drewno o podwyższonym standardzie, 8 szt. ogrzewania elektrycznego, 1 kotłownia gazowa, 3 szt. kotłów opalanych gazem, 2 szt. kotłów opalanych olejem, 4 szt. pomp ciepła powietrze/woda, 2 szt. pomp ciepła powietrze/powietrze, 6 szt. gruntowych pomp ciepła o podwyższonej klasie efektywności energetycznej, 112 szt. pomp ciepła powietrze/woda o podwyższonej klasie efektywności energetycznej Ponadto wykonano: <ul style="list-style-type: none"> ocieplenie przegród budowlanych w przypadku 57 przedsięwzięć, wymianę stolarki okiennej w przypadku 54 przedsięwzięć, wymianę stolarki drzwiowej w przypadku 35 przedsięwzięć, montaż wentylacji mechanicznej w przypadku 2 przedsięwzięć, montaż instalacji fotowoltaicznej w przypadku 77 przedsięwzięć. 	5 szt. kotłów opalanych węglem spełniających wymogi 5 klasy i ekoprojektu, 29 szt. kotłów na pellet drzewny, 83 szt. kotłów na pellet drzewny o podwyższonym standardzie, 3 szt. kotłów zgazowujących drewno, 7 szt. kotłów zgazowujących drewno o podwyższonym standardzie, 8 szt. ogrzewania elektrycznego, 1 kotłownia gazowa, 3 szt. kotłów opalanych gazem, 2 szt. kotłów opalanych olejem, 4 szt. pomp ciepła powietrze/woda, 2 szt. pomp ciepła powietrze/powietrze, 6 szt. gruntowych pomp ciepła o podwyższonej klasie efektywności energetycznej, 112 szt. pomp ciepła powietrze/woda o podwyższonej klasie

			efektywności energetycznej
5.	Ograniczenie niskiej emisji w budynkach przedsiębiorstw, w tym wykorzystanie odnawialnych źródeł energii	Gmina Jeleśnia Przedsiębiorstwa W latach 2023-2024 brak jest szczegółowych danych dotyczących realizacji zadania.	-
6.	Organizacja akcji energii społecznych związanych z ograniczeniem emisji, efektywnością energetyczną oraz wykorzystaniem odnawialnych źródeł	Gmina Jeleśnia W ramach realizacji zadania prowadzono biuro programu Czyste Powietrze, promowano program Czyste Powietrze (ulotki), prowadzono kampanię „Mierzmy się ze smogiem”, organizowano kampanię edukacyjno-informacyjną pn.: „Mogę zatrzymać smog. Przedszkolaku złap oddech”, organizowano spotkania informacyjno-edukacyjne dotyczące dofinansowania z programu Czyste Powietrze, prowadzono ekologiczny konkurs plastyczny „Misja: Czyste Powietrze”.	-
7.	Realizacja zadań monitoringowych jakości powietrza w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska	GIOŚ W ramach monitoringu jakości powietrza realizowane są zadania związane z badaniem i oceną stanu zanieczyszczenia powietrza zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska. Informacje wytwarzane w ramach realizacji tych zadań Główny Inspektor Ochrony Środowiska udostępnia poprzez dedykowany portal Jakość Powietrza, dostępny pod adresem powietrze.gios.gov.pl. Na portalu Jakość Powietrza udostępniany jest kompleksowy zakres informacji z zakresu monitoringu jakości powietrza, zarówno na poziomie krajowym, jak i wojewódzkim. Wypełniając obowiązek wynikający z art. 89 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (tj.. Dz. U. 2022 poz. 2556, z późn. zm.), Główny Inspektor Ochrony Środowiska wykonał ocenę jakości powietrza za lata 2021-2024 i na jej podstawie dokonał klasyfikacji stref w województwie śląskim w poszczególnych latach. Szczegółowe wyniki oceny dostępne są w postaci raportu pt. „Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim. Raport wojewódzki za rok 2021, 2022, 2023, 2024”.	Roczne oceny jakości powietrza w województwie śląskim
8.	Prowadzenie działań kontrolnych w zakresie zakazu spalania odpadów w indywidualnych systemach grzewczych jako element zmian w świadomości społeczeństwa oraz środków prewencyjny	Gmina Jeleśnia W ramach realizacji zadania w 2024 roku na terenie gminy przeprowadzono 50 kontroli w zakresie zakazu spalania odpadów w indywidualnych systemach grzewczych.	50 kontroli w 2024 roku
9.	Sukcesywna kontrola uciążliwych źródeł zanieczyszczeń	WIOŚ w Katowicach W latach 2023-2024 w ramach realizacji zadania przeprowadzono łącznie 6 kontroli, w tym 2 w zakresie ochrony powietrza. Stwierdzono 2 naruszenia.	2 kontrole w latach 2023-2024

10.	Budowa, modernizacja i przebudowa dróg publicznych	<p>Gmina Jeleśnia</p> <p>W ramach realizacji zadania w 2024 roku wykonano następujące inwestycje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • modernizacja drogi dojazdowej do gruntów rolnych polegająca na przebudowie odcinka drogi w miejscowości Krzyżówki o długości 910 m; koszt: 624 062,49 zł, • modernizacja dróg gminnych wraz z infrastrukturą drogową, mostami w ciągach dróg na terenie Gminy Jeleśnia; koszt: 63 099,00 zł, • kontynuacja budowy drogi gminnej nr 848; koszt: 29 500,00 zł, • przebudowa drogi na działce nr 866 w Sopotni Wielkiej; koszt: 57 995,56 zł, • przebudowa drogi na działce nr 4747 w Pewli Wielkiej; koszt: 96 538,19 zł. <p>Ponadto w ramach rozbudowy sieci dróg rowerowych wykonano zadania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • PFU dla projektu pn.: „Regionalne trasy rowerowe – zwiększenie roli turystyki i kultury w rozwoju subregionu”; koszt: 52 890,00 zł, • budowa trasy rowerowej 615 wraz z odnogą w kierunku Koszarawy; koszt: 22 140,00 zł. <p>ZDP w Żywcu</p> <p>W latach 2023-2024 w ramach realizacji zadania na terenie gminy prowadzono następujące prace:</p> <p>W 2023 roku:</p> <ul style="list-style-type: none"> • remonty awaryjne na drogach powiatowych Powiatu Żywieckiego, • wzmocnienie pobocza w ciągu drogi powiatowej nr 1419 S Jeleśnia - Koszarawa - Zawoja w km 6+056 do 6+270 o długości 214 mb w Przyborowie, • remont poboczy i rowów drogowych przy drogach powiatowych w Powiecie Żywieckim w 2023r, • pozimowe remonty dróg powiatowych położonych na terenie Powiatu Żywieckiego w 2023r., • remont nawierzchni drogi powiatowej nr 1425 S w km od 15+718 do km 15+748 i od km 15+753 do km 15+963 oraz drogi powiatowej nr 1479 S w km od 0+054 do km 0+108 w Sopotni Małej, • remont chodnika w ciągu drogi powiatowej nr 1425S Wieprz Juszczyzna- Jeleśnia w km od 13+153 do km 13+186 wraz ze wzmocnieniem pobocza w Sopotni Małej. <p>W 2024 roku:</p> <ul style="list-style-type: none"> • remonty awaryjne na drogach powiatowych Powiatu Żywieckiego, • zabezpieczenie korpusu drogi – DP 1418 S w miejscowości Pewel Wielka, • awaryjne remonty dróg powiatowych w Powiecie Żywieckim w 2024r., • pozimowe remonty dróg powiatowych położonych na terenie Powiatu Żywieckiego w 2024r., • remont poboczy i pogłębienie rowów drogowych przy drogach powiatowych w Powiecie Żywieckim w 2024 r. 	remont 2 odcinków dróg powiatowych
11.	Rozwój komunikacji publicznej w oparciu o nowoczesny niskoemisyjny tabor autobusowy mający na celu przesiadkę z indywidualnych samochodów na rzecz transportu zbiorowego	<p>Powiat żywiecki</p> <p>W latach 2023-2024 zadanie nie było realizowane.</p> <p>Przedsiębiorstwa komunikacyjne</p> <p>Prywatni przewoźnicy</p> <p>Brak jest danych dotyczących realizacji zadania.</p>	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych o wykonanych działaniach na terenie Gminy Jeleśnia

Od 1 lipca 2021 roku istnieje system informacji o źródłach ogrzewania budynków w Polsce (Centralna Ewidencja Emisyjności Budynków - CEEB). Proces składania deklaracji był obowiązkowy i należało wypełnić deklaracje do 30 czerwca 2022 roku. Miał na celu zebranie wszystkich danych dotyczących źródeł ciepła i spalania paliw w budynkach mieszkalnych i niemieszkalnych. Według danych na koniec 2024 roku na terenie gminy zlokalizowanych było łącznie około 2 400 źródeł ciepła.

Aktualnie 1 przedsiębiorstwo zlokalizowane na terenie gminy posiada pozwolenie na wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza. W latach 2023-2024 Starosta Powiatu Żywieckiego nie udzielił żadnego pozwolenia zintegrowanego dla przedsiębiorstw działających na terenie Gminy Jeleśnia¹.

W tabeli poniżej zaprezentowano wskaźniki, które dają obraz postępów w realizacji Programu ochrony środowiska, a także pokazują zmiany stanu środowiska na terenie gminy. Część wskaźników została zaczerpnięta z Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Jeleśnia, a część z Polityki Ekologicznej Państwa 2030 – strategii rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej.

Tabela 4 Wskaźniki monitorowania realizacji działań z poprzedniego POS w zakresie ochrony powietrza

L.p.	Wskaźnik	Stan wyjściowy 2020	Stan aktualny 2024
1	Stężenie średnioroczne NO ₂ [µg/m ³]	14 µg/m ³ Żywiec przy ul. Kopernika 83a / poziom dopuszczalny 20 µg/m ³	12,8 µg/m ³ Żywiec przy ul. Kopernika 83a / poziom dopuszczalny 20 µg/m ³
2	Stężenie średnioroczne SO ₂ [µg/m ³]	11,8 µg/m ³ Żywiec przy ul. Kopernika 83a / poziom dopuszczalny 40 µg/m ³	9,31 µg/m ³ Żywiec przy ul. Kopernika 83a / poziom dopuszczalny 40 µg/m ³
3	Stężenie średnioroczne pyłu zawieszonego PM ₁₀ [µg/m ³]	33 µg/m ³ Żywiec przy ul. Kopernika 83a / poziom dopuszczalny 40 µg/m ³	28,79 µg/m ³ Żywiec przy ul. Kopernika 83a / poziom dopuszczalny 40 µg/m ³
4	Substancje, których stężenia przekroczyły wartości dopuszczalne lub wartości dopuszczalne powiększone o margines tolerancji – klasyfikacja strefy, w której leży gmina	Klasa C: PM ₁₀ , benzo(a)piren w pyłe PM ₁₀ , PM _{2,5}	Klasa C dotyczy: PM ₁₀ , benzo(a)piren w pyłe PM ₁₀

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminy Jeleśnia, GIOŚ oraz Głównego Urzędu Statystycznego

4.1.1. Opis stanu obecnego

4.1.1.1. Jakość powietrza na obszarze Gminy Jeleśnia

Ocenę jakości powietrza na terenie Gminy Jeleśnia przeprowadzono w oparciu o dane pochodzące z opracowań Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Katowicach tj.: Roczną ocenę jakości powietrza w województwie śląskim za rok 2024.

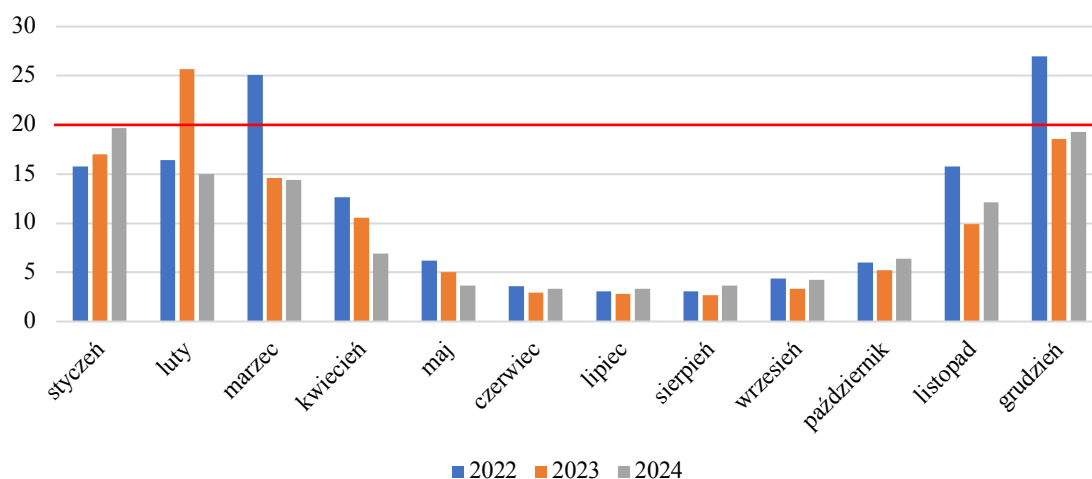
Ocena przeprowadzona jest w pięciu wyodrębnionych strefach na terenie województwa śląskiego:

- strefa śląska (obejmująca Gminę Jeleśnia),
- aglomeracja górnośląska,
- aglomeracja rybnicko-jastrzębska,
- miasto Bielsko-Biała,
- miasto Częstochowa.

Na terenie strefy śląskiej oceny prowadzone są w oparciu o stacje pomiarowe znajdujące się poza terenem gminy, m.in. stację w Żywcu przy ul. Kopernika 83a, gdzie prowadzone są ciągłe automatyczne pomiary imisyjne stężeń dwutlenku siarki, tlenków azotu (NO, NO₂, NO_x) oraz pyłu zawieszonego PM₁₀, a także pomiary manualne: arsenu, niklu, kadmu, ołowiu, benzo(a)pirenu w PM₁₀, pyłu zawieszonego PM₁₀ oraz pomiary parametrów meteorologicznych.

Poniżej przedstawiono analizę wyników pomiarów jakości powietrza na stacji w Żywcu przy ul. Kopernika 83a uwzględnianej przy ocenie rocznej jakości powietrza dla województwa śląskiego w latach 2022-2024.

¹ pismo Starostwo Powiatowe w Żywcu – pismo nr WOŚ.604.12.2025 z dnia 23.07.2025 roku

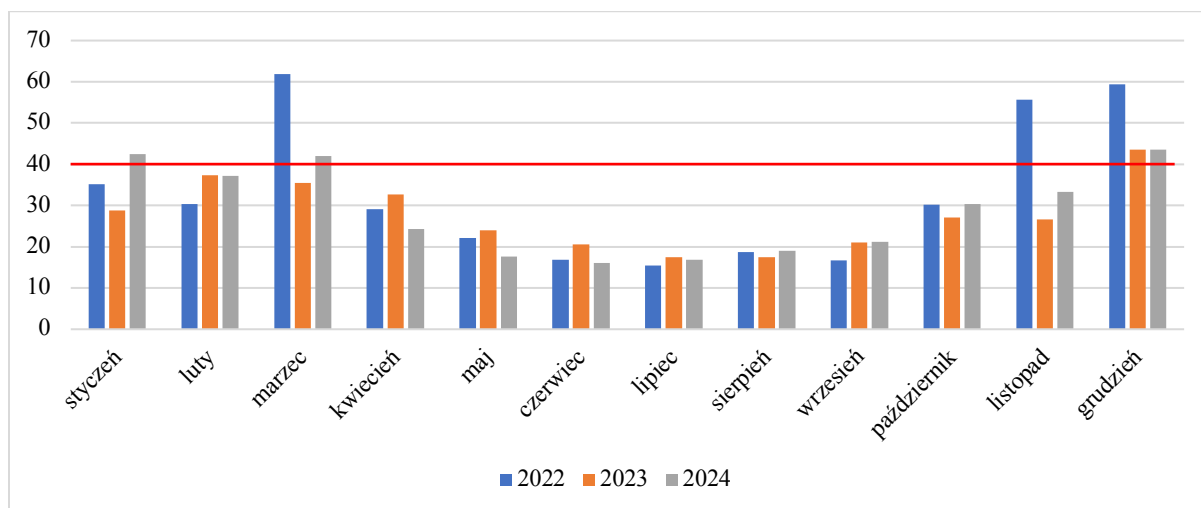

Rysunek 2 Średnie stężenie dwutlenku siarki na stacji w Żywcu przy ul. Kopernika 83a w latach 2022-2024 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)

Źródło: Pomiar automatyczny – Monitoring Powietrza za lata 2022-2024

Maksymalne miesięczne stężenia dwutlenku siarki odnotowano w grudniu 2022 roku tj. $26,96 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Natomiast średnia wartość roczna wyniosła $11,5 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w 2022 roku, $9,8 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w 2023 roku oraz $9,31 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w 2024 roku a zatem zdecydowanie poniżej poziomu dopuszczalnego ($20 \mu\text{g}/\text{m}^3$). Wartości średnio roczne wskazują na polepszenie się jakości powietrza w 2024 roku ze względu na stężenia dwutlenku siarki.

Z powodu braku szczegółowych danych nie jest możliwe określenie maksymalnego średniego stężenia dwutlenku azotu. Natomiast średnia wartość roczna stężenia dwutlenku azotu wyniosła $14,6 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w 2022 roku, $13,1 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w 2023 roku oraz $12,8 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w 2024 roku a zatem poniżej poziomu dopuszczalnego ($40 \mu\text{g}/\text{m}^3$). Wartości średnio roczne utrzymują się na podobnym poziomie.

LEGENDA:

— czerwona linia oznacza dopuszczalny poziom zanieczyszczenia (rok kalendarzowy)

Rysunek 3 Średnie stężenie pyłu PM10 na stacji w Żywcu przy ul. Kopernika 83a w latach 2022-2024 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)

Źródło: Pomiar automatyczny – Monitoring Powietrza za lata 2022-2024

Maksymalne miesięczne stężenie pyłu PM10 odnotowano w marcu 2022 tj. $61,93 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Średnia wartość roczna wyniosła: $32,6 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w 2022 roku, $27,5 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w 2023 roku oraz $28,8 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w 2024 roku a zatem poniżej poziomu dopuszczalnego, tj. $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Wartości średnio roczne wskazują na nieznaczne obniżenie jakości powietrza w 2024 roku ze względu na stężenie pyłu PM10.

Według oceny rocznej jakości powietrza na terenie województwa śląskiego, prowadzonej przez Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Katowicach, wykonanej na podstawie matematycznego modelu rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń w powietrzu, jakość powietrza w większości parametrów w mieście nie odbiegała od poziomu

odpowiadającego obowiązującym normom. Sporadycznie występowały przekroczenia poziomów dopuszczalnych lub docelowych takich zanieczyszczeń, jak: pył zawieszony PM₁₀, pył zawieszony PM_{2,5}, benzo(a)piren, ozon.

Głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza w województwie śląskim jest emisja antropogeniczna. W zakresie pyłu PM₁₀ i PM_{2,5} oraz benzo(a)pirenu największy udział stanowi emisja pochodząca z sektora komunalno-bytowego (emisja powierzchniowa), w zakresie tlenków azotu jest to emisja z działalności przemysłowej (emisja punktowa) oraz z transportu (emisja liniowa), w odniesieniu do tlenków siarki największa emisja pochodzi z działalności przemysłowej (emisja punktowa). Udział w stężeniach zanieczyszczeń w powietrzu na obszarze województwa ma również napływ emisji z obszaru Polski oraz Europy.

W wyniku rocznej oceny jakości powietrza za 2024 roku określono strefy dla województwa śląskiego, w których doszło do przekroczenia standardów imisyjnych – w porównaniu do 2023 roku, w 2024 roku w województwie śląskim nastąpiło pogorszenie jakości powietrza. Strefa aglomeracja górnośląska w przypadku ozonu (3 lata) uzyskała klasę C, podczas gdy w poprzedniej ocenie uzyskała klasę A, strefa aglomeracja górnośląska i strefa śląska w przypadku pyłu zawieszonego PM₁₀ zostały zakwalifikowane do gorszej klasy - klasy C, strefy aglomeracja górnośląska i miasto Częstochowa, w przypadku pyłu zawieszonego PM_{2,5} (II faza) zostały sklasyfikowane w klasie C1, podczas gdy w poprzedniej ocenie uzyskały klasę A1. Podobnie jak w roku 2023, w odniesieniu do poziomu celu długoterminowego dla ozonu wszystkie strefy w województwie uzyskały klasę D2.

Dla pozostałych zanieczyszczeń: dwutlenek siarki SO₂, tlenek węgla CO, benzen C₆H₆, ołów-Pb, arsen-As, kadm-Cd, nikiel-Ni standardy imisyjne na terenie wszystkich stref (cały obszar województwa) również były dotrzymane. W przypadku stref, dla których POP zostały określone, a standardy jakości powietrza są nadal przekraczane, zarząd województwa obowiązany będzie do aktualizacji programu po okresie 3 lat od wejścia w życie uchwały sejmiku województwa w sprawie programu ochrony powietrza uwzględniając działania ochronne dla wrażliwych grup ludności.

Nadal największym problemem w województwie śląskim w zakresie jakości powietrza są występujące w okresie sezonu grzewczego wysokie stężenia pyłu zawieszonego i przekroczenie poziomu docelowego benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM₁₀. Główną przyczyną występowania przekroczeń wartości dobowej oraz poziomu informowania i alarmowego dla pyłu zawieszonego PM₁₀ i zawartego w pyłe benzo(a)pirenu w województwie śląskim jest emisja z indywidualnego ogrzewania budynków mieszkalnych (komunalno-bytowa) tzw. „niska emisja”. Problem ten dotyczy więc przede wszystkim sezonu grzewczego, trwającego od stycznia do marca i od października do grudnia. Znacznie mniejszy wpływ na przekroczenie norm w zakresie pyłu zawieszonego i zawartego w pyłe benzo(a)pirenu ma emisja przemysłowa oraz liniowa (komunikacyjna).

Oddziaływanie naturalnych źródeł emisji, niezwiązanych z działalnością człowieka, jest przyczyną przekroczenia poziomu celu długoterminowego ozonu we wszystkich strefach wg kryterium dla ochrony zdrowia ludzi oraz w strefie śląskiej dla kryterium ochrony roślin.

Na przestrzeni ostatnich lat przeanalizowano uchwalone programy ochrony powietrza, których zadaniem była diagnoza stanu jakości powietrza oraz wskazanie działań naprawczych, skutkujących poprawą lub utrzymaniem jakości powietrza na obszarach wykonywanych pomiarów.

Sejmik Województwa Śląskiego Uchwałą nr VI/21/12/2020 z dnia 22 czerwca 2020 roku przyjął „Program ochrony powietrza dla województwa śląskiego”. Uchwałą nr VI/62/8/2023 z dnia 20 listopada 2023 roku Sejmik Województwa Śląskiego przyjął aktualizację „Programu ochrony powietrza dla województwa śląskiego” przyjętego uchwałą Nr VI/21/12/2020 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 22 czerwca 2020 roku. Celem Programu jest wskazanie przyczyn wystąpienia przekroczeń poziomów dopuszczalnych dla pyłu zawieszonego PM₁₀, PM_{2,5} oraz dwutlenku azotu (tylko w strefie aglomeracja górnośląska), a także poziomu docelowego benzo(a)pirenu, a następnie wskazanie działań naprawczych, które pomogą poprawić jakość powietrza.

Opracowany Program ochrony powietrza składa się z:

- części opisowej, która uwzględni charakterystykę stref objętych Programem, analizę stanu jakości powietrza w zakresie pyłu zawieszonego PM₁₀ i PM_{2,5}, benzo(a)pirenu, ozonu i dwutlenku azotu, działania naprawcze wraz z możliwymi źródłami ich finansowania oraz plan działań krótkoterminowych,
- części wskazującej obowiązki i ograniczenia związane z realizacją Programu oraz PDK, która określa również sposób monitorowania postępu realizacji POP,
- uzasadnienia zakresu zagadnień określonych i ocenionych przez Zarząd Województwa Śląskiego, w którym zawarte są informacje dotyczące uwarunkowań wynikających z planów zagospodarowania przestrzennego, bilans emisji do powietrza zanieczyszczeń objętych Programem, analiza ekonomiczna możliwych do zastosowania działań i prognoza stanu jakości powietrza po zrealizowaniu działań naprawczych,
- załączników, gdzie opisano przebieg konsultacji społecznych i opiniowania projektu dokumentu oraz zamieszczono mapy.

Do analiz, które były niezbędne w Programie ochrony powietrza wykorzystano dane dla roku 2022, który jest rokiem bazowym. Natomiast realizacja zadań zaplanowana jest do roku 2026. Wszystkie planowane zadania zostały przeanalizowane i wybrane tak, by za zaangażowane środki finansowe zapewnić uzyskanie jak największego efektu poprawy jakości powietrza.

Zgodnie z ww. programem całkowita emisja pyłu PM₁₀ i PM_{2,5} oraz B(a)P wymagana do zredukowania do w latach 2022-2026 na terenie gminy wynosi:

- pył PM₁₀ – 60 Mg/rok,
- pył PM_{2,5} – 48 Mg/rok,
- B(a)P – 0,032 Mg/rok.

Efekt rzeczowy dla realizacji działania naprawczego PL2402ZSO w latach 2022-2026 wynosi:

- wymagana liczba kotłów do wymiany – 902 szt.
- wymagana powierzchnia lokali – 85 690 m²,
- szacunkowe koszty – 15 334 000,00 zł².

Obowiązki Wójta Gminy Jeleśnia w ramach realizacji Programu ochrony powietrza:

- przedkładanie Marszałkowi Województwa sprawozdań z realizacji działań ujętych w Programie,
- prowadzenie działań ograniczających emisję z obiektów użyteczności publicznej i mieszkalnych poprzez termomodernizację czy wymianę źródeł ciepła,
- realizacja działań ujętych w planie działań krótkoterminowych,
- prowadzenie edukacji ekologicznej w zakresie ochrony powietrza.

Zgodnie z danymi ze Sprawozdania z realizacji zadań wyznaczonych dla Gminy Jeleśnia w Programie ochrony powietrza dla województwa śląskiego przyjętym uchwałą nr VI/21/12/2020 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 22 czerwca 2020 roku, w gminie w 2024 roku realizowano 3 działania naprawcze:

- Ograniczenie emisji z instalacji o małej mocy do 1 MW, w których następuje spalanie paliw stałych – w ramach zadania wydatkowano 8 747 273,00 zł oraz:
 - zlikwidowano 127 szt. pozaklasowych źródeł ciepła na paliwo stałe,
 - suma powierzchni lokali, w których zlikwidowano pozaklasowe źródła ciepła na paliwo stałe 21 458 m²,
 - zastąpiono pompą ciepła na powierzchni 5 642 m²,
 - zastąpiono ogrzewaniem gazowym na powierzchni 455 m²,
 - zastąpiono ogrzewaniem olejowym na powierzchni 110 m²,
 - zastąpiono kotłem lub miejscowym ogrzewaczem pomieszczeń na biomasę spełniającym wymagania ekoprojektu na powierzchni 14 823 m²,
 - zastąpiono kotłem lub miejscowym ogrzewaczem pomieszczeń na paliwo węglowe spełniającym wymagania ekoprojektu na powierzchni 428 m²,
 - w 29 budynkach przeprowadzono termomodernizację bez wymiany źródeł ciepła lub ze zmianą sposobu ogrzewania (na łącznej powierzchni 5 386 m²),
 - osiągnięto następujące efekty ekologiczne: PM₁₀ – 16,05 Mg/rok, PM_{2,5} – 13,34 Mg/rok, B(a)P – 0,008837 Mg/rok,
- Prowadzenie edukacji ekologicznej (ulotki, imprezy, akcje szkolne, audycje, konferencje, działania informacyjne i szkoleniowe) związanej z ochroną powietrza – w ramach zadania wydatkowano 23 991,51 zł oraz:
 - przeprowadzono 8 wydarzeń i akcji edukacyjnych ściśle związanych z tematem ochrony jakości powietrza,
 - przeprowadzono 4 akcje informacyjne,
 - przeprowadzono 4 akcje szkolne,
 - działaniami informacyjnymi i edukacyjnymi objętych zostało 916 osób,

² Aktualizacja Programu ochrony powietrza dla województwa śląskiego, 2023 rok

- przygotowano 2 szt. materiałów edukacyjnych,
- działaniami z zakresu edukacji ekologicznej objęto 9 placówek oświatowych (100%),
- Prowadzenie kontroli przestrzegania zapisów uchwały antysmogowej dla województwa śląskiego oraz zakazu spalania odpadów – w ramach zadania przeprowadzono:
 - 50 rutynowych kontroli instalacji w zakresie przestrzegania wymagań określonych w uchwale antysmogowej dla województwa śląskiego oraz przestrzegania zakazu spalania odpadów w urządzeniach grzewczych,
 - brak przeprowadzonych rutynowych kontroli w zakresie przestrzegania zakazu spalania na powierzchni ziemi pozostałości roślinnych,
 - 12 przeprowadzonych kontroli wynikających z ogłoszonych alarmów POZIOMU II,
 - 15 przeprowadzonych kontroli wynikających z ogłoszonych alarmów POZIOMU III.

„Śląskie. Przywracamy błękit” (LIFE20 IPE/PL/000007 - LIFE-IP AQP-SILESIAN-SKY) to największy w Europie projekt ochrony powietrza, obejmujący swoim zasięgiem całe województwo śląskie. Projekt współfinansowany jest z Programu LIFE Unii Europejskiej – program działań na rzecz środowiska i klimatu oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Główny cel projektu jest zbieżny z nadrzędnym celem Programu ochrony powietrza, czyli opracowaniem i wdrożeniem działań naprawczych, których realizacja doprowadzi do poprawy jakości powietrza, co w konsekwencji spowoduje ograniczenie niekorzystnego wpływu zanieczyszczeń powietrza na zdrowie i życie mieszkańców województwa śląskiego.

Bierze w nim udział 83 współbeneficjentów, tj. 74 gminy i 4 związki subregionalne województwa śląskiego, Związek Międzygminny ds. ekologii w Żywcu oraz 4 partnerów merytorycznych (Instytut Technologii Paliw i Energii, Politechnika Śląska, Śląski Ogród Botaniczny Związek Stowarzyszeń oraz Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej TRITIA). Całkowita wartość projektu to: 16 515 020 euro (ok. 76 mln zł), w tym:

- środki LIFE (60%): 9 908 979 euro (ok. 45,6 mln zł),
- środki NFOŚiGW (35%): 5 780 243 euro (tj. 25 883 350 zł)
- łączny wkład własny wszystkich partnerów (5%): 825 798 euro (ok. 3,8 mln zł),
- z czego wkład własny Województwa Śląskiego: 412 121 euro (ok. 1,9 mln zł).

Realizację projektu zaplanowano na okres od 1 stycznia 2022 roku do 31 grudnia 2027 roku.

Na terenie gminy znajdują się aktualnie 2 czujniki jakości powietrza airfly zlokalizowane przy:

- Szkole Podstawowej w Krzyżowej,
- Szkole Podstawowej w Sopotni Wielkiej.

W latach 2023-2024 Śląski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska na terenie gminy Jeleśnia przeprowadził łącznie 6 kontroli w 6 przedsiębiorstwach, które miały na celu sprawdzenie przestrzegania przepisów ochrony środowiska. W zakresie ochrony powietrza przeprowadzono 2 kontrole w dwóch przedsiębiorstwach. Podczas obu kontroli stwierdzono naruszenia³.

4.1.1.1. Emisja z emitorów liniowych

Obszar Gminy Jeleśnia obsługuje system dróg publicznych kategorii wojewódzkiej, powiatowej i gminnej oraz sieć dróg wewnętrznych. Długość dróg publicznych zlokalizowanych w granicach administracyjnych gminy to około 221,123 km, w tym:

- droga wojewódzka nr 945 o długości 15,2 km,
- drogi powiatowe – 11 odcinków o łącznej długości 48,646 km, w tym:
 - 1416S – Jeleśnia- Mutne,
 - 1417S – Jeleśnia- Pewel Wielka- Hrucisko,
 - 1418S – droga przez wieś Pewel Wielka,
 - 1419S – Jeleśnia- Koszarawa- Zawoja,
 - 1420S – Przyborów- Przybyłki,
 - 1421S – Krzyżowa- Krzyżówki,

³ Śląski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska – pismo nr WP.7016.102.2025.MR z dnia 29 kwietnia 2025 r.

- 1422S – Korbielów Górny- Kamienna,
- 1424S – Sopotnia Mała- Sopotnia Wielka,
- 1425S – Wieprz- Juszczyna- Jeleśnia,
- 1426S – Sopotnia Mała- Juszczyna,
- 1479S – Jeleśnia- Gajka- Sopotnia Mała,
- drogi gminne – o łącznej długości 157,277 km (stan techniczny dróg gminnych jest zadowalający, jednakże część z nich wymaga prac remontowych)⁴.

Zarządcami dróg, do właściwości, których należą sprawy z zakresu planowania budowy, modernizacji, utrzymania i ochrony dróg, są następujące organy:

- dróg wojewódzkich – Zarząd Dróg Wojewódzkich w Katowicach,
- dróg powiatowych – Powiatowy Zarząd Dróg w Żywcu,
- dróg gminnych – Wójt Gminy Jeleśnia.

Na drogach krajowych i wojewódzkich regularnie, co 5 lat (z wyłączeniem miast na prawach powiatu) Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad przeprowadza Generalny Pomiar Ruchu (GPR), którego celem jest zilustrowanie aktualnego poziomu natężenia ruchu na poszczególnych odcinkach sieci dróg oraz wskazanie prognozy ruchu w perspektywie kolejnych 5, 10 oraz 15 lat.

W roku 2020/2021 na sieciach dróg krajowych oraz wojewódzkich został przeprowadzony Generalny Pomiar Ruchu (GPR), który stanowi podstawowe źródło informacji o ruchu drogowym w Polsce. Podstawę prawną przeprowadzenia pomiaru stanowiło Zarządzenie nr 12 Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad z dnia 28 marca 2019 r.

Pomiary na terenie Gminy Jeleśnia przeprowadzono na 2 odcinkach drogi wojewódzkiej nr 945, tj.:

- Pewel Mała - Korbielów o długości 10,172 km,
- Korbielów - Granica Państwa o długości 4,979 km.

Na potrzeby opracowania użyto wyników z punktu pomiarowego Pewel Mała - Korbielów z punktem pomiarowym w miejscowości Jeleśnia.

Tabela 5 Średnie dobowe natężenie ruchu na drogach krajowych i autostradach w rejonie Gminy Jeleśnia w 2020/2021 roku

DK nr 945 Pewel Mała - Korbielów	Procentowy udział pojazdów na drodze w roku 2020/2021	Liczba pojazdów w roku 2020/2021 (poj./dobę)	Liczba pojazdów w roku 2025 – prognoza (poj./dobę)
Samochody osobowe	90,21%	10 080	11 290
Motocykle	1,68%	188	211
Lekkie samochody ciężarowe	5,59%	625	657
Samochody ciężarowe	1,92%	214	247
Autobusy	0,47%	52	56
Ciągniki rolnicze	0,13%	15	16
SUMA	100%	11 174	12 477

Źródło: GPR, 2020/2021

Spośród wszystkich pojazdów poruszających się po przebiegającej przez teren gminy drodze krajowej nr 945, największy udział mają samochody osobowe 90,21%, co świadczy o dominacji transportu prywatnego. Samochody ciężarowe oraz samochody dostawcze stanowią łącznie 7,51%. Najmniejszy udział przypadł motocyklom (1,68%), autobusom (0,47%) oraz ciągnikom (0,13%).

Transport publiczny

⁴ Dane z Gminy Jeleśnia

Gmina Jeleśnia nie jest organizatorem publicznego transportu zbiorowego. Na terenie gminy działają prywatni przewoźnicy. Dla wszystkich przewoźników udostępniono na terenie gminy 42 przystanki.

4.1.1.2. Niska emisja na terenie Gminy Jeleśnia

Niska emisja to emisja szkodliwych pyłów i gazów przez emitory znajdujące się na wysokości nie większej niż 40 m. Jej źródłem jest nieefektywne spalanie paliw w domach i samochodach oraz kotłowniach przemysłowych. Wprowadzane do powietrza na tej wysokości zanieczyszczenia gromadzą się wokół miejsca powstania wyrządzając szkody lokalnie (zazwyczaj są to miejsca zwartej zabudowy mieszkalnej).

Niska emisja została szczegółowo omówiona w przyjętym 29 listopada 2016 roku uchwałą Rady Gminy Jeleśnia nr XXVIII/166/2016 „Planie Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Jeleśnia”.

Gmina Jeleśnia, na przestrzeni ostatnich lat, skutecznie realizowała działania na rzecz likwidacji przestarzałych kotłów na paliwa stałe zastępując je nowoczesnymi kotłami, w większości na paliwo gazowe.

Dodatkowo, na terenie gminy realizowano program „Czyste powietrze” (działał Punkt Konsultacyjno-Informacyjny programu w Urzędzie Gminy Jeleśnia), a także podpisano porozumienie dotyczące Klastra Energii. W latach 2023-2024, 265 Beneficjentów z terenu gminy zrealizowało inwestycje i otrzymało dofinansowanie w ramach programu „Czyste Powietrze”, w tym 265 zamontowało nowe źródło ciepła:

- 5 szt. kotłów opalanych węglem spełniających wymogi 5 klasy i ekoprojektu,
- 29 szt. kotłów na pellet drzewny,
- 83 szt. kotłów na pellet drzewny o podwyższonym standardzie,
- 3 szt. kotłów zgazowujących drewno,
- 7 szt. kotłów zgazowujących drewno o podwyższonym standardzie,
- 8 szt. ogrzewania elektrycznego,
- 1 kotłownia gazowa,
- 3 szt. kotłów opalanych gazem,
- 2 szt. kotłów opalanych olejem,
- 4 szt. pomp ciepła powietrze/woda,
- 2 szt. pomp ciepła powietrze/powietrze,
- 6 szt. gruntowych pomp ciepła o podwyższonej klasie efektywności energetycznej,
- 112 szt. pomp ciepła powietrze/woda o podwyższonej klasie efektywności energetycznej

Ponadto wykonano:

- ocieplenie przegród budowlanych w przypadku 57 przedsięwzięć,
- wymianę stolarki okiennej w przypadku 54 przedsięwzięć,
- wymianę stolarki drzwiowej w przypadku 35 przedsięwzięć,
- montaż wentylacji mechanicznej w przypadku 2 przedsięwzięć,
- montaż instalacji fotowoltaicznej w przypadku 77 przedsięwzięć⁵.

Klaster Żywiecki

9 lutego 2017 r. powołano Klaster Energii „Żywiecka Energia Przyszłości”. Umowę podpisało ponad 20 podmiotów, w tym Związek Międzygminny ds. Ekologii w Żywcu, który pełni rolę Lidera Klastra, Starostwo Powiatowe, samorządy gminne, Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej jako reprezentant środowiska naukowego, lokalni przedsiębiorcy oraz firmy z branży energetycznej i IT, m.in. Tauron Dystrybucja, Centrala Zaopatrzenia Hutnictwa S.A., Spółka i-Energia.

Cele szczegółowe Klastra to:

- planowanie, wytwarzanie, dystrybucja obrotu energią elektryczną oraz równoważenia zapotrzebowania na energię w ramach sieci dystrybucyjnej o napięciu znamionowym niższym niż 110 kV,
- planowanie, wytwarzanie, koordynacja i dystrybucja energii cieplnej, w szczególności produkowanej w skojarzeniu,

⁵ WFOŚiGW w Katowicach – pismo nr PR.076.48.2025.MK z dnia 08.07.2025 r.

- wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w gospodarce energetycznej Żywiecczyzny ze szczególnym uwzględnieniem potencjału lokalnych zasobów (źródeł) energii,
- kreowanie i wdrażanie przedsięwzięć z zakresu elektromobilności,
- poprawa efektywności energetycznej w zasobach publicznych, sektorze przedsiębiorstw, lokalnych społeczności i mieszkańców,
- planowanie, koordynacja i realizacja zadań mających na celu ograniczenie i likwidację niskiej emisji w zasobach mieszkaniowych, obiektach publicznych oraz przedsiębiorstwach.

Głównym celem i wyzwaniem dla Klastra jest niezależność energetyczna Żywiecczyzny ograniczająca niską emisję do poziomu bezpiecznego dla zdrowia, przy zrównoważonej gospodarce w zakresie środowiska naturalnego. Główne obszary planowanych działań to energia elektryczna i ciepła oraz OZE, ograniczenie niskiej emisji, elektromobilność i efektywność energetyczna. Planuje się, że do 2030 roku Żywiecczyzna stanie się niezależnym energetycznie, ekologicznym regionem turystycznym⁶.

4.1.1.3. Zaopatrzenie w ciepło sieciowe

W Gminie Jeleśnia nie funkcjonuje typowy scentralizowany system ciepłowniczy. Budynki mieszkalne w gminie zasilane są głównie z przydomowych kotłowni indywidualnych.

Podstawowym nośnikiem energii wykorzystywanym w gminie do celów grzewczych jest gaz ziemny, węgiel, następnie drewno, odnawialne źródła energii, olej opałowy oraz w niewielkim stopniu gaz płynny, i energia elektryczna.

4.1.1.4. Zaopatrzenie w gaz

Do odbiorców zlokalizowanych na obszarze powiatu żywieckiego dostarczany jest gaz ziemny wysokometanowy typu E (dawniej GZ-50) o parametrach określonych w PN-C-04753-E. Operatorem oraz właścicielem infrastruktury gazowej na terenie powiatu jest Polska Spółka Gazownictwa Sp. z o. o. Oddział Gazowniczy w Zabrze.

Polska Spółka Gazownictwa Sp. z o. o. Oddział Gazowniczy w Zabrze na terenie Gminy Jeleśnia nie posiada sieci gazowej i nie świadczy usług dystrybucji paliwa gazowego⁷.

4.1.1.5. Warunki wykorzystania OZE

Według założeń unijnych alternatywne źródła energii mają w przyszłości stanowić istotny udział w bilansie energetycznym Europy. Celem UE było uzyskanie 20% energii ze źródeł odnawialnych do 2020 roku w końcowym zużyciu energii brutto. Do końca 2032 roku ma to być, co najmniej 32% energii z OZE. Zgodnie z celami unijnego pakietu klimatyczno-energetycznego, udział OZE w końcowej konsumpcji energii dla Polski do 2020 roku powinien być wynieść 15%, a do 2030 roku 21%.

Największy udział w polskim rynku OZE mają elektrownie wiatrowe, wodne i biomasa. Intensywny rozwój fotowoltaiki, zwłaszcza w sektorze mikroinstalacji może uczynić ją w najbliższym czasie drugą (po lądowej energetyce wiatrowej) technologią OZE w Polsce.

Energia słońca

Energia słoneczna jest powszechnie dostępnym, ekologicznie czystym i najbardziej naturalnym z istniejących źródeł energii. Najefektywniej może być wykorzystana lokalnie, zaspokajając zapotrzebowanie na ciepłą wodę użytkową i ogrzewanie pomieszczeń. Dużą zaletą jest jej łatwa adaptacja, zwłaszcza do celów gospodarstwa domowego.

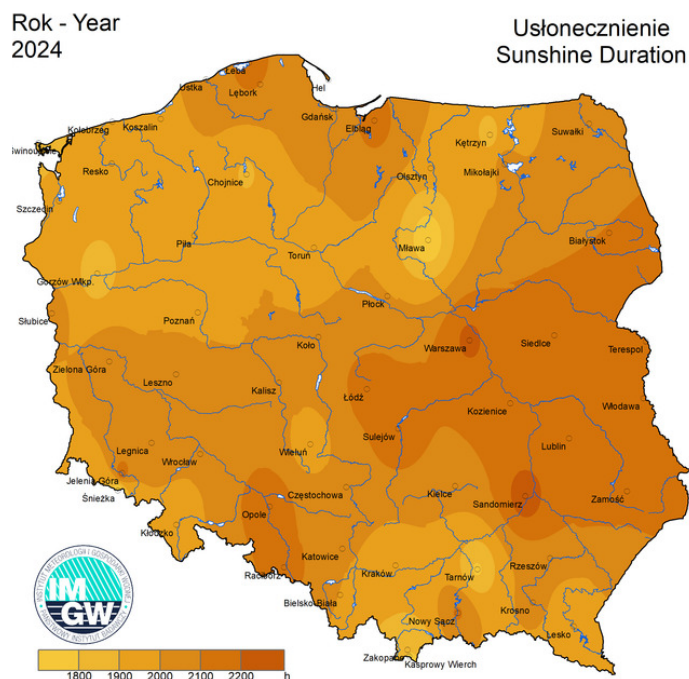
Praktyczne wykorzystanie energii promieniowania słonecznego wymaga oszacowania potencjalnych i rzeczywistych zasobów energii słonecznej na danym obszarze i parametryzacji warunków meteorologicznych dostosowanych do potrzeb technologii przetwarzania energii promieniowania słonecznego w energię elektryczną lub ciepłą.

Istotny wpływ na ilość promieniowania słonecznego, jaka dociera do Ziemi, ma przejrzystość powietrza. Parametr przezroczystości powietrza ulega wahaniom w ciągu dnia w zależności od warunków meteorologicznych. Ponadto,

⁶ <http://klasterzywiec.pl>

⁷ PSG Sp. z o.o. – pismo nr PSGZA.RODZ.OA.422.422.25 z dnia 08.07.2025 r.

zmniejszenie przejrzystości powietrza, może być wywołane również przez zawieszane w nim liczne cząsteczki pyłu i dymu.

Rysunek 4 Średnie roczne sumy usłonecznienia h/rok

Źródło: www.klimat.imgw.pl (Klimat Polski 2022, dostęp 30.08.2025)

Gmina Jeleśnia położona jest na obszarze rejonu południowego, gdzie średnioroczna suma promieniowania słonecznego wynosi 950-1000 kWh/m², natomiast średnie sumy usłonecznienia w ciągu roku wahają się w granicach 1900-2100 h/rok. Powyższe warunki sprawiają, że na obszarze gminy istnieją dobre warunki dla rozwoju energetyki słonecznej. Preferowanym kierunkiem rozwoju energetyki słonecznej powinno być, zatem instalowanie indywidualnych małych instalacji solarnych i fotowoltaicznych na budynkach mieszkalnych i użyteczności publicznej. Preferowanym kierunkiem rozwoju energetyki słonecznej powinno być zatem instalowanie indywidualnych małych instalacji fotowoltaicznych na budynkach mieszkalnych i użyteczności publicznej, których z związku z możliwością uzyskania dotacji z programu „Mój Prąd” lub z programu Czyste Powietrze jest na terenie gminy coraz więcej.

Według danych Spółki TAURON Dystrybucja S.A. na dzień 01.07.2025 roku na terenie gminy zainstalowane są:

- 54 instalacje fotowoltaiczne z mocą zainstalowaną przekraczającą 10 kW,
- 1 039 instalacje fotowoltaiczne z mocą zainstalowaną mniejszą lub równą 10 kW⁸.

Energia Ziemi

Źródłem energii geotermalnej jest wewnątrz Ziemi o temperaturze około 5 400°C, generujące przepływ ciepła w kierunku powierzchni. W celu wydobycia wód geotermalnych na powierzchnię wykonuje się odwierty do głębokości zalegania tych wód. W pewnej odległości od otworu czerpalnego wykonuje się drugi otwór, którym wodę geotermalną po odebraniu od niej ciepła, wciąga się z powrotem do złoża. Wody geotermalne są z reguły mocno zasolone, jest to powodem szczególnie trudnych warunków pracy wymienników ciepła i innych elementów armatury instalacji geotermalnych. Z uwagi na zróżnicowany poziom energetyczny płynów geotermalnych (w porównaniu do klasycznych kotłowni) można je wykorzystywać:

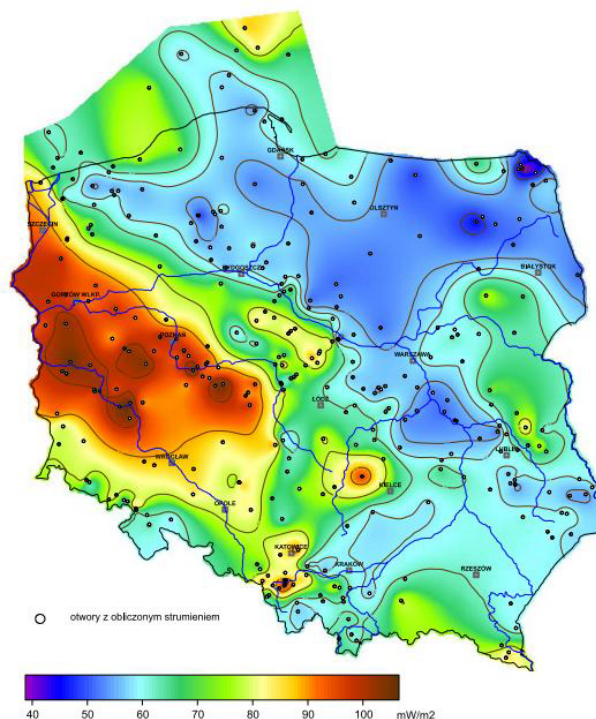
- do ciepłownictwa (m.in.: ogrzewanie niskotemperaturowe i wentylacja pomieszczeń, przygotowanie ciepłej wody użytkowej),

⁸ TAURON Dystrybucja S.A. Oddział w Bielsku-Białej – pismo nr TD25-07-0013342-03 z dnia 08.07.2025 r.

- do celów rolniczo-hodowlanych (m.in.: ogrzewanie upraw pod osłonami, suszenie płodów rolnych, ogrzewanie pomieszczeń inwentarskich, przygotowanie ciepłej wody technologicznej, hodowla ryb w wodzie o podwyższonej temperaturze),
- w rekreacji (m.in.: podgrzewanie wody w basenie),
- przy wyższych temperaturach do produkcji energii elektrycznej.

W zależności od głębokości, z której eksploatowana jest energia geotermalna, wyróżnia się:

- geotermię płytką (niskiej entalpii) – wykorzystującą energię ciepłą gruntu z głębokości do ok. 100 m za pomocą pomp ciepła,
- geotermię głęboką (wysokiej entalpii) – pozyskującą energię ciepłą z wnętrza Ziemi, z głębokości kilku kilometrów.

Rysunek 5 Mapa rozkładu gęstości ziemskiego strumienia ciepłego na obszarze Polski

Źródło: <https://www.mos.gov.pl/> (Szewczyk & Gientka, 2009)

Analizując powyższą mapę rozkładu gęstości strumienia ciepłego można stwierdzić, iż budowa instalacji geotermalnych wysokiej entalpii w gminie Jeleśnia jest nieuzasadniona. Według mapy gęstość strumienia ciepłego w rejonie gminy wynosi maksymalnie 70-80 mW/m². Potencjał ten jest mały, zaś pozyskanie energii geotermalnej wiąże się z koniecznością poniesienia wysokich nakładów inwestycyjnych.

Należy zaznaczyć, że eksploatacja energii geotermalnej powoduje również problemy ekologiczne, z których najważniejszy polega na kłopotach związanych z emisją szkodliwych gazów uwalnianych się z płynu. Dotyczy to przede wszystkim siarkowodoru (H₂S), który powinien być pochłonięty w odpowiednich instalacjach, podrażających koszt produkcji energii. Inne potencjalne zagrożenia dla zdrowia powoduje radon (produkt rozpadu radioaktywnego uranu) wydobywający się wraz z parą ze studni geotermalnej.

Na terenie całej gminy można wykorzystać geotermię płytką przy zastosowaniu indywidualnych pomp ciepła. Pompa ciepła jest urządzeniem przenoszącym ciepło z ogólnie dostępnego środowiska cechującego się niewyczerpalnymi zasobami energii, tj. gruntu, wody lub powietrza (dolne źródło ciepła) do górnego źródła ciepła w postaci ciepła o wyższej temperaturze.

Biogaz

Najczęściej stosowanymi substratami do produkcji biogazu rolniczego są nawozy naturalne, wśród których wymienić należy gnojowicę oraz obornik. Obliczenie możliwego zysku energetycznego z biomasy pochodzącej z hodowli zwierząt opiera się na wskaźniku wielkości produkcji biogazu oraz wykorzystaniu liczby sztuk dużych zwierząt. W tabeli poniżej przedstawiono wskaźnik wielkości produkcji biogazu w przeliczeniu na sztuki duże zwierząt.

Tabela 6 Wskaźnik wielkości produkcji biogazu w przeliczeniu na sztuki duże [m³/SD/d]

Bydło	Trzoda chlewna	Drób
1,5	1,5	3,75

Źródło: Odchody zwierząt jako substrat dla biogazowni [<http://bio-gazownie.edu.pl/>]

W poniższej tabeli przedstawiono liczbę zwierząt w gospodarstwach na terenie Gminy Jeleśnia. Zakładając, że z 1m³ biogazu można wyprodukować 2,1 kWh energii elektrycznej (przy zakładanej sprawności układu 33%) potencjał energetyczny przedstawia się następująco:

Tabela 7 Pogłowie zwierząt gospodarskich na terenie Gminy Jeleśnia oraz produkcja biogazu

Rodzaj zwierząt	Liczba zwierząt* [szt.]	Biogaz [m ³ /rok]	Produkcja energii [MWh/rok]
Bydło	257	385,5	0,810
Drób	3 636	13 635	28,634
SUMA		14 020,50	29,444

Źródło: Powszechny Spis Rolny 2020

Jak ukazuje powyższa tabela biogaz i energię elektryczną można pozyskać głównie wykorzystując kurze odchody. Potencjał energetyczny nawozów naturalnych jest niewielki i wynosi jedynie 29,444 MWh/rok. Biorąc pod uwagę trudności z zebraniem całości zwierzęcych odchodów przyjęto redukcję zysku energetycznego o 40 %.

Na chwilę obecną na terenie gminy Jeleśnia nie ma zlokalizowanych przemysłowych źródeł wytwarzania energii z biomasy lub biogazu rolniczego.

4.1.2. Analiza SWOT

Ochrona klimatu i jakości powietrza	
MOCNE STRONY czynniki wewnętrzne	SŁABE STRONY czynniki wewnętrzne
dotychczasowe działania, a także plany modernizacji oświetlenia miejskiego brak dużych zakładów przemysłowych zanieczyszczających powietrze nakłady na bieżące modernizacje i remonty dróg	niska efektywność energetyczna części budynków niska świadomość społeczna dotycząca racjonalnego wykorzystania energii i źródeł odnawialnych brak potencjału zastosowania części OZE część dróg w złym stanie technicznym
SZANSE czynniki zewnętrzne	ZAGROŻENIA czynniki zewnętrzne
zainteresowanie mieszkańców wykorzystaniem nowoczesnych źródeł energii i OZE coraz niższy koszt instalacji odnawialnych źródeł energii możliwe dofinansowanie z programów rządowych realizacja POP oraz tzw. uchwały antysmogowej	możliwy napływ zanieczyszczeń spoza granic gminy brak środków na finansowanie inwestycji słabe zainteresowania mieszkańców odnawialnymi źródłami energii i odchodzeniem od paliw stałych duży przyrost liczby pojazdów poruszających się w obrębie gminy

Źródło: opracowanie własne

4.1.3. Cele i zadania środowiskowe z zakresu ochrony klimatu i jakości powietrza

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska (tj. Dz. U. 2025 r. poz. 647 z późn. zm.) ochrona powietrza polega na zapewnieniu jak najlepszej jego jakości, w szczególności przez:

- utrzymanie poziomów substancji w powietrzu poniżej dopuszczalnych dla nich poziomów lub co najmniej na tych poziomach,
- zmniejszanie poziomów substancji w powietrzu, co najmniej do dopuszczalnych, gdy nie są one dotrzymane,

- zmniejszanie i utrzymanie poziomów substancji w powietrzu poniżej poziomów docelowych albo poziomów celów długoterminowych lub co najmniej na tych poziomach.

Ocenę jakości powietrza na terenie Gminy Jeleśnia przeanalizowano w oparciu o dane z Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska - dane ze stacji pomiarowej zlokalizowanej w Żywcu. Na tej podstawie można stwierdzić, iż w ostatnich latach uległa ona poprawie i odpowiada ona obowiązującym normom.

W ostatnich latach mieszkańcy gminy brali udział w programach realizowanych przez Gminę Jeleśnia i Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach (Czyste Powietrze), dzięki czemu w ostatnich latach wymieniano nieekologiczne źródła ciepła oraz prowadzono termomodernizację budynków użyteczności publicznej oraz budynków mieszkalnych.

Wpływ na złą jakość powietrza w mieście niewątpliwie ma kilka czynników, w tym nadmierne straty energetyczne związane m.in. z brakiem izolacji cieplnej budynków. Znaczną emisję charakteryzuje również spalanie paliw w pojazdach, co związane jest z ich ilością, złym stanem technicznym oraz niedostatecznie rozwiniętą infrastrukturą towarzyszącą ciągom komunikacyjnym.

Analiza SWOT wykazała, iż zagrożeniem dla gminy mogą być niewystarczające środki finansowe na modernizację i budowę infrastruktury drogowej, jak również słabe zainteresowanie mieszkańców i przedsiębiorców działaniami zmniejszającymi energochłonność budynków i wymianą źródeł ciepła na ekologiczne.

Poprawa jakości powietrza w kolejnych latach powinna nastąpić poprzez realizację działań naprawczych, zaplanowanych w ramach Programu ochrony powietrza w odniesieniu do wszystkich źródeł emisji. Efektem realizacji Programu powinno być zmniejszenie wielkości emisji zanieczyszczeń emitowanych do powietrza, głównie ze źródeł powierzchniowych, a także komunikacyjnych.

W zakresie emisji powierzchniowej, poza działaniami realizowanymi w ramach programów ochrony powietrza, a także działaniami Gminy Jeleśnia w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, największe znaczenie może mieć wprowadzanie norm na małe źródła energii oraz wymuszone przepisami działania na rzecz podniesienia efektywności energetycznej.

Działaniami, które pozwolą na redukcję emisji szkodliwych substancji, jak również podniesienie komfortu życia mieszkańców będą termomodernizacje budynków, modernizacja lokalnych i indywidualnych kotłowni, wymiana instalacji grzewczej oraz wprowadzenie energooszczędnego oświetlenia (w budynkach i na ulicach). W zakresie emisji liniowej możliwe jest jej znaczne zredukowanie poprzez podejmowanie działań na rzecz podniesienia efektywności energetycznej transportu. W związku z nasilającym się ruchem indywidualnym należy rozwijać transport publiczny.

4.2. Zagrożenia hałasem

W tabeli poniżej przedstawiono wybrane efekty realizacji dotychczasowego Programu ochrony środowiska w zakresie zagrożeń hałasem.

Tabela 8 Wybrane efekty realizacji dotychczasowego POŚ

Cel zapisany w „PROGRAMIE OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY JELEŚNIA NA LATA 2021-2024”			
Poprawa i utrzymanie dobrego stanu akustycznego środowiska			
L.p.	Zadania	Podjęte działania	Efekt ze wskaźnikiem
1.	Ograniczenie hałasu drogowego	ZDP w Żywcu W latach 2023-2024 PZD w Żywcu nie realizował zadań w zakresie budowy ekranów akustycznych.	-
2.	Działania administracyjne mające na celu ograniczenie hałasu przemysłowego	Starosta Żywiecki W latach 2023-2024 Starosta Żywiecki nie wydał dla przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenie gminy pozwolenia dopuszczającego określony poziom hałasu w środowisku lub zintegrowanego.	-
3.	Edukacja ekologiczna w zakresie zapobiegania nadmiernej emisji hałasu	Gmina Jeleśnia W latach 2023-2024 Gmina Jeleśnia prowadziła działania edukacyjne w zakresie zapobiegania nadmiernej emisji hałasu przy okazji innych eventów i akcji edukacyjnych, również w placówkach oświatowych.	-
4.	Monitoring poziomów hałasu emitowanego przez przedsiębiorstwa	GIOŚ Badania hałasu drogowego i kolejowego w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska prowadzone są przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie za pośrednictwem Regionalnego Wydziału Monitoringu Środowiska w Katowicach. Zgodnie z Oceną stanu akustycznego środowiska na terenie województwa śląskiego w roku 2023 na terenie Gminy Jeleśnia ani całego powiatu żywieckiego nie zlokalizowano żadnego punktu pomiarowego.	brak punktu pomiarowego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych o wykonanych działaniach na terenie Gminy Jeleśnia

W tabeli poniżej zaprezentowano wskaźniki, które pokazują zmiany stanu środowiska na terenie gminy.

Tabela 9 Wskaźniki monitorowania realizacji działań z poprzedniego POS w zakresie ochrony przed hałasem

L.p.	Wskaźnik	Stan wyjściowy 2020*	Stan aktualny 2024
1	Poziom hałasu (wg. PMŚ)	brak pomiarów	brak pomiarów

* dane z poprzedniego POŚ

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GIOŚ, 2025 rok

4.2.1. Opis stanu obecnego

Oceny stanu akustycznego środowiska i obserwacji zmian dokonuje się w ramach państwowego monitoringu środowiska na podstawie wyników pomiarów poziomów hałasu określonych wskaźnikami hałasu L_{DWN} i L_N oraz z uwzględnieniem pozostałych danych, w szczególności demograficznych oraz dotyczących sposobu zagospodarowania i użytkowania terenu.

4.2.1.1. Hałas przemysłowy

Oddziaływanie akustyczne związane z działalnością gospodarczą na terenie Gminy Jeleśnia uwarunkowane jest emisją hałasu pochodzącą z działalności gospodarczych i zakładów (przemysłowych, wytwórczych i rzemieślniczych), które stanowią źródło emisji hałasu.

Działanie zakładów nie powinno powodować przekroczeń standardów, jakości środowiska i dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku poza teren, do którego prowadzący instalację ma tytuł prawny. Funkcjonowanie ich jest czasem źródłem konfliktów z mieszkańcami, gdyż przedsiębiorstwa te stwarzają uciążliwości i dyskomfort akustyczny. W takich sytuacjach mieszkańcy zgłaszają uciążliwości, co skutkuje kontrolą WIOŚ, a w przypadku

przekroczeń przekazaniem sprawy do Starosty Powiatu Żywieckiego, co skutkuje wydaniem decyzji o dopuszczalnej emisji hałasu.

Funkcjonowanie małych zakładów jest niejednokrotnie źródłem konfliktów mieszkańców z przedsiębiorcami, gdyż zakłady te stwarzają uciążliwości i dyskomfort akustyczny. W takich sytuacjach mieszkańcy zgłaszają fakt uciążliwości do Urzędu Gminy, co skutkuje kontrolą, a w przypadku przekroczeń wydaniem decyzji o dopuszczalnym poziomie hałasu w środowisku.

W 2023 roku opracowano „Program ochrony środowiska przed hałasem dla województwa śląskiego”. Program przyjęto uchwałą Sejmiku Województwa Śląskiego nr VII/3/4/2024 z dnia 10 czerwca 2024 r. Celem Programu jest wyszczególnienie podstawowych kierunków i zakresu działań niezbędnych do przywrócenia dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku. W programie dla obszaru Gminy Jeleśnia nie zaproponowano działań inwestycyjnych mających na celu ograniczenie oddziaływania hałasu przemysłowego.

Na terenie gminy Jeleśnia w latach 2023 -2024, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Katowicach nie prowadził w ramach PMS badań stanu klimatu akustycznego. Zgodnie z danym zawartymi w bazie EHAŁAS (baza zawiera wyniki pomiarów hałasu przekazanych do WIOŚ lub RWMS) w analizowanym okresie na terenie gminy Jeleśnia nie były wykonywane pomiary hałasu instalacyjnego⁹.

W latach 2023-2024 Śląski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska na terenie gminy przeprowadził łącznie 6 kontrole w 6 przedsiębiorstwach, które miały na celu sprawdzenie przestrzegania przepisów ochrony środowiska. Nie prowadzono kontroli w zakresie ochrony przed hałasem¹⁰.

4.2.1.2. Hałas drogowy

Jednym z czynników wpływających na stan klimatu akustycznego na terenie gminy jest hałas komunikacyjny, do którego zalicza się hałas drogowy. Pod pojęciem hałasu drogowego rozumie się hałas pochodzący od środków transportu, jest to hałas typu liniowego. Z przeprowadzonych analiz wynika, że najbardziej uciążliwy jest hałas drogowy, generowany przez pojazdy samochodowe, który ma charakter ciągły i obejmuje swoim zasięgiem coraz większy obszar. Przez ostatnie lata liczba samochodów na drogach systematycznie rośnie, co powoduje wzrost emisji hałasu, nie tylko przez pojazdy osobowe, ale również przez pojazdy ciężarowe i motocykle.

Głównym źródłem emisji hałasu drogowego na terenie gminy są:

- droga wojewódzka – 15,2 km,
- drogi powiatowe – 48,646 km,
- drogi gminne – 157,277 km.

Na drogach krajowych i powiatowych jak również na obiektach mostowych w ciągu dróg wykonywane są coroczne przeglądy ich stanu technicznego na bazie których planowane są niezbędne prace remontowe do realizacji. Odcinki dróg oraz mosty, które są w najgorszym stanie technicznym podlegają sukcesywnym remontom w miarę posiadanych przez zarządców dróg środków finansowych. Działania te są również realizowane poprzez remonty i modernizacje dróg gminnych oraz odpowiednie zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego dotyczących zagospodarowania terenów bezpośrednio usytuowanych w sąsiedztwie głównych dróg.

Układ komunikacyjny na terenie gminy, jakość dróg, wzrost zatłoczenia systemu drogowego, nakładanie się ruchu tranzytowego na ruch lokalny, lokalizacja zabudowy mieszkaniowej w bezpośredniej bliskości ciągów komunikacyjnych jest przyczyną emisji hałasu do środowiska. Obciążenie dróg na terenie Gminy Jeleśnia, szczególnie w sezonie letnim należy zaliczyć do dużych.

Na ograniczanie oddziaływania hałasu ma niewątpliwy wpływ zieleń izolacyjna szczególnie wzdłuż dróg oraz na posesjach mieszkańców, co chroni mieszkańców przed hałasem okolicznych dróg i działalności w najbliższym sąsiedztwie. W ramach utrzymania zieleni przydrożnej, rosnącej w pasie dróg powiatowych wydatkowano środki na nasadzenia i wycinkę drzew.

W 2023 roku opracowano „Program ochrony środowiska przed hałasem dla województwa śląskiego”. Program przyjęto uchwałą Sejmiku Województwa Śląskiego nr VII/3/4/2024 z dnia 10 czerwca 2024 r. Celem Programu jest wyszczególnienie podstawowych kierunków i zakresu działań niezbędnych do przywrócenia dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku. W programie dla obszaru Gminy Jeleśnia nie zaproponowano żadnych działań inwestycyjnych w zakresie ograniczenia hałasu drogowego.

⁹ DMS RWMS w Katowicach – pismo nr DMS-KA.731.37.2025 z dnia 24.07.2025 roku

¹⁰ Śląski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska – pismo nr WP.7016.102.2025.MR z dnia 29 kwietnia 2025 r.

Zgodnie z danymi zawartymi w bazie EHAŁAS (baza zawiera wyniki pomiarów hałasu przekazany do WIOŚ lub RWMŚ), na terenie gminy Jeleśnia w latach 2023-2024 nie prowadzono pomiarów hałasu drogowego¹¹.

4.2.1.3. Hałas kolejowy

W granicach gminy Jeleśnia przebiega linia kolejowa nr 97 relacji Skawina – Żywiec na odcinku Sucha Beskidzka – Żywiec w km 63,641 do km 72,629. Jest to linia drugorzędna, jednotorowa, zelektryfikowana o długości 7,988 km. W gminie zlokalizowane są: stacja kolejowa Jeleśnia oraz dwa przystanki osobowe: Pewel Wielka oraz Pewel Wielka Centrum. Natężenie ruchu kolejowego wynosi około 3 pociągów na dobę.

W latach 2023-2024 spółka KP PLK S.A. nie wykonywała prac remontowych/ modernizacyjnych na terenie Gminy Jeleśnia. Spółka nie przeprowadzała również badań hałasu wzdłuż linii kolejowych na terenie gminy¹². Linia kolejowa nr 97 Skawina – Żywiec na odcinku Sucha Beskidzka – Żywiec obsługuje ruch poniżej 30 tys. pociągów rocznie. W związku z tym nie stanowi głównej linii kolejowej w rozumieniu art. 112a pkt 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2025 r. poz. 647, z późn. zm.). Spółka PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. jako zarządca linii kolejowych nie jest zatem zobligowana do wykonywania na tej linii okresowych pomiarów hałasu w środowisku określonych a art. 178 ww. ustawy i sporządzania dla niej strategicznej mapy hałasu, o której mowa w art. 118 ww. ustawy.

W 2023 roku opracowano „Program ochrony środowiska przed hałasem dla województwa śląskiego”. Program przyjęto uchwałą Sejmiku Województwa Śląskiego nr VII/3/4/2024 z dnia 10 czerwca 2024 r. Celem Programu jest wyszczególnienie podstawowych kierunków i zakresu działań niezbędnych do przywrócenia dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku. W programie dla obszaru Gminy Jeleśnia nie zaproponowano działań inwestycyjnych w zakresie ograniczenia hałasu kolejowego.

Zgodnie z danymi zawartymi w bazie EHAŁAS (baza zawiera wyniki pomiarów hałasu przekazany do WIOŚ lub RWMŚ), na terenie gminy Jeleśnia w latach 2023-2024 nie prowadzono pomiarów hałasu kolejowego¹³.

4.2.2. Analiza SWOT

Zagrożenie hałasem	
MOCNE STRONY czynniki wewnętrzne	SŁABE STRONY czynniki wewnętrzne
dobra dostępność komunikacyjna gminy atrakcyjne położenie gminy brak dużych przedsiębiorstw przyczyniających się do emisji hałasu	niezadowalający stan niektórych dróg powiększająca się liczba pojazdów brak badań hałasu drogowego, co nie daje skali zagrożenia
SZANSE czynniki zewnętrzne	ZAGROŻENIA czynniki zewnętrzne
realizacja corocznych inwestycji drogowych bieżące kontrole WIOŚ w przedsiębiorstwach	zwiększanie się ilości pojazdów może stwarzać dyskomfort akustyczny dla mieszkańców zamieszkujących tereny wzdłuż dróg

Źródło: opracowanie własne

4.2.3. Cele i zadania środowiskowe w zakresie zagrożeń hałasem

Hałas wpływa na jakość życia ludności, zwłaszcza na obszarach zurbanizowanych. Ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska.

Skrócona analiza SWOT wykazała, iż zagrożeniem dla gminy w sytuacji nasilającego się hałasu może być pogłębiający się dyskomfort mieszkańców szczególnie tych zamieszkujących tereny wzdłuż drogi krajowej oraz dróg powiatowych.

W sytuacjach przedsiębiorstw, z których działalnością nierozzerwalnie wiąże się emisja hałasu obowiązkiem przedsiębiorców jest minimalizacja hałasu poprzez wyciszanie zakładów i magazynów oraz maszyn i urządzeń przez zastosowanie odpowiednich rozwiązań technicznych.

W związku z tym w harmonogramach realizacji zadań zapisano, iż ważnym zadaniem jest kontynuacja działań administracyjnych realizowanych w razie potrzeby przez Starostę Powiatu Żywieckiego polegających na wydawaniu decyzji o dopuszczalnej emisji hałasu.

¹¹ DMŚ RWMŚ w Katowicach – pismo nr DMS-KA.731.37.2025 z dnia 24.07.2025 roku

¹² PKP PLK S.A. – pismo nr IOS.4514.53.2025.2.K.Ś. z dnia 23.07.2025 roku

¹³ DMŚ RWMŚ w Katowicach – pismo nr DMS-KA.731.37.2025 z dnia 24.07.2025 roku

Analiza SWOT wykazała, iż mocną stroną gminy jest jej dobra dostępność komunikacyjna. Na terenie gminy zlokalizowane są odcinki: drogi krajowej oraz dróg powiatowych i gminnych, które w ostatnich latach były modernizowane m.in przez zarządców dróg. W kolejnych latach planowane są dalsze prace modernizacyjne.

W związku z takim stanem w harmonogramach realizacji zadań zapisano, iż zadaniami do realizacji są modernizacje dróg krajowej, powiatowych oraz gminnych. Zadania te zapisano w harmonogramie realizacji zadań własnych – do realizacji przez Gminę Jeleśnia oraz zadań monitorowanych do realizacji przez zarządców dróg.

Bardzo ważnym, ciągłym zadaniem do realizacji w każdej dziedzinie środowiskowej w tym także w zakresie hałasu jest edukacja ekologiczna. Zadanie to zapisano w harmonogramie realizacji zadań własnych do realizacji przez gminę, a finansowane ze środków własnych, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach lub innych źródeł zewnętrznych.

4.3. Pole elektromagnetyczne

W tabeli poniżej przedstawiono wybrane efekty realizacji dotychczasowego Programu ochrony środowiska w zakresie pól elektromagnetycznych.

Tabela 10 Wybrane efekty realizacji dotychczasowego POŚ

Cel zapisany w „PROGRAMIE OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY JELEŚNIA NA LATA 2021-2024”			
Utrzymanie wartości natężenia promieniowania elektromagnetycznego na dotychczasowych, niskich poziomach			
L.p.	Zadania	Podjęte działania	Efekt ze wskaźnikiem
1.	Ograniczanie oddziaływania pól elektromagnetycznych m.in. poprzez preferowanie niekonfliktowych lokalizacji źródeł promieniowania elektromagnetycznego	Gmina Jeleśnia W każdym uchwalonym MPZP uwzględniano zapisy dotyczące ograniczania oddziaływania pól elektromagnetycznych m.in. poprzez preferowanie nisko konfliktowych lokalizacji źródeł promieniowania elektromagnetycznego. W latach 2023-2024 nie podejmowano uchwał w zakresie MPZP.	-
2.	Gromadzenie danych nt. instalacji emitujących pola elektromagnetyczne wymagających zgłoszeń	Powiat Żywiecki W latach 2023-2024 Starosta Powiatu Żywieckiego przyjął łącznie 42 zgłoszenia instalacji emitujących pola elektromagnetyczne w terenie całego powiatu.	82 zgłoszenia z powiatu
3.	Kontynuacja monitoringu pól elektromagnetycznych	GIOŚ W ramach realizacji PMS na terenie gminy Jeleśnia, w latach 2023-2024 nie przeprowadzono pomiarów okresowych (monitoringowych) promieniowania elektromagnetycznego (PEM). Zgodnie z danymi zawartymi w Rejestrze zawierającym informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych na podstawie pomiarów innych niż monitoringowe, w granicach gminy Jeleśnia, nie wykazano występowania takich terenów.	brak punktu pomiarowego w latach 2023-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych o wykonanych działaniach na terenie Gminy Jeleśnia

W tabeli poniżej zaprezentowano wskaźniki, które dają obraz postępów w realizacji Programu ochrony środowiska, a także pokazują zmiany stanu środowiska na terenie gminy.

Tabela 11 Wskaźniki monitorowania realizacji działań z poprzedniego POS w zakresie pól elektromagnetycznych

L.p.	Wskaźnik	Stan wyjściowy 2020*	Stan aktualny 2024
1.	Wyniki pomiarów poziomów pól elektromagnetycznych (GIOŚ) [V/m]	0,42 V/m	brak pomiarów
2.	Liczba punktów z przekroczeniami norm oddziaływania pól elektromagnetycznych (GIOŚ) [szt.]	0	0

* dane z poprzedniego POŚ

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GIOŚ, 2025 rok

4.3.1. Opis stanu obecnego

Instalacjami emitującymi pola elektromagnetyczne są:

- linie przesyłowe wysokiego, średniego i niskiego napięcia,
- stacje transformatorowe, instalacje radiokomunikacyjne, takie jak:
 - stacje bazowe telefonii komórkowej,
 - stacje radiowe i telewizyjne.

Według ustawy z dnia 21 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tj. Dz. U. 2025 r. poz. 647 z późn. zm.) prowadzący instalację oraz użytkownik urządzenia emitującego pola elektromagnetyczne, które są:

- stacjami elektroenergetycznymi lub napowietrznymi liniami elektroenergetycznymi o napięciu znamionowym nie niższym niż 110 kV,
- instalacjami radiokomunikacyjnymi, radionawigacyjnymi lub radiolokacyjnymi, emitującymi pola elektromagnetyczne, których równoważna moc promieniowana izotropowo wynosi nie mniej niż 15 W, emitującymi pola elektromagnetyczne o częstotliwościach od 30 kHz do 300 GHz,

są obowiązani do wykonania pomiarów poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku.

Pomiary te wykonywane są:

- bezpośrednio po rozpoczęciu użytkowania instalacji lub urządzenia;
- każdorazowo w przypadku zmiany warunków pracy instalacji lub urządzenia.

Wyniki pomiarów przekazuje się Wojewódzkiemu Inspektorowi Ochrony Środowiska i Państwowemu Wojewódzkiemu Inspektorowi Sanitarnemu.

Głównym źródłem zasilania sieci 15 kV na obszarze gminy Jeleśnia jest stacja transformatorowa 110/15 kV GPZ Jeleśnia wyposażona w dwa transformatory 110/15 kV o mocy 16 MVA. GPZ Jeleśnia zasilana jest linią napowietrzną 110 kV relacji Zabłocie – Jeleśnia. Odbiorcy energii elektrycznej zasilani są poprzez napowietrzne, napowietrzno-kablowe oraz kablowe linie 15 kV, stacje rozdzielcze 15 kV, stacje transformatorowe 15/0,4 kV oraz sieć 0,4 kV.

Operatorem sieci dystrybucyjnej na terenie Gminy Jeleśnia jest spółka TAURON Dystrybucja S.A.

Według stanu na 31.12.2024 rok sieć gazowa wraz z przyłączami wynosi 336,632 km, w tym:

- napowietrzna linia wysokiego ciśnienia WN – 3,215 km,
- napowietrzna linia średniego ciśnienia SN – 85,932 km,
- kablowa linia średniego ciśnienia SN – 19,272 km,
- napowietrzna linia niskiego ciśnienia nN – 162,961 km,
- kablowa linia niskiego ciśnienia nN – 65,252 km.

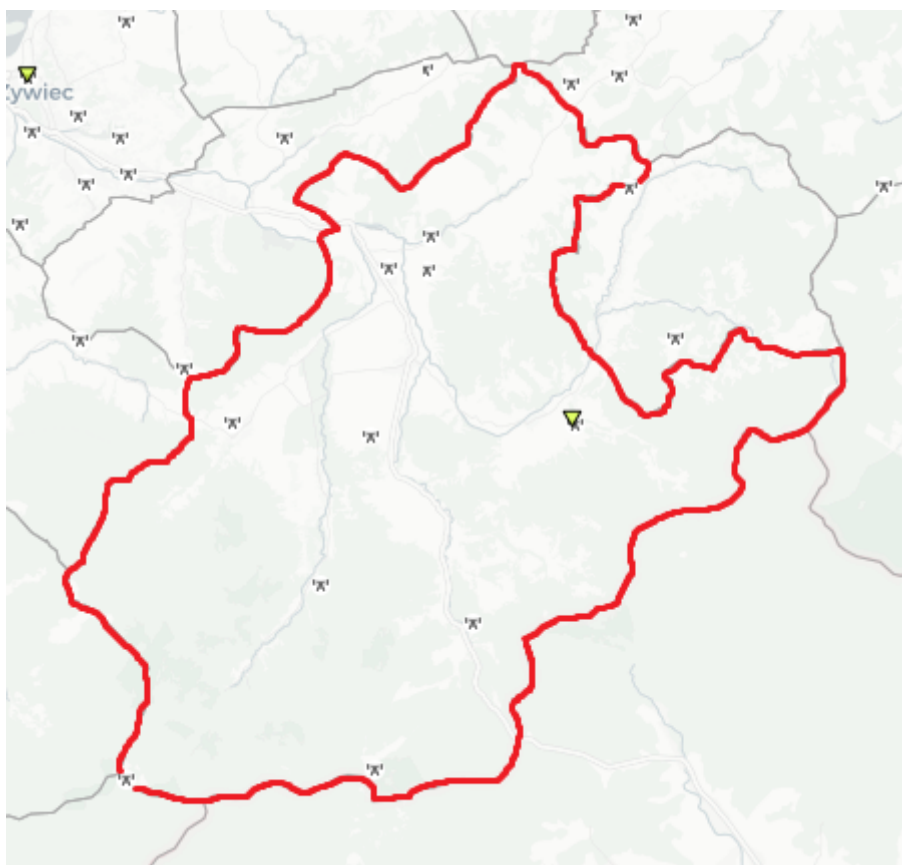
Na terenie gminy zlokalizowanych jest ponadto 111 szt. stacji transformatorowych, w tym:

- 97 szt. stacji transformatorowych stanowiących własność TAURON Dystrybucja S.A. Oddział w Bielsku-Białej,
- 14 szt. stacji transformatorowych stanowiących własność odbiorców¹⁴.

Źródłem niejonizującego promieniowania elektromagnetycznego jest tu także 22 anten telefonii komórkowej zlokalizowanych w 29 stacjach bazowych telefonii komórkowej (według bazy danych Btsearch)¹⁵.

¹⁴ TAURON Dystrybucja S.A. Oddział w Bielsku-Białej – pismo nr TD25-07-0013442-03 z dnia 08.07.2025 roku

¹⁵ <http://beta.btsearch.pl>

Rysunek 6 Lokalizacja stacji bazowych telefonii komórkowej na terenie gminy Jeleśnia

Źródło: www.si2pem.gov.pl

W 2019 roku został zniesiony obowiązek pozwoleń na lokalizację instalacji emitującej pola elektromagnetyczne, aktualnie niezbędne jest tylko zgłoszenie nowej lub modernizowanej instalacji do Urzędu Gminy Jeleśnia. Wójt Gminy Jeleśnia prowadzi Rejestr instalacji mogących oddziaływać na środowisko, których emisja nie wymaga pozwolenia. W latach 2023-2024 30 przedsiębiorstw z terenu gminy dokonało zgłoszeń instalacji wytwarzających pola elektromagnetyczne.

Zadania w zakresie oceny poziomów promieniowania elektromagnetycznego i ich zmian dokonuje od 2019 roku Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Pomiar monitoringowe promieniowania elektromagnetycznego prowadzone są w cyklach trzyletnich, łącznie w 135 punktach pomiarowych (po 45 w każdym roku) rozmieszczonych na terenie całego województwa śląskiego. Rok 2020 był ostatnim rokiem, w którym monitoringowe badania PEM realizowane były w trzyletnich cyklach – na podstawie rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 listopada 2007 roku w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia okresowych badań poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz.U. 2007 nr 221 poz. 1645). Od 2021 roku obowiązuje nowe rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 15 grudnia 2020 roku w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia okresowych badań poziomów elektromagnetycznych w środowisku (Dz.U. 2020 poz. 2311), które znacznie zmieniło system monitoringowy pomiarów PEM w Polsce.

Punkty pomiarowe, w których wykonuje się okresowe badania poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku, wyznacza się aktualnie dla każdego województwa w ramach państwowego monitoringu środowiska dla stałej sieci monitoringu oraz dla monitoringu badawczego.

W ramach stałej sieci monitoringu punkty wyznacza się w każdym mieście dla dwuletniego cyklu pomiarowego, według zasady:

- poniżej 20 000 mieszkańców - 1 punkt pomiarowy,
- w przedziale od 20 000 do 50 000 mieszkańców - 2 punkty pomiarowe
- w przedziale powyżej 50 000 do 100 000 mieszkańców - 3 punkty pomiarowe,
- w przedziale powyżej 100 000 do 200 000 mieszkańców - 4 punkty pomiarowe, powyżej 200 000 mieszkańców - 4 punkty pomiarowe i 3 punkty pomiarowe na każde rozpoczęte kolejne 100 000 mieszkańców - w każdym mieście.

W ramach monitoringu badawczego wyznacza się jeden punkt pomiarowy w każdej gminie wiejskiej, dla czteroletniego cyklu pomiarowego.

W ramach realizacji PMŚ na terenie gminy Jeleśnia, w latach 2023-2024 nie przeprowadzono pomiarów okresowych (monitoringowych) promieniowania elektromagnetycznego (PEM). Zgodnie z danymi zawartymi w Rejestrze zawierającym informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych na podstawie pomiarów innych niż monitoringowe, w granicach gminy Jeleśnia, nie wykazano występowania takich terenów¹⁶.

4.3.2. Analiza SWOT

Pola elektromagnetyczne	
MOCNE STRONY czynniki wewnętrzne	SŁABE STRONY czynniki wewnętrzne
na terenie gminy i w całym województwie śląskim brak przekroczeń dopuszczalnych poziomów promieniowania	stale zwiększający się zasięg sieci kablowych i bezprzewodowych w okolicy, co docelowo może powodować przekroczenia dopuszczalnych poziomów promieniowania
SZANSE czynniki zewnętrzne	ZAGROŻENIA czynniki zewnętrzne
dalsze badania poziomu promieniowania	możliwość zwiększenia się poziomu promieniowania elektromagnetycznego

Źródło: opracowanie własne

4.3.3. Cele i zadania środowiskowe w zakresie pól elektromagnetycznych

Instalacjami emitującymi pola elektromagnetyczne są przede wszystkim linie przesyłowe wysokiego i średniego napięcia, stacje transformatorowe oraz instalacje radiokomunikacyjne. W związku z presją mieszkańców na rozwój zasięgu linii elektroenergetycznych oraz zasięgu telefonii komórkowej powstaje coraz większa liczba instalacji emitujących promieniowanie elektromagnetyczne.

Podstawowym elementem ochrony przed polami elektromagnetycznymi jest informacja o występujących poziomach pól. Informacje takie przekazuje do publicznej wiadomości GIOS prowadząc pomiary w ramach PMŚ.

Pomiary przeprowadzają także przedsiębiorstwa bezpośrednio po rozpoczęciu użytkowania instalacji lub urządzenia i każdorazowo w przypadku zmiany warunków pracy urządzenia.

W ramach minimalizacji oddziaływania istniejących instalacji emitujących pola elektromagnetyczne zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tj. Dz. U. 2025 r. poz. 647 z późn. zm.) oraz Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 2 lipca 2010 r. w sprawie zgłoszenia instalacji wytwarzających pola elektromagnetyczne przedsiębiorstwa posiadające instalacje zgłaszają do Wójta Gminy Jeleśnia fakt oddania do eksploatacji instalacji wytwarzających promieniowanie elektromagnetyczne. Na podstawie tych zgłoszeń prowadzony jest Rejestr instalacji mogących oddziaływać na środowisko.

Zgodnie z przepisami prawnymi prowadzenie rejestru będzie kontynuowane w kolejnych latach.

Dla określenia aktualnych stanów promieniowania elektromagnetycznego Główny Inspektorat Ochrony Środowiska prowadzi corocznie według ustalonego harmonogramu na terenie całego województwa śląskiego badania poziomów promieniowania. Wyniki badań nie wykraczają poza dopuszczalne poziomy, niemniej jednak brakuje w miejscowych planach ograniczeń dla powstawania nowych instalacji, dlatego w perspektywie lat może nastąpić wzrost poziomu promieniowania.

¹⁶ DMŚ RWMS w Katowicach – pismo nr DMS-KA.731.37.2025 z dnia 24 lipca 2025 roku

4.4. Gospodarowanie wodami

W tabeli poniżej przedstawiono wybrane efekty realizacji dotychczasowego Programu ochrony środowiska w zakresie gospodarowania wodami.

Tabela 12 Wybrane efekty realizacji dotychczasowego POŚ

Cel zapisany w „PROGRAMIE OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY JELEŚNIA NA LATA 2021-2024”			
System zrównoważonego gospodarowania wodami powierzchniowymi i podziemnymi, umożliwiający zaspokojenie uzasadnionych potrzeb wodnych regionu			
L.p.	Planowane zadania	Podjęte działania	Efekt ze wskaźnikiem
1.	Prowadzenie monitoringu wód powierzchniowych i podziemnych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska oraz udostępnianie wyników tego monitoringu, w tym wzmocnienie monitoringu wód	<p>GIOŚ - RWMŚ w Katowicach</p> <p>Zgodnie z ustawą Prawo wodne celem prowadzenia monitoringu wód powierzchniowych jest pozyskanie informacji o stanie wód w dorzeczach dla potrzeb planowania w gospodarowaniu wodami oraz oceny osiągnięcia celów środowiskowych. Zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną (RDW), badania prowadzi się w 6 letnich cyklach Planów Gospodarowania Wodami (PGW).</p> <p>Monitoring wód powierzchniowych prowadzony jest w jednolitych częściach wód powierzchniowych (jcwp), zgodnie z podziałem określonym w obowiązujących planach gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy, w przypadku Gminy Jeleśnia na obszarze dorzecza Wisły (Dz.U. 2023 poz. 300).</p> <p>W granicach administracyjnych gminy Jeleśnia, zlokalizowane są 4 jcwp: Koszarawa, Soła do Wody Ujsolskiej, Soła od Wody Ujsolskiej do zb. Tresna oraz Łękawka. Punkty reprezentatywne do badań dla ww. jcwp zlokalizowane są poza obszarem administracyjnym gminy Jeleśnia. Leżą one na obszarze gminy Rajcza i gminy Żywiec.</p> <p>Wszystkie jcwp objęte są badaniami monitoringowymi i były badane w latach 2023-2024.</p>	jcwp objęte badaniami monitoringowymi w latach 2023-2024
2.	Poprawa retencji wodnej, w tym prace związane z utrzymaniem i konserwacją rowów melioracyjnych	<p>Gmina Jeleśnia</p> <p>W latach 2023-2024 nie prowadzono prac związanych z utrzymaniem rowów melioracyjnych.</p>	-
3.	Działania edukacyjne, promocyjne, propagujące i upowszechniające wiedzę o konieczności, celach, zasadach i sposobach ochrony wód, sposobach ochrony przed powodzią i suszą, w szczególności skierowane do dzieci i młodzieży	<p>PGW WP</p> <p>Działania edukacyjne prowadzone były także przez PGW Wody Polskie. Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie realizuje cykliczny autorski program edukacyjny pod tytułem: „Aktywni Błękitni – Szkoła Przyjazna Wodzie”, który jest adresowany do wszystkich szkół znajdujących się na obszarze działalności Wód Polskich, również szkół z terenu Gminy Jeleśnia. Program kończy się uzyskaniem przez szkołę Certyfikatu Szkoły Przyjaznej Wodzie i jest on udostępniony bezpłatnie.</p> <p>Ponadto w latach 2023-2024 Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej udostępnił zbiornik Wisły Czarnej w ramach m.in. Wiślańskich Nocy Muzeów, prowadząc działania edukacyjne dla wszystkich chętnych, w tym także mieszkańców gminy Jeleśnia.</p>	-
4.	Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni potoku bez nazwy dopływu Glinnej oraz potoku Sopotnia Mała w gminie Jeleśnia	<p>PGW WP</p> <p>W latach 2023-2024 nie realizowano zadania.</p>	-
5.	Utrzymywanie, doposażenie i optymalizacja wykorzystania magazynów przeciwpowodziowych	<p>Gmina Jeleśnia</p> <p>Magazyn przeciwpowodziowy w latach 2023-2024 nie był doposażony. W momencie wystąpienia sytuacji kryzysowych gmina doposaża magazyn na bieżąco. Jeżeli chodzi o zakup art. budowlanych jesteśmy w stałym kontakcie z lokalnym składem budowlanym, który od lat realizuje dla Nas najpotrzebniejsze potrzeby w sposób ciągły.</p> <p>Powiat Żywiecki</p> <p>W latach 2023-2024 Powiat Żywiecki nie doposażał magazynów przeciwpowodziowych.</p>	-

6.	Wyznaczanie i uwzględnianie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ustaleń planów zarządzania ryzykiem powodziowym oraz granic obszarów zalewowych, w tym obszarów szczególnego zagrożenia powodzią, na których obowiązują zakazy wynikające z ustawy Prawo wodne	<p>Gmina Jeleśnia</p> <p>W każdym uchwalonym MPZP uwzględniano zapisy dotyczące ustaleń planów zarządzania ryzykiem powodziowym oraz granic obszarów zalewowych, w tym obszarów szczególnego zagrożenia powodzią, na których obowiązują zakazy wynikające z ustawy Prawo wodne.</p> <p>W latach 2023-2024 nie podejmowano żadnych uchwał w zakresie MPZP.</p>	
----	--	--	--

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych o wykonanych działaniach na terenie Gminy Jeleśnia

Na terenie Gminy Jeleśnia w ramach dofinansowania z WFOŚiGW w Katowicach od 2020 roku prowadzony był Program Moja Woda. Program ten ma na celu ochronę zasobów wodnych oraz minimalizację zjawiska suszy w Polsce poprzez zwiększenie poziomu retencji na terenie nieruchomości z budynkiem mieszkalnym jednorodzinny oraz wykorzystywanie zgromadzonych wód opadowych lub roztopowych, w tym dzięki rozwojowi zielono-niebieskiej infrastruktury. Dotacja z WFOŚiGW to maksymalnie 5 tysięcy złotych, przy czym nie więcej niż 80% kosztów zakupu, montażu i uruchomienia instalacji pozwalających na zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych na terenie nieruchomości objętej przedsięwzięciem. Otrzymane pieniądze można było przeznaczyć na: przewody odprowadzające wody opadowe (zebrane z rynien, wpustów do zbiornika nadziemnego, podziemnego), zbiornik retencyjny podziemny lub nadziemny, oczko wodne, instalację rozsączającą lub elementy do nawadniania lub innego wykorzystania zatrzymanej wody. Na terenie Gminy Jeleśnia 16 Beneficjentów skorzystało z Programu „Moja Woda” na działania związane z zatrzymaniem wody opadowej w obrębie nieruchomości¹⁷.

W tabeli poniżej zaprezentowano wskaźniki, które dają obraz postępów w realizacji Programu ochrony środowiska, a także pokazują zmiany stanu środowiska na terenie gminy.

Tabela 13 Wskaźniki monitorowania realizacji działań z poprzedniego POS w zakresie ochrony przed powodzią

L.p.	Wskaźnik	Stan wyjściowy 2020*	Stan aktualny 2024
1.	Jakość wód podziemnych	II klasa	II klasa
2.	Jakość wód powierzchniowych	zły stan wód	zły stan wód

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GIOŚ, 2025 rok

* dane z poprzedniego POS

4.4.1. Opis stanu obecnego

Zarządzanie zasobami wodnymi zgodnie z Dyrektywą 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 roku ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej oraz wymaganiami zawartymi w ustawie z dnia 20 lipca 2017 roku Prawo wodne (Dz. U. 2024 r. poz. 1087, 1089, 1473, z 2025 r. poz. 216) odbywa się w odniesieniu do jednolitych części wód. W obszarze tych jednolitych części wód odbywa się identyfikacja i analiza stanu, zagrożeń oraz planowanie działań mających na celu osiągnięcie przez poszczególne części wód celów środowiskowych.

W latach 2023-2024 prowadzone były prace planistyczne kolejnego cyklu wynikającego z wdrażania Dyrektywy 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej. Prowadzono działania zmierzające do opracowania drugiej aktualizacji Planów gospodarowania wodami, w tym w szczególności prowadzono półroczne konsultacje społeczne oraz przygotowywano projekt rozporządzenia w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły, na terenie którego znajduje się Gmina Jeleśnia. W efekcie prac, dnia 24.02.2023 roku weszło w życie Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 16 listopada 2022 roku w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. 2023 poz. 300)¹⁸.

¹⁷ WFOŚiGW – pismo nr PR.076.48.2025.MK z dnia 07 lipca 2025 roku

¹⁸ PGW WP Oddział w Gliwicach – pismo nr C.ROA.0143.42.2025.JF z dnia 25 kwietnia 2025 roku

- Dopływ spod góry Polanica – odcinek o długości 1,746 km,
- Dopływ spod góry Westka – odcinek o długości 2,821 km,
- Dopływ spod Kuflówki – odcinek o długości 3,890 km,
- Dopływ spod Słowianki – odcinek o długości 2,245 km,
- Dopływ w Hucisku – odcinek o długości 2,305 km,
- Durajowy – odcinek o długości 1,032 km,
- Glinna – odcinek o długości 9,663 km,
- Grapa – odcinek o długości 0,472 km,
- Jabłonka – odcinek o długości 3,076 km,
- Juszczyzna – odcinek o długości 2,264 km,
- Kamienny – odcinek o długości 4,593 km,
- Koszarawa – odcinek o długości 11,228 km,
- Krzyżówka – odcinek o długości 10,955 km,
- Miodowiec – odcinek o długości 3,162 km,
- Pewlica – odcinek o długości 6,804 km,
- Potok Pierlaków – odcinek o długości 2,773 km,
- Potok Rakowy – odcinek o długości 2,732 km,
- Potok Suseński – odcinek o długości 5,014 km,
- Potok Świętych – odcinek o długości 3,202 km,
- Potok w Cebuli – odcinek o długości 4,120 km,
- Potok w Ciemnym – odcinek o długości 1,988 km,
- Przyborowa – odcinek o długości 2,497 km,
- Przyborowiec – odcinek o długości 4,089 km,
- Przybyłka – odcinek o długości 5,783 km,
- Rasztoka – odcinek o długości 3,182 km,
- Sopotnia – odcinek o długości 18,362 km,
- Sopotnianka – odcinek o długości 11,550 km,
- Szewski Potok – odcinek o długości 2,351 km.

Na ww. obszarze występują również cieki o nieokreślonym charakterze, nieujęte w MPHP10 w przybliżonej sumarycznej długości ok. 476,642 km.

PGW WP nie administruje urządzeniami melioracji wodnych. Zgodnie z art. 205 ustawy Prawo Wodne (Dz. U. z 2024 r. poz. 1087) „Utrzymanie urządzeń melioracji wodnych należy do zainteresowanych właścicieli gruntów, a jeżeli urządzenia te są objęte działalnością spółki wodnej działającej na terenie gminy lub związku spółek wodnych, w którym jest zrzeszona spółka wodna działająca na terenie gminy – do tej spółki lub związku spółek wodnych”.

4.4.1.2. Monitoring rzek w rejonie Gminy Jeleśnia

Zgodnie z ustawą Prawo wodne celem prowadzenia monitoringu wód powierzchniowych jest pozyskanie informacji o stanie wód w dorzeczach dla potrzeb planowania w gospodarowaniu wodami oraz oceny osiągnięcia celów środowiskowych. Zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną (RDW), badania prowadzi się w 6-letnich cyklach Planów Gospodarowania Wodami (PGW).

Program monitoringu wód powierzchniowych przygotowuje się na okres 6 lat. Obecnie obowiązuje cykl monitoringu na lata 2022-2027. Opracowany program ma charakter wstępny i będzie podlegał corocznej aktualizacji.

Monitoring wód powierzchniowych prowadzony jest w jednolitych częściach wód powierzchniowych zgodnie z podziałem określonym w obowiązujących planach gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy (PGW), w przypadku gminy Jeleśnia w PGW na obszarze dorzecza Wisły (Dz.U. 2023 poz. 300). Jednolite części wód powierzchniowych (jcwp) to jednostki wydzielone na potrzeby gospodarowania wodami, które są oddzielnymi i znaczącymi elementami wód powierzchniowych, przy czym większe cieki mogą być podzielone na mniejsze odcinki. Wszystkie jcwp badane były w punktach reprezentatywnych, zlokalizowanych na ich zamknięciu. Ocena wód wykonana dla punktu reprezentatywnego jest oceną całej jcwp. W granicach administracyjnych Gminy Jeleśnia,

zlokalizowane są fragmentarycznie 4 jcwp, z których żadna nie ma punktu reprezentatywnego do oceny na terenie gminy. Wszystkie jcwp są objęte badaniami monitoringowymi i były badane w latach 2023-2024.

Zgodnie z obowiązującym systemem prawnym (rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 25 czerwca 2021 roku w sprawie klasyfikacji stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego oraz sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych, a także środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz.U. poz. 1475 z 2021 r.)) klasyfikacje stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego jednolitych części wód powierzchniowych oraz oceny stanu jednolitych części wód powierzchniowych dokonuje się nie rzadziej niż co 3 lata, na podstawie najbardziej aktualnych wyników badań z ostatnich 6 lat. Corocznie wykonywana jest klasyfikacja elementów fizykochemicznych, biologicznych, hydromorfologicznych oraz klasyfikacja wskaźników stanu chemicznego¹⁹.

Zgodnie z wytycznymi cyklu planistycznego 2022-2027 oraz obowiązującym podziałem wód powierzchniowych na jednolite części wód powierzchniowych obszar terenu Gminy Jeleśnia położony jest w zasięgu 4 jednolitych części wód powierzchniowych. Wszystkie JCWP objęte są badaniami w ramach programu Państwowego Monitoringu Środowiska (PMS) realizowanego w latach 2022-2027:

- PLRW2000042132499 Koszarawa,
- PLRW200004213219 Soła do Wody Ujsolskiej,
- PLRW20000421327999 Soła od Wody Ujsolskiej do zb. Tresna,
- PLRW20000421327899 Łękawka.

Ostatnią klasyfikację i ocenę stanu wód wykonano w 2022 roku, na podstawie danych pomiarowych zebranych w poprzednim cyklu planistycznym za lata 2016 - 2021. W roku 2025 będzie wykonana także klasyfikacja i ocena stanu wód za lata 2019-2024. W 2024 roku wykonano klasyfikację wskaźników jakości wody badanych w 2023 roku, natomiast klasyfikację wskaźników badanych w 2024 roku wykonano w roku bieżącym.

Tabela 14 Jakość wód powierzchniowych wg punktów monitoringowych w rejonie gminy Jeleśnia

Nazwa i kod jcwp	PLRW2000042132499 Koszarawa	PLRW200004213219 Soła do Wody Ujsolskiej	PLRW20000421327999 Soła od Wody Ujsolskiej do zb. Tresna	PLRW20000421327899 Łękawka
Program monitoring	MO/MD	MO	MO	MO/MD
Klasa elementów biologicznych	2	-	-	3
Klasa elementów hydromorfologicznych	<=2	-	-	>2
Klasa elementów fizykochemicznych	2	-	-	2
Klasa elementów fizykochemicznych (grupa 3.1-3.5)	1	1	1	>2
Klasa wskaźników chemicznych	2	2	2	2
Wskaźniki chemiczne decydujące o klasie 2	benzo(a)piren			

Objaśnienia:

- Programy monitoringu: MO – monitoring operacyjny, MD – monitoring diagnostyczny, MB – monitoring badawczy.
- Klasa elementów biologicznych: 1 – stan bardzo dobry, 2 – stan dobry, 3 – stan umiarkowany, 4 – stan słaby, 5 – stan zły.
- Klasa elementów fizykochemicznych: 1 – stan bardzo dobry, 2 – stan dobry, >2 - niespełnienie wymogów klasy 2 oznacza stan poniżej dobrego.
- Klasa wskaźników chemicznych: 1 – dobry stan chemiczny, 2 – stan chemiczny poniżej dobrego
- nb. – nie badane

Źródło: pismo DMS RWMS w Katowicach – pismo nr DMS-KA.731.37.2025 z dnia 24 lipca 2025 roku

4.4.1.3. Wody podziemne

Według Mapy Hydrogeologicznej (Kotlicka G., Wagner J., Mapa Hydrogeologiczna Polski w skali 1: 200000, ark. Cieszyn, WG, Warszawa, 1986 roku) teren Gminy Jeleśnia wchodzi w skład Regionu Karpackiego XXIII, podregion zewnątrzkarpacki XXIII 1, w którym wody szczelinowe, w małym stopniu również szczelinowo-porowe znajdują się w utworach fliszowych trzeciorzędu. Wodonośność jest ograniczona. Na obszarze, gdzie zaznacza się mniejszy udział piaskowców, a większy utworów łupkowych wydajność wynosi z reguły do 2 m³/h. W seriach piaskowców gruboławicowych wydajność dochodzi do 5 m³/h, sporadycznie więcej, szczególnie w strefach dyslokacyjnych. Wody

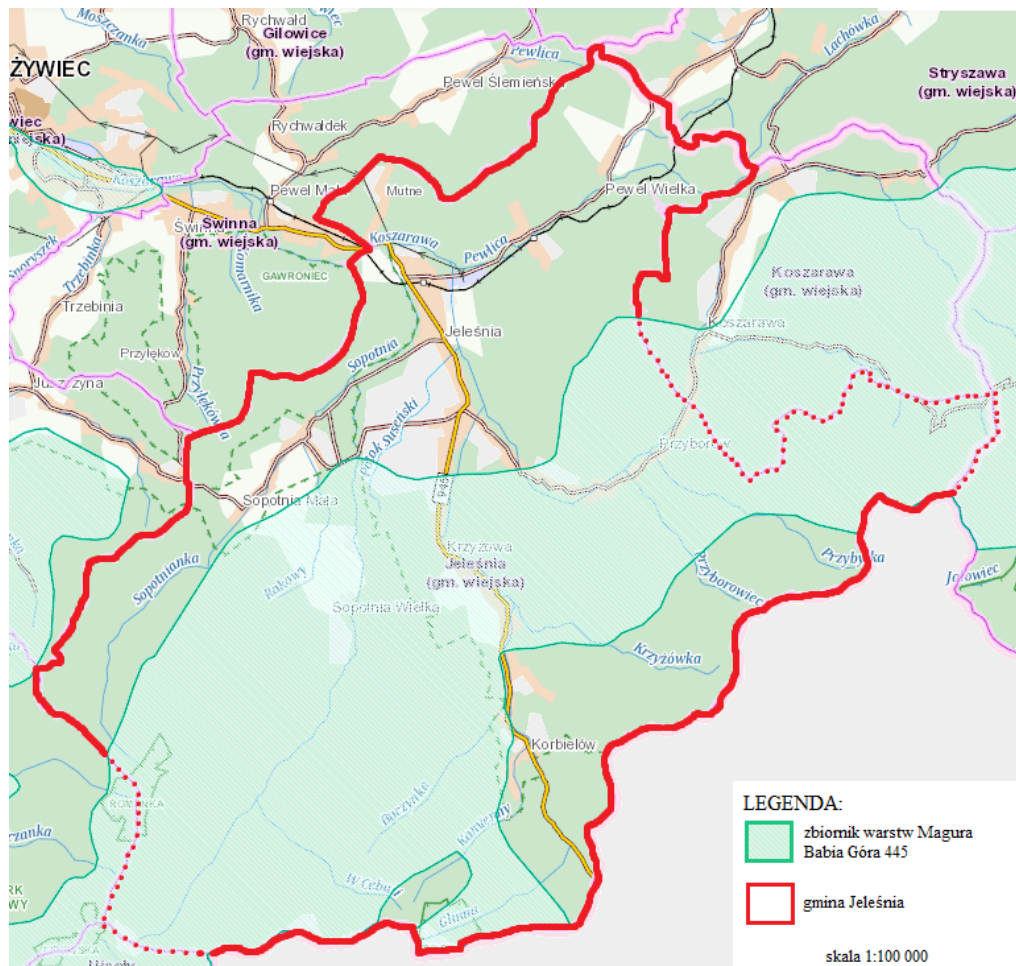
¹⁹ DMS RWMS w Katowicach – pismo nr DMS-KA.731.37.2025 z dnia 24 lipca 2025 roku

są miejscami zmineralizowane (Cl, H₂S). Wody porowe usytuowane są w utworach czwartorzędu. W dolinach rzecznych znajdują się żwiry, piaski i mułki. Wydajność wynosi do 30 m³/h. Poza dolinami zwykle woda nie występuje. Na obszarze gminy Jeleśnia wody podziemne występują w trzeciorzędowych eoceńskich i kredowo - paleoceńskich utworach fliszowych oraz w osadach czwartorzędowych.

Poziom czwartorzędowy występuje w obrębie większych dolin rzecznych- w piaszczysto – żwirowych osadach doliny Soły oraz dolin potoków w ich dolnym biegu. W skład utworów czwartorzędowych w rejonie gminy wchodzi piaski, gliny i gliny z rumoszem. Są to wody porowe o zwierciadle swobodnym.

Na obszarze województwa śląskiego użytkowe wody podziemne występują w utworach czwartorzędu, trzeciorzęd, kredy, jury, triasu, karbonu i dewonu. W obrębie poszczególnych pięter wydzielone zostały użytkowe poziomy wodonośne (UPWP), a w nich główne zbiorniki wód podziemnych (GZWP).

Zasoby wód podziemnych ściśle związane są z występującymi na obszarze Gminy Głównymi Zbiornikami Wód Podziemnych (GZWP). Obszar gminy Jeleśnia leży w obrębie Lokalnego Zbiornika Wód Podziemnych nr 445 Zbiornik warstwa Magura (Babia Góra). Stan jakościowy na obszarze całego zbiornika zaklasyfikowano jako bardzo dobry. Dominują tu wody zaliczone do I klasy. Obszar zbiornika należy do słabo uprzemysłowionych, z dominującą gospodarką rolną. Obszar ten jest gęsto zaludniony, w szczególności jego wschodnia część. Tereny zagospodarowane, użytkowane rolniczo, duże wsie i miasta są położone w dolinach rzek.

Rysunek 8 Lokalizacja LZWP nr 445 na terenie gminy Jeleśnia

Źródło: <http://geologia.pgi.gov.pl>

W ramach prac nad przygotowaniem drugiej aktualizacji Planów gospodarowania wodami na obszarze dorzeczy (3 cykl planistyczny) państwowa służba hydrogeologiczna przeprowadziła przegląd granic JCWPd oraz aktualizację ich charakterystyk. Opracowano podział na 174 JCWPd, który obowiązuje w latach 2022-2027. Jest on oparty na podziale na 172 jednostki obowiązującym w latach 2016-2021.

Według ww. podziału Polski na jednolite części wód podziemnych obszar Gminy Jeleśnia znajduje się w obrębie jednej jednolitej części wód podziemnych:

- nr 158 (PLGW2000158) – zagrożona ryzykiem nieosiągnięcia celów środowiskowych.

4.4.1.4. Monitoring wód podziemnych

Celem monitoringu jakości wód podziemnych jest dostarczenie informacji o stanie chemicznym wód, śledzenie jego zmian oraz sygnalizacja zagrożeń, na potrzeby zarządzania zasobami wód podziemnych i oceny skuteczności podejmowanych działań ochronnych związanych z osiągnięciem dobrego stanu ekologicznego, określonego przez Ramową Dyrektywę Wodną (RDW).

W 2023 roku Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, przeprowadził monitoring diagnostyczny stanu chemicznego wszystkich 174 jednolitych części wód podziemnych. Próbki wód podziemnych pobrano w 1404 punktach pomiarowych. Na terenie Gminy Jeleśnia w latach 2023-2024 nie prowadzono badań monitoringowych wód podziemnych w sieci krajowej.

Oceny stanu chemicznego w jednolitych częściach wód podziemnych (JCWPd) i w poszczególnych punktach badawczych dokonano w 2019 roku, w oparciu o Rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 11 października 2019 r. w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu jednolitych części wód podziemnych (Dz. U. z 2019 roku, poz. 2148), które wyróżnia pięć klas jakości wód:

- klasa I – wody bardzo dobrej jakości,
- klasa II – wody dobrej jakości,
- klasa III – wody zadowalającej jakości,
- klasa IV – wody niezadowalającej jakości,
- klasa V – wody złej jakości.

Oraz dwa stany chemiczne wód ocenione na podstawie średniej wartości poszczególnych wskaźników ze wszystkich punktów zlokalizowanych w analizowanej JCWPd:

- stan dobry (klasy I, II i III),
- stan słaby (klasy IV i V).

W latach 2020-2024 badania wód podziemnych prowadzone były w oparciu o krajową sieć pomiarową modyfikowaną pod kątem dostosowania do wymagań Ramowej Dyrektywy Wodnej i sieć wojewódzką, uzupełniającą badania pod kątem ochrony Głównych Zbiorników Wód Podziemnych, wykorzystywanych na terenie gminy do celów pitnych.

W podsystemie monitoringu jakości wód podziemnych badania prowadzone były w ramach monitoringu diagnostycznego w odniesieniu do jednolitych części wód podziemnych uznanych za zagrożone nieosiągnięciem dobrego stanu chemicznego.

W latach 2023-2024 realizowano monitoring operacyjny stanu chemicznego wód podziemnych, którym objęte były JCWPd zagrożone nieosiągnięciem określonych dla nich celów środowiskowych. Na terenie gminy Jeleśnia oraz gmin sąsiednich nie były prowadzone badania wód podziemnych w ramach PMŚ.²⁰

Kompleksowa ocena stanu JCWPd 158 została wykonana w roku 2023 na podstawie wyników badań realizowanych w 2022 roku. Ocena ta jest obowiązująca w całym cyklu planistycznym na lata 2022-2027.

Tabela 15 Klasyfikacja jakości wód podziemnych w punkcie pomiarowym sieci krajowej w pobliżu Gminy Jeleśnia

Nr JCWPd	Numer UE JCWPd	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego na lata 2022-2027	Ocena stanu chemicznego	Ocena stanu ilościowego	Ocena stanu JCWPd
158	PLGW2000158	niezagrożona	dobry	dobry	dobry

Źródło: DMS RWMS w Katowicach – pismo nr DMS-KA.731.37.2025 z dnia 24 lipca 2025 roku

4.4.1.5. Ochrona przed powodzią oraz skutkami suszy

Według Prawa wodnego (Dz. U. z 2025 r. poz. 216, z późn. zm.) przez powódź rozumie się czasowe pokrycie przez wodę terenu, który w normalnych warunkach nie jest pokryty wodą, wywołane przez wezbranie wody w ciekach

²⁰ DMS RWMS w Katowicach – pismo nr DMS-KA.731.37.2025 z dnia 24.07.2025 roku

naturalnych, zbiornikach wodnych, kanałach oraz od strony morza, z wyłączeniem pokrycia przez wodę terenu wywołanego przez wezbranie wody w systemach kanalizacyjnych.

Główne zagrożenie powodziowe jest wywoływane dużą prędkością płynącej wody i jej energią, która powoduje niszczenia ciężkiej zabudowy koryt (opaski, mury, progi), a także budowli nad korytem rzek, takich jak kładki, przepusty, mosty i in. przyczyną podtopień i powodzi są na ogół:

- bardzo intensywne opady burzowe (określane, jako oberwanie chmury), obejmujące najczęściej niewielkie obszary o dużych nachyleniach zboczy, powodujące gwałtowne i krótkotrwałe (do kilku godzin) lokalne wezbrania wód,
- opady rozlewne tj. trwające kilka dni opady o wysokim natężeniu (od kilkudziesięciu do 100 mm w ciągu doby), obejmujące większą część zlewni.

Od 1 stycznia 2018 roku, na podstawie ustawy Prawo Wodne z dnia 20 lipca 2017 roku (Dz. U. z 2025 r. poz. 216), zostało utworzone Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie.

Zgodnie z art. 527 ustawy Prawo Wodne, z dniem wejścia w życie ustawy należności, zobowiązania, prawa i obowiązki Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej oraz regionalnych zarządów gospodarki wodnej zostały przejęte przez Wody Polskie.

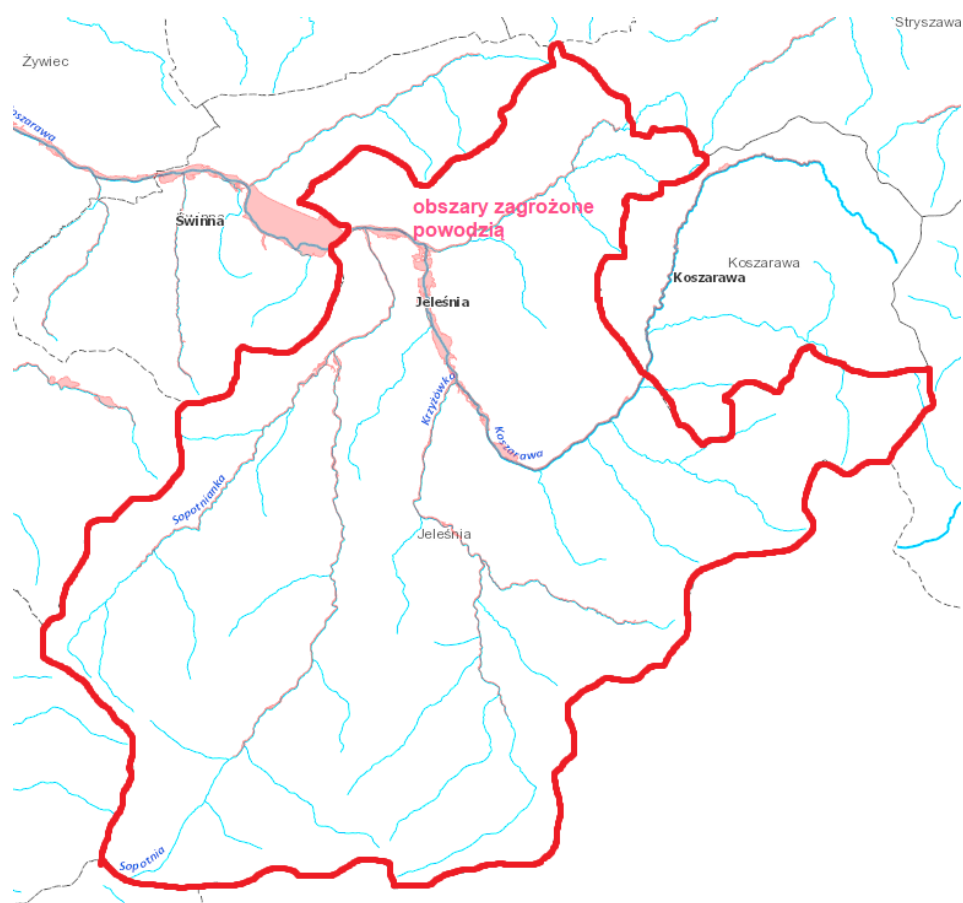
Za działania związane z ochroną przeciwpowodziową odpowiada, zgodnie z ustawą Prawo wodne, Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie, które jest również odpowiedzialne za prowadzenie działań informacyjnych i koordynację w razie powodzi lub suszy na podległym terenie. Jednakże przystosowanie terenów szybkiego reagowania w przypadku powodzi jak i stworzenie systemu ostrzegania i reagowania w przypadku zagrożenia powodziowego nie jest ustawowym zadaniem PGW WP. Opracowanie systemu wczesnego ostrzegania i alarmowania ludności o zagrożeniach jest elementem gminnych planów zarządzania kryzysowego, co na podstawie zapisów Ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 roku o zarządzaniu kryzysowym (tj. Dz.U. z 2023 r. poz. 122 z późn. zm.) pozostaje kompetencją wójta, burmistrza lub prezydenta gminy. Zgodnie z art. 31a Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz.U. z 2024 r. poz. 609 z późn. zm.) wójt/burmistrz/prezydent miasta jest organem odpowiedzialnym za opracowanie planów operacyjnych przed powodzią.

W latach 2016–2018 dokonano przeglądu i aktualizacji wstępnej oceny ryzyka powodziowego (aWORP) w II cyklu planistycznym. Została ona zrealizowana w ramach projektu POIS.02.01.00-00-0014/16, finansowanego ze środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020, Oś priorytetowa II: Ochrona środowiska w tym adaptacja do zmian klimatu, Działanie 2.1 Adaptacja do zmian klimatu wraz z zabezpieczeniem i zwiększeniem odporności na klęski żywiołowe, w szczególności katastrofy naturalne oraz monitoring środowiska.

Na lata 2016–2022 został zaplanowany projekt pn.: „Przegląd i aktualizacja map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego” (aPZRP), którego całkowita wartość projektu wynosiła 63 929 386,0 zł. Publikacja zaktualizowanych PZRP dla obszaru dorzecza Wisły, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły nastąpiła 23 grudnia 2022 roku, a ich wejście w życie miało miejsce 23 marca 2023 roku.

Zaktualizowane i nowe mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego (zgodnie z art. 171 ust. 5 ustawy Prawo wodne) zostały podane do publicznej wiadomości przez ich umieszczenie na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Ministerstwa Środowiska i Klimatu w dniu 22 października 2022 r. Są one dostępne na Hydroportalu Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie.

Zgodnie z obowiązującymi od dnia 22 października 2020 r. mapami zagrożenia powodziowego (MZP) i mapami ryzyka powodziowego (MRP), o których mowa w art. 169 i 170 ustawy z dnia 20 lipca 2017r. Prawo wodne (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1087 ze zm.) zostały wyznaczone obszary zagrożenia powodziowego od następujących rzek i potoków: Koszarawa, Krzyżówka, Sopotnia, Sopotnianka.

Rysunek 9 Obszary zagrożenia powodzią na terenie gminy Jeleśnia

Źródło: <https://wody.isok.gov.pl>

W celu ochrony przeciwpowodziowej i strat w produkcji rolnej na terenie gminy Jeleśnia działa Gminna Spółka Wodna Jeleśnia, utrzymująca się ze składek członkowskich, które przeznaczane są na remonty i konserwację urządzeń melioracji wodnej w miejscowości Jeleśnia (rowy melioracyjne i sieci drenarskie).

Magazyn przeciwpowodziowy w gminie Jeleśnia jest rozlokowany przy wszystkich Jednostkach OSP z terenu gminy Jeleśnia oraz bazie Zakładu Gospodarki Komunalnej. W latach 2023-2024 nie był on doposażony. W momencie wystąpienia sytuacji kryzysowych magazyn doposażony jest na bieżąco.

Niewątpliwie gospodarka wodna to również działania ukierunkowane na przeciwdziałanie negatywnym skutkom suszy. Najszerzy zakres wrażliwości na różne rodzaje suszy przypisano do sektora rolnictwa oraz środowiska i zasobów przyrodniczych. Rolnictwo jest wrażliwe na suszę glebową, zwaną też rolniczą, niemniej susza atmosferyczna również może skutkować zmniejszeniem plonów.

Susza to jedno z najbardziej dotkliwych, a zarazem ekstremalnych zjawisk naturalnych oddziałujących na społeczeństwo, środowisko oraz gospodarkę. Charakteryzuje ją długotrwały deficyt opadów wynikający z cech klimatu, ale o złożonym wymiarze fizycznym. Najczęściej występuje w okresie letnim. Zjawisko suszy może powodować przesuszenie gleby, zmniejszenie lub całkowite zniszczenie upraw roślinnych, a także zwiększone prawdopodobieństwo pożarów. Suszą określa się nie tylko występowanie zjawisk ekstremalnych, ale wszystkie sytuacje, które występują w warunkach mniejszej dostępności wody dla danego obszaru. Susza jest zjawiskiem wolno rozwijającym się, w związku z czym trudny do uchwycenia jest jej początek oraz koniec (w odróżnieniu od powodzi, która zwykle ma dynamiczny przebieg i jest skutkiem nasilonych opadów) oraz jednoznaczny obszar oddziaływania przestrzennego.

Zasadniczo rozróżniamy 4 rodzaje suszy, które określane są w zależności od fazy rozwoju. Są to: susza atmosferyczna, rolnicza, hydrologiczna oraz hydrogeologiczna.

Susza atmosferyczna pojawia się wówczas, gdy opady występują poniżej średniej wieloletniej lub nie występują wcale. Bezpośrednim skutkiem niedoboru opadów jest narastający w czasie niedosyt wilgotności, ujawniający się szczególnie intensywnie w cieplej porze roku, wzmagający intensywne parowanie oraz ewapotranspirację (wskaźnik klimatyczny mówiący o tym, jak szybko mogłoby zachodzić parowanie, gdyby dostępność wody była wystarczająca).

Susza rolnicza pojawia się, gdy wilgotność gleby jest niedostateczna do zaspokojenia potrzeb wodnych roślin i prowadzenia normalnej gospodarki w rolnictwie. Zwana jest również suszą glebową.

Susza hydrologiczna przejawia się długotrwałym obniżeniem ilości wody w rzekach i jeziorach. Zwana jest również „niżówką hydrologiczną”. Dotyczy wód powierzchniowych. Występuje wtedy, kiedy przepływ w rzekach spada poniżej przepływu średniej wartości wieloletniej.

Susza hydrogeologiczna definiowana jest jako długotrwałe obniżenie zasobów wód podziemnych. Zjawisko tego rodzaju jest zwykle poprzedzone wcześniej wymienionymi rodzajami suszy. Wstępna faza objawia się m.in. wysychaniem studni.

Zgodnie z danymi opracowanymi na potrzeby planu przeciwdziałania skutkom suszy cały teren gminy Jeleśnia został zaklasyfikowany do klasy II jako umiarkowanie zagrożony suszą. Nie zidentyfikowano terenów ekstremalnie zagrożonych tego rodzaju suszą²¹.

4.4.2. Analiza SWOT

Gospodarowanie wodami	
MOCNE STRONY czynniki wewnętrzne	SŁABE STRONY czynniki wewnętrzne
<p>dobre zasoby wód powierzchniowych</p> <p>dobra jakość wód podziemnych</p> <p>brak zagrożenia powodziowego na terenie gminy</p>	<p>zły stan wód powierzchniowych</p> <p>występowanie niewielkich terenów zagrożonych podtopieniami i powodzią</p>
SZANSE czynniki zewnętrzne	ZAGROŻENIA czynniki zewnętrzne
<p>aktualizacje planów zarządzania ryzykiem powodziowym, realizowane w ramach II cyklu planistycznego</p> <p>dobra współpraca z administratorami cieków wodnych w zakresie ich utrzymania zmiany prawa wodnego, w zakresie własności wód</p>	<p>zmiany klimatu i brak możliwości przeciwdziałania występowaniu zjawisk ekstremalnych</p> <p>niedostateczne rozpoznanie niekorzystnych oddziaływań człowieka na środowisko (np. w zakresie zanieczyszczeń obszarowych)</p>

Źródło: opracowanie własne

4.4.3. Cele i zadania środowiskowe w zakresie zasobów wód

Inwestycje w zakresie przeciwdziałania skutkom powodzi wykraczają znacznie poza możliwości Gminy Jeleśnia, możliwe jest jednak zwiększenie bezpieczeństwa powodziowego mieszkańców poprzez działania niezwiązane bezpośrednio z inwestowaniem w urządzenia przeciwpowodziowe.

W zasadzie wszystkie przedsięwzięcia można podzielić na czynne i bierne. Bardzo często ich rodzaj wymuszony jest własnością.

Do działań biernych należą:

- monitoring powodziowy dla całej gminy jest oparty na koncepcji pozyskiwania skutecznej informacji o opadzie i odpływie w warunkach powodziowych, współpracujący z istniejącą i planowaną siecią IMiGW,
- system ostrzeżeń gwarantujący mieszkańcom i użytkownikom terenów zalewowych możliwie szybkie powiadomienie o nadchodzącym zagrożeniu,
- wyposażenie drużyn ratowniczych w specjalistyczny sprzęt niezbędny do efektywnego prowadzenia akcji przeciwpowodziowej, w tym wyposażenie magazynów ochrony przeciwpowodziowej,
- opracowanie materiałów informacyjnych z podstawowymi danymi umożliwiającymi identyfikację przez każdego mieszkańca obszaru zagrożenia powodziowego w jego otoczeniu.

Do działań aktywnych należą:

- bieżące remonty budowli regulacji rzek i potoków,
- bieżące remonty, stała konserwacja i renowacja przepustów, rowów i innych urządzeń odprowadzających wodę lub zabezpieczających odpływ,

²¹ Plan przeciwdziałania skutkom suszy przyjęty 18 września 2021 r. w drodze rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy.

- wycinka drzew i krzewów w korytach cieków, co przeciwdziała podnoszeniu się poziomu zwierciadła wód odpływowych oraz niszczeniu mostów i brzegowych ubezpieczeń rzek i cieków,
- systematyczne oczyszczanie z rumowiska koryt powyżej zapór przeciw rumowiskowych i stopni wodnych, stabilizujących dno cieków.

Za działania związane z ochroną przeciwpowodziową odpowiada, zgodnie z ustawą Prawo wodne, Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie, które jest również odpowiedzialne za prowadzenie działań informacyjnych i koordynację w razie powodzi lub suszy na podległym terenie.

Ochronę przed powodzią prowadzi się zgodnie z planami ochrony przeciwpowodziowej na obszarze kraju, planami ochrony przeciwpowodziowej regionu wodnego, a w szczególności przez:

- zachowanie i tworzenie wszelkich systemów retencji wód, budowę i rozbudowę zbiorników retencyjnych, suchych zbiorników przeciwpowodziowych oraz polderów przeciwpowodziowych,
- racjonalne retencionowanie wód oraz użytkowanie budowli przeciwpowodziowych, a także sterowanie przepływami wód,
- funkcjonowanie systemu ostrzegania przed niebezpiecznymi zjawiskami zachodzącymi w atmosferze oraz hydrosferze,
- kształtowanie zagospodarowania przestrzennego dolin rzecznych lub terenów zalewowych, budowanie oraz utrzymywanie wałów przeciwpowodziowych, a także kanałów ulgi.

Z analizy przeprowadzonej w rozdziale dotyczącym wód można stwierdzić, iż ich stan ulega powolnej poprawie. Oceniając te tendencje należy pamiętać, że o stanie wód powierzchniowych decydują nie tylko wskaźniki fizykochemiczne, ale i biologiczne czy hydromorfologiczne. Oznacza to, że przywrócenie czystości wodom powierzchniowym nie spowoduje automatycznie dobrego stanu wód. Przywrócenie właściwych dla danej części wód elementów biologicznych będzie często procesem bardziej długotrwałym.

W harmonogramie realizacji zadań własnych i monitorowanych zamieszczono zadania dotyczące prowadzenia monitoringu wód powierzchniowych i podziemnych, działania edukacyjne, promocyjne, propagujące i upowszechniające wiedzę o konieczności, celach, zasadach i sposobach ochrony wód, w szczególności skierowane do dzieci i młodzieży, a także budowę, przebudowę, modernizację budowli przeciwpowodziowych oraz działania inwestycyjne i utrzymaniowe związane z melioracjami wodnymi szczegółowymi oraz rowami odwadniającymi tereny zurbanizowane.

4.5. Gospodarka wodno – ściekowa

W tabeli poniżej przedstawiono wybrane efekty realizacji dotychczasowego Programu ochrony środowiska w zakresie gospodarki wodno-ściekowej.

Tabela 16 Wybrane efekty realizacji dotychczasowego POŚ

Cel zapisany w „PROGRAMIE OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY JELEŚNIA NA LATA 2021-2024”			
System zrównoważonego gospodarowania wodami powierzchniowymi i podziemnymi, umożliwiający zaspokojenie uzasadnionych potrzeb wodnych regionu przy osiągnięciu i utrzymaniu co najmniej dobrego stanu wód			
L.p.	Planowane zadania	Podjęte działania	Efekt ze wskaźnikiem
1.	Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej w Gminie Jeleśnia Wykup urządzeń przesyłowych – sieci kanalizacyjnych i wodociągowych	Gmina Jeleśnia W zakresie zadań związanych z budową, rozbudową modernizacją sieci kanalizacyjnej i urządzeń służących do oczyszczania ścieków w 2023 roku wykonano 12,174 km sieci kanalizacji sanitarnej o wartości 10 585 261,50 zł, natomiast w 2024 roku 0,27 km sieci kanalizacji sanitarnej o wartości 98 625,96 zł.	12,444 km sieci kanalizacji sanitarnej
2.	Udzielenie dotacji celowej z budżetu Gminy Jeleśnia na dofinansowanie kosztów inwestycji z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej, związanych z budową przyłączy kanalizacyjnych lub wodociągowych i przyłączeniem nieruchomości do gminnej sieci kanalizacyjnej lub wodociągowej	Gmina Jeleśnia W latach 2023-2024 gmina nie prowadziła dofinansowania dla mieszkańców.	-
3.	Budowa sieci wodociągowej, przyłączenie nowych odbiorców wody przeznaczonej do spożycia Budowa i modernizacja urządzeń i obiektów wodociągowych	Gmina Jeleśnia W latach 2023-2024 w zakresie zadań związanych z budową, rozbudową i modernizacją ujęć wody, SUW oraz sieci wodociągowej na terenie gminy wykonano 5,112 km sieci wodociągowej o wartości 2 006 290,92 zł.	5,112 km sieci wodociągowej
4.	Działania edukacyjne, promocyjne, propagujące i upowszechniające wiedzę o konieczności, celach, zasadach i sposobach oszczędnego użytkowania wody oraz najważniejszych sprawach związanych z odprowadzaniem i oczyszczaniem ścieków, w szczególności skierowane do dzieci i młodzież	Gmina Jeleśnia Gmina Jeleśnia prowadziła działania edukacyjne, promocyjne, propagujące i upowszechniające wiedzę o konieczności, celach, zasadach i sposobach oszczędnego użytkowania wody oraz sprawach związanych z odprowadzaniem i oczyszczaniem ścieków. Działania prowadzone były przy okazji innych eventów i akcji edukacyjnych, również w placówkach edukacyjnych.	na bieżąco
5.	Prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków	Gmina Jeleśnia Gmina prowadziła ewidencję zbiorników bezodpływowych. Wg stanu na dzień 31.12.2024 roku na terenie gminy znajdują się: <ul style="list-style-type: none"> • 392 zbiorniki bezodpływowe, • 54 przydomowe oczyszczalnie ścieków. 	392 zbiorniki bezodpływowe 54 przydomowe oczyszczalnie ścieków
6.	Prowadzenie kontroli gospodarki ściekowej na posesjach prywatnych	Gmina Jeleśnia Brak jest szczegółowych danych dotyczących realizacji zadania.	-
7.	Prowadzenie kontroli przestrzegania przez podmioty warunków wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi	WIOŚ w Katowicach W latach 2023-2024 w ramach realizacji zadania przeprowadzono łącznie 6 kontrole, w tym 3 w zakresie gospodarki ściekowej i jedną w zakresie ochrony wód. Stwierdzono 3 naruszenia.	3 kontrole w zakresie gospodarki ściekowej w latach 2023-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych o wykonanych działaniach na terenie Gminy Jeleśnia

W tabeli poniżej zaprezentowano wskaźniki, które dają obraz postępów w realizacji Programu ochrony środowiska, a także pokazują zmiany stanu środowiska na terenie gminy.

Tabela 17 Wskaźniki monitorowania realizacji działań z poprzedniego POS w zakresie gospodarki wodno-ściekowej

L.p.	Wskaźnik	Stan wyjściowy 2020	Stan aktualny 2024
1	Zwodociągowanie gminy	22,1%	45,1%
2	Skanalizowanie gminy	47,3%	58,4%
3	Długość kanalizacji sanitarnej rozdzielczej	152,7 km	204,88 km
4	Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków	6 128	11 996
5	Wielkość komunalnych oczyszczalni ścieków	1 900	1 900
6	Ścieki oczyszczone odprowadzone ogółem	271,0 dam ³	448,0 dam ³
7	Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności ogółem	667,4 dam ³	741,3 dam ³
8	Długość sieci wodociągowej rozdzielczej	20,9 km	61,26 km

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL 2025 rok oraz dane Gminy Jeleśnia

4.5.1. Opis stanu obecnego

4.5.1.1. Zaopatrzenie w wodę

Gmina Jeleśnia jest w dużej mierze zaopatrywana w wodę z istniejącego ujęcia powierzchniowego wody zlokalizowanego na potoku Pierlaków w miejscowości Sopotnia Wielka. Ujęcie to zostało wykonane z formie małej zapory betonowej.

Na chwilę obecną sieć wodociągowa w gminie Jeleśnia obejmuje miejscowości: Sopotnia Wielka, Sopotnia Mała, Jeleśnia, Krzyżowa oraz Mutne. Aktualna długość sieci wodociągowej na terenie gminy wynosi 61,26 km. Do sieci wodociągowej wg stanu na 31.12.2024 r. (GUS) podłączonych było 45,1% mieszkańców gminy.

W latach 2023-2024 powstało 5,112 km sieci wodociągowej, oraz 71 szt. przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania.

Siecią zarządza Zakład Gospodarki Komunalnej Jeleśnia Sp. z o. o.

Pozostałą część Gminy Jeleśnia zaopatrują w wodę tzw. dzięki ujęcia, wody i studnie przydomowe za wyjątkiem 2-óch spółek wodociągowych tj. Jeleśnia Dolna oraz Jeleśnia Środek.

Jakość wody dostarczonej odbiorcom na terenie działania Spółki jest regularnie badana zarówno przez Powiatową Stację Sanitarно-Epidemiologiczną w Żywcu jak również przez Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji (badania na zlecenie Zakładu Gospodarki Komunalnej w Jeleśni są prowadzone przez laboratorium posiadające certyfikat Państwowego Centrum Akredytacji).

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Bielsko-Białej, po analizie sprawozdań z badań wody w 2024 roku, stwierdził przydatność wody do spożycia przez ludzi na terenie Gminy Jeleśnia. Woda dostarczana do sieci wodociągowej spełnia wymagania określone w „Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi” (Dz.U. 2017 poz. 2294).

4.5.1.2. Odbiór ścieków

Długość sieci kanalizacji sanitarnej wynosiła 204,88 km, w tym sieć. Ilość przyłączy kanalizacyjnych wyniosła 4 133 szt. Zgodnie z danymi GUS na dzień 31.12.2024 roku obszar gminy Jeleśnia jest skanalizowany w 58,4%.

Gmina Jeleśnia jest członkiem Związku Międzygminnego ds. Ekologii w Żywcu obejmujący swoim zasięgiem 11 gmin. Do głównych zadań związku należy realizacja programu „Oczyszczanie Ścieków na Żywiecczyźnie”. Działania związku zostały podzielone na fazy. W ostatnich latach rozpoczęto realizację zadania „Budowa kanalizacji na terenie gminy Jeleśnia”.

Ścieki z terenu gminy odprowadzane są do oczyszczalni ścieków zlokalizowanej w miejscowości Korbielów. Jest to mechaniczno- biologiczna oczyszczalnia ścieków, oparta na zasadzie niskoobciążeniowego osadu czynnego wraz z symultanicznym strącaniem fosforu. Projektowana przepustowość wynosi $Q_{\text{śred.}} = 570 \text{ m}^3/\text{d}$.

Z usług odprowadzania ścieków aktualnie korzystają mieszkańcy wsi: Jeleśnia, Krzyżowa, Krzyżówki, Korbielów, Sopotnia Mała, Sopotnia Wielka, Przyborów, Pewel Wielka, Mutne.

Ilość ścieków przemysłowych i komunalnych z terenu Gminy Jeleśnia zarówno tych dowożonych jak i odprowadzanych kanalizacją sanitarną zgodnie z danymi GUS (BDL) w ostatnich latach ma tendencję rosnącą. W latach 2021-2024 na terenie gminy wytworzono 1 654,2 dam³ ścieków, w tym w:

- 2021 roku – 392,7 dam³,
- 2022 roku – 403,4 dam³,
- 2023 roku – 406,7 dam³,
- 2024 roku – 451,4 dam³.

Na terenie gminy Jeleśnia uchwałą nr XXIX/229/2020 Rady Miejskiej w Żywcu z dnia 30 września 2020 roku w sprawie zawarcia porozumienia międzygminnego dotyczącego współdziałania gmin wchodzących w skład aglomeracji Żywiec przy realizacji zadania polegającego na wyznaczeniu aglomeracji Żywiec, zawarto porozumienie międzygminne gmin wchodzących w skład aglomeracji. Uchwałą nr XLIII/318/2021 Rady Miejskiej w Żywcu z dnia 30 czerwca 2021 roku wyznaczono aglomerację Żywiec.

W ramach Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK) do dalszej realizacji przedsięwzięć związanych z budową zbiorczych systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków zakwalifikowano aglomerację Żywiec.

Aglomeracja Żywiec obejmuje swoim zasięgiem gminy: Żywiec, Radziechowy-Wieprz, Lipowa, Gilowice, Jeleśnia, Koszarawa, Łodygowice, Świnna. Równoważna liczba mieszkańców to 193 988. Oczyszczalnia ścieków zlokalizowana jest w Żywcu (Miejska Oczyszczalnia Ścieków w Żywcu).

Zadania w gospodarce ściekowej wynikają ze zobowiązań międzynarodowych Polski i zapisów Prawa Wodnego oraz aktualnego stanu gospodarki ściekowej. Działania inwestycyjne wyznacza także Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych.

Rada Ministrów przyjęła aktualizację Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych w 2022 roku (VI AKPOŚK). W przyjętej przez rząd aktualizacji ujęte zostały 1 524 aglomeracje oraz wykaz planowanych przez nie inwestycji, które mają przyczynić się do ograniczenia zrzutów niedostatecznie oczyszczanych ścieków i ich niekorzystnego wpływu na stan środowiska wodnego. W VI AKPOŚK oszacowano potrzeby i określono działania na rzecz wyposażenia aglomeracji w systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków komunalnych.

Na terenach pozbawionych dostępu do sieci kanalizacyjnej lub gdzie budowa sieci kanalizacyjnej jest ekonomicznie niekorzystna, budowane są zbiorniki bezodpływowe lub przydomowe oczyszczalnie ścieków. Gmina Jeleśnia prowadzi ewidencję szamb i przydomowych oczyszczalni ścieków. Zgodnie z danymi gminy, aktualnie na terenie gminy zlokalizowanych jest:

- 392 szt. zbiorników bezodpływowych,
- 54 szt. przydomowych oczyszczalni ścieków.

Stosownie do zapisów art. 6 ust. 5a ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (t. j. Dz. U. z 2024 r. poz. 399 za zm.) wójt, burmistrz lub prezydent miasta kontroluje właścicieli nieruchomości, którzy pozbywają się z terenu nieruchomości nieczystości ciekłych, oraz właścicieli nieruchomości, którzy nie są obowiązani do ponoszenia opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi na rzecz gminy.

4.5.2. Analiza SWOT

Gospodarka wodnościekowa	
MOCNE STRONY czynniki wewnętrzne	SŁABE STRONY czynniki wewnętrzne
45,1% stopień zwodociągowania gminy 58,4% stopień skanalizowania gminy budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	brak kanalizacji deszczowej na części terenów zabudowanych część zbiorników bezodpływowych i szamb w złym stanie technicznym
SZANSE czynniki zewnętrzne	ZAGROŻENIA czynniki zewnętrzne
integracja z UE i wpływ środków pomocowych, regulacje ogólnokrajowe i międzynarodowe zobowiązujące do podniesienia jakości środowiska	niedostateczne rozpoznanie niekorzystnych oddziaływań człowieka na środowisko (np. w zakresie zanieczyszczeń obszarowych) niedostateczna pula środków finansowych

Źródło: opracowanie własne

4.5.3 Cele i zadania środowiskowe w zakresie gospodarki wodno-ściekowej

Podstawowym działaniem w zakresie gospodarki wodno-ściekowej jest likwidacja lub ograniczenie oddziaływania źródeł zanieczyszczenia wód powierzchniowych – punktowych, obszarowych i liniowych. Głównym czynnikiem zagrażającym czystości wód jest nieuporządkowana gospodarka ściekowa, stąd też priorytetowym działaniem będą inwestycje z tego zakresu oraz działania racjonalizujące użytkowanie wody.

W celu poprawy jakości wód powierzchniowych, konieczna będzie likwidacja niekontrolowanych zrzutów ścieków bytowych do rzek i potoków płynących przez teren Gminy Jeleśnia. W tym celu należy wykonać szczegółową inwentaryzację punktów zrzutu ścieków oraz systematycznie ją aktualizować. Następnym, niezwykle ważnym zadaniem jest inwentaryzacja stanu technicznego zbiorników bezodpływowych (szamb). Zdarza się, że zbiorniki te są nieszczelne i są źródłem zanieczyszczenia wód.

W zakładach produkcyjnych, również w tych małych, należy promować wprowadzanie zamkniętych obiegów wody jako elementu pozwalającego na ograniczenie zrzutu zanieczyszczonych wód do środowiska, a także zmiany technologii i poprawę stanu zakładowych sieci wodociągowych.

W zakresie ochrony wód podziemnych jednym ze sposobów ochrony biernej będzie przestrzeganie zasad ustalonych dla stref i obszarów ochronnych ujęć wód podziemnych, na których obowiązują zakazy, nakazy i ograniczenia w zakresie korzystania z wody i użytkowania gruntów. Strefa ochrony bezpośredniej (grupa bezwzględnie obowiązujących nakazów) ma na celu eliminację zagrożenia powstającego w związku z ujęciem wody. Ustalenia związane z ochroną wód podziemnych przed zanieczyszczeniem zawarte powinny zostać w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Zadania w gospodarce ściekowej wynikają ze zobowiązań międzynarodowych Polski (stanowisko negocjacyjne w negocjacjach z UE w sprawie wdrażania Dyrektywy 91/271/EWG) i zapisów Prawa Wodnego oraz aktualnego stanu gospodarki ściekowej. Działania inwestycyjne wyznacza Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych oraz Master Plan – aktualizacja z 2022 roku.

4.6. Zasoby geologiczne

W tabeli poniżej przedstawiono wybrane efekty realizacji dotychczasowego Programu ochrony środowiska w zakresie zasobów geologicznych.

Tabela 18 Wybrane efekty realizacji dotychczasowego POŚ

Cel zapisany w „PROGRAMIE OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY JELEŚNIA NA LATA 2021-2024”			
Racjonalne i efektywne gospodarowanie zasobami ze złóż			
Przekształcenie terenów przemysłowych i zdegradowanych województwa śląskiego			
L.p.	Planowane zadania	Podjęte działania	Efekt ze wskaźnikiem
1.	Prowadzenie obserwacji terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi oraz terenów, na których występują te ruchy, a także prowadzenie rejestru zawierającego informacje o tych terenach	Powiat Żywiecki, PIG Rejestr osuwisk i terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi prowadzony jest przez Starostę Żywieckiego w ramach SOPO. Obserwacja wytypowanych osuwisk odbywa się sukcesywnie, w miarę potrzeb. Aktualnie na terenie Gminy Jeleśnia nie ma zgłoszonego żadnego osuwiska zagrażającego bezpośrednio mieszkańcom i infrastrukturze. W latach 2023-2024 nie wprowadzono zmian w rejestrze osuwisk.	-
2.	Realizacja projektów inwestycyjnych związanych z zabezpieczeniem i stabilizacją osuwisk zagrażających zabudowie i infrastrukturze	Gmina Jeleśnia Administratorzy dróg W latach 2023-2024 zadanie nie było realizowane.	-
3.	Wprowadzanie zapisów w miejscowych PZP ograniczających zabudowę na terenach osuwiskowych	Gmina Jeleśnia W latach 2023-2024 nie podejmowano żadnych uchwał w zakresie MPZP.	-
4.	Współdziałanie organów koncesyjnych w celu ochrony rejonów występowania udokumentowanych złóż objętych koncesją oraz eliminacja nielegalnego wydobycia poprzez system kontroli	Starosta Powiatu Żywieckiego W latach 2023-2024 Starosta Powiatu Żywieckiego nie wydał nowych koncesji na wydobywanie kopalin z terenu Gminy Jeleśnia. Marszałek Województwa Śląskiego W latach 2023-2024 Marszałek Województwa Śląskiego nie udzielał koncesji na wydobywanie kopalin ze złóż na terenie gminy.	brak nowych koncesji
5.	Rekultywacja terenów poeksploatacyjnych zgodnie z decyzjami Starosty Żywieckiego	Użytkownicy złóż W latach 2023-2024 zadanie nie było realizowane.	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych o wykonanych działaniach na terenie Gminy Jeleśnia

W tabeli poniżej zaprezentowano wskaźniki, które dają obraz postępów w realizacji Programu ochrony środowiska, a także pokazują zmiany stanu środowiska na terenie gminy.

4.6.1. Opis stanu obecnego

4.6.1.1. Surowce naturalne

Zasady poszukiwania, dokumentowania oraz korzystania z kopalin regulowane są przepisami ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2024 r. poz. 1290). W ustawie tej rozstrzygnięto sprawę własności złóż kopalin oraz uregulowano problem ochrony zasobów poprzez wymóg ujmowania ich w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz obowiązek kompleksowego i racjonalnego wykorzystania kopalin.

Posiadający koncesję na wydobycie złoża kopaliny jest zobowiązany zastosować środki niezbędne zarówno do ochrony złoża jak i do ochrony wód powierzchniowych i podziemnych a także do ochrony powierzchni ziemi. Po zakończonej eksploatacji zobowiązany jest prowadzić rekultywację oraz przywracać do właściwego stanu elementy przyrodnicze. Obszary poeksploatacyjne należy sukcesywnie i na bieżąco poddawać rekultywacji. Obowiązek ten

cięży na osobie powodującej utratę albo ograniczenie wartości użytkowej gruntu. Koszty rekultywacji ciąży na sprawcy.

26 czerwca 2025 roku zostały opracowane mapy rozmieszczenia wszystkich surowców na terenie całej polski pn. „Bilans złóż zasobów kopalin w Polsce według stanu na 31 grudnia 2024 roku”. Według „Bilansu...” niemal na terenie Gminy Jeleśnia występują udokumentowane złoża: piaskowców i żwirów:

- Złoże Korbielów 1958 – złoża kopalin pospolitych kamieni drogowych i budowlanych w postaci piaskowców o powierzchni 1,19 ha, z którego wydobyte zostało zaniechane,
- Złoże Korbielów 1959 – złoża kopalin pospolitych kamieni drogowych i budowlanych w postaci piaskowców, z którego wydobyte zostało zaniechane.

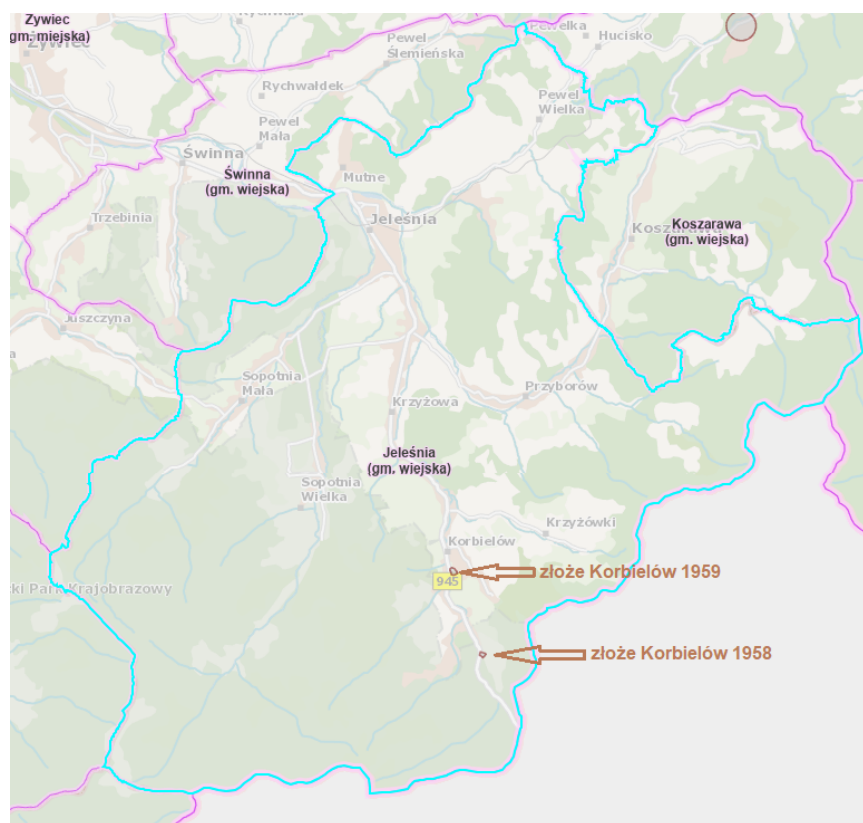
Marszałek jako organ administracji geologicznej, współdziała z organami gmin w ramach postępowań prowadzonych na podstawie przepisów ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tj. Dz.U. z 2023 r. poz. 977 ze zm.) oraz ustawy z dnia 5 lipca 2018 r. – o ułatwieniach w przygotowaniu i realizacji inwestycji mieszkaniowych oraz inwestycji towarzyszących (tj. Dz. U z 2024 r., poz. 195). Zgodnie z tymi przepisami opiniowane są: plany ogólne gmin, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego oraz uzgadniane projekty decyzji o warunkach zabudowy i projekty decyzji lokalizacji inwestycji celu publicznego, a także uzgadniane inwestycje mieszkaniowe. Przedmiotem opinii/uzgodnień są złoża, o których mowa w art. 10 ust. 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. – Prawo geologiczne i górnicze, innych niż złoża strategiczne (pozostałe złoża należą do zakresu kompetencji ministra właściwego do spraw środowiska). Na etapie współdziałania z gminami, organ administracji geologicznej informuje o udokumentowanych złożach, wskazuje na wymóg ochrony złóż kopalin przed działaniem uniemożliwiającym zagospodarowanie złoża i potrzebę zapewnienia możliwości ich wydobycia lub wykorzystania.

Marszałek Województwa Śląskiego działający jako organ koncesyjny, nie udzielił koncesji na wydobywanie kopalin ze złóż znajdujących się na terenie Gminy Jeleśnia.

Do chwili obecnej Starosta Żywiecki nie wydawał koncesji na eksploatację lub poszukiwanie i rozpoznanie kopalin na terenie gminy²².

Dla terenu województwa Śląskiego działa OPI-TPP, interaktywna regionalna baza danych o terenach przemysłowych i zdegradowanych (www.orsip.pl). Realizatorem projektu jest Główny Instytut Górnictwa. Baza danych Systemu zawiera informacje w postaci warstw informacyjnych o terenach przemysłowych i przemysłowych oraz elementach środowiska naturalnego i ich stanie. Portal integruje różne obszary wiedzy oraz informacje w zakresie efektywnego planowania przestrzennego i zarządzania terenami przemysłowymi. Ideą portalu jest poprawa Systemu zarządzania środowiskiem w województwie śląskim, integracja działań na rzecz zrównoważonego rozwoju oraz powszechny i nieodpłatny dostęp społeczeństwa do informacji o środowisku.

²² pismo Starostwo Powiatowe w Żywcu – pismo nr WOŚ.604.12.2025 z dnia 23.07.2025 roku

Rysunek 10 Granice złóż oraz terenów górniczych na terenie gminy Jeleśnia

Źródło: <http://geologia.pgi.gov.pl>

4.6.1.2 Osuwiska

W Państwowym Instytucie Geologicznym od 2006 roku realizowany jest projekt System Osłony Przeciwosuwiskowej (SOPO). Celem projektu jest rozpoznanie i udokumentowanie wszystkich osuwisk oraz terenów zagrożonych ruchami masowymi w Polsce. Wyniki Projektu są przedstawiane na mapach topograficznych w skali 1: 10 000 i są pomocne w ocenie ryzyka osuwiskowego, czyli w ograniczeniu szkód i zniszczeń wywołanych rozwojem osuwisk poprzez zaniechanie budownictwa drogowego i mieszkaniowego w obrębie aktywnych i okresowo aktywnych osuwisk. Dla terenów osuwisk i terenów zagrożonych osuwaniem się mas ziemnych wymagane jest opracowanie szczegółowych dokumentów geologiczno – inżynierskich.

Stosownie do obowiązku wynikającego z art. 110a ustawy POŚ Wójt Gminy Jeleśnia prowadzi obserwacje terenów zagrożonych ruchami masowymi oraz terenów, na których występują te ruchy, a także rejestr zawierający informacje o tych terenach na podstawie bazy Systemu Osłony Przeciw Osuwiskowej (SOPO) – Rejestr terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi oraz terenów, na których występują te ruchy.

Na obszarze gminy Jeleśnia aktualnie nie są prowadzone prace monitorujące aktywność występujących tam osuwisk. Wszystkie osuwiska nieaktywne, na których zlokalizowana jest zabudowa i obszary zagrożone zgodnie z zapisami „Objaśnień...” wymagają stałych obserwacji terenowych prowadzonych przez geologa. Pozostałe osuwiska aktywne i okresowo aktywne z racji, że nie zagrażają bezpośrednio budynkom i infrastrukturze drogowej, na dzień dzisiejszy nie wymagają monitorowania.

Na obszarze nieczynnych osuwisk występuje budownictwo mieszkaniowe, zwłaszcza w górnych partiach garbów i grzbietów na terenie Beskidu Żywieckiego. Nie można wykluczyć, że osuwiska te nie ulegną uaktywnieniu, jak to ma miejsce w innych obszarach. Tereny już zabudowane, na których występują osuwiska powinny być poddawane szczególnej kontroli pod względem odwodnienia, wykonywania nasypów i wykopów.

Terenów zagrożonych występowaniem osuwisk na obszarze gminy wyznaczono stosunkowo mało. Są to obszary, na których prawdopodobnie istniały stare osuwiska, lecz w wyniku różnych procesów ślady osuwania zostały zatarte.

4.6.2. Analiza SWOT

Zasoby geologiczne	
MOCNE STRONY czynniki wewnętrzne	SŁABE STRONY czynniki wewnętrzne
występowanie złóż surowców monitoring terenów osuwiskowych	brak aktywnych osuwisk ograniczenia w budownictwie na zboczach
SZANSE czynniki zewnętrzne	ZAGROŻENIA czynniki zewnętrzne
realizacja nadzoru nad wydobyciem złóż przez odpowiednie organy	możliwość skażenia gleby i wód zagrożenia potencjalnymi osuwiskami

Źródło: opracowanie własne

4.6.3. Cele i zadania środowiskowe z zakresu zasobów surowców naturalnych

W ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tj. Dz. U. 2025 r. poz. 647 z późn. zm.) oraz ustawie z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (Dz. U. z 2020, poz. 2187) a także w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 roku Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2024, poz. 1290, z późn. zm.), dokonano regulacji dotyczących ochrony zasobów środowiskowych pod względem szkód i odpowiedzialności za działania naprawcze, a także ochrony złóż kopalin, wód podziemnych i innych składników środowiska w związku z wykonywaniem prac i robót geologicznych i wydobywaniem kopalin.

W ustawie tej rozstrzygnięto także sprawę własności złóż kopalin oraz uregulowano problem ochrony zasobów poprzez wymóg ujmowania ich w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz obowiązek kompleksowego i racjonalnego wykorzystania kopalin.

4.7. Gleby

W tabeli poniżej przedstawiono wybrane efekty realizacji dotychczasowego Programu ochrony środowiska w zakresie gleb i ochrony powierzchni ziemi.

Tabela 19 Wybrane efekty realizacji dotychczasowego POŚ

Cel zapisany w „PROGRAMIE OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY JELEŚNIA NA LATA 2021-2024”			
Ochrona i zapewnienie właściwego sposobu użytkowania powierzchni ziemi			
L.p.	Zadania	Podjęte działania	Efekt ze wskaźnikiem
1.	Organizacja porad, konsultacji i szkoleń dla rolników	<p>ŚODR w Częstochowie</p> <p>W ramach realizacji zadania w latach 2023-2024 dla rolników z terenu powiatu żywieckiego w zakresie ochrony środowiska i zachowania walorów krajobrazu i przyrody przeprowadzono:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 19 spotkań w których uczestniczyło 248 osób, - 990 konsultacji. 	19 spotkań 990 konsultacji
	Kontrola poziomu pH i zanieczyszczeń gleb	<p>OSCHR w Gliwicach</p> <p>W latach 2020-2024 OSCHR w Gliwicach wykonała na terenie Powiatu Żywieckiego (w tym na terenie Gminy Jeleśnia) na zlecenie rolników badania makroelementów w glebie w 16 gospodarstwach (tj. pobrano 203 próbki gleby). Analiza badań wykazała, że:</p> <ul style="list-style-type: none"> • w 92% przebadanych użytków rolnych znajduje się w średniej kategorii agronomicznej gleby, 7% w średniej i jedynie 1% w lekkiej, • w 22% przebadanych próbek gleby ma odczyn bardzo kwaśny, 41% kwaśny i 32% lekko kwaśny, • w 37% przebadanych prób wapnowanie gleby jest konieczne, w 24% potrzebne, zaś w 23% wskazane, • bardzo niska i niska zawartość fosforu w 83% przebadanych prób, zaś średnia w 10% prób, • bardzo niska i niska zawartość potasu w 84% przebadanych prób, średnia w 10% przebadanych prób, a jedynie w 6% wysoka i bardzo wysoka, • wysoka i bardzo wysoka zawartość magnezu w 29% przebadanych prób, średnia w 59% przebadanych prób, zaś niska i bardzo niska jedynie w 12% . 	badania makroelementów w glebie w 16 gospodarstwach (tj. pobrano 203 próbki gleby)
2.	Realizacja Programu Owca -Plus	<p>Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego</p> <p>Na obszarze gminy Jeleśnia w latach 2023-2024 były realizowane działania w ramach Wojewódzkiego Programu Aktywizacji Gospodarczej oraz Zachowania Dziedzictwa Kulturowego Beskidów i Jury Krakowsko-Częstochowskiej – Owca Plus do roku 2027.</p> <p>Realizacja wypasu na terenach gminy Jeleśnia wskazanych w Wojewódzkim Programie Aktywizacji Gospodarczej oraz Zachowania Dziedzictwa Kulturowego Beskidów i Jury Krakowsko – Częstochowskiej – Owca Plus do roku 2027, w latach 2023-2024 była realizowana przez Fundację Pasterstwo Transhumancyjne oraz Fundację Dobry Widok, tj.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fundacja Pasterstwo Transhumancyjne – wypas w 2023 roku na łącznej powierzchni 86,27 ha; kwota dotacji: 479 166,00 zł, • Fundacja Dobry Widok – wypas w 2023 roku na łącznej powierzchni 69 ha; kwota dotacji: 103 542,32 zł, • Fundacja Pasterstwo Transhumancyjne – wypas w 2024 roku na łącznej powierzchni 179,93 ha; kwota dotacji: 561 660,00 zł. 	wypas na łącznej powierzchni 335,2 ha w latach 2023-2024

		Środki przeznaczone z dotacji na prowadzenie wypasu w ramach otwartego konkursu ofert na zadania publiczne dotyczące ochrony przyrody i krajobrazu.	
3.	Prowadzenie kontroli stosowanych nawozów i środków ochrony roślin	WIORin w Katowicach O. w Bielsku-Białej W latach 2020-2024 w ramach realizacji zadania na terenie Gminy Jeleśnia przeprowadzono następujące kontrole: <ul style="list-style-type: none"> • 2 kontrole sprzedawców środków ochrony roślin, • 1 kontrola stosowania środków ochrony roślin. 	3 kontrole
4.	Realizacja Programów rolnośrodowiskowych i klimatycznych	ARiMR, rolnicy Na terenie Gminy Jeleśnia według informacji Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa Śląskiego Oddziału Regionalnego w Częstochowie w latach 2023-2024 w sprawach płatności rolno-środowiskowo-klimatycznej (PROW 2014-2020) złożono następującą liczbę wniosków: <ul style="list-style-type: none"> • dla wariantu/opcji 4.6.2 Torfowiska - wymogi obowiązkowe i uzupełniające - PRSK złożono 3 wnioski na łączną powierzchnię 9,27 ha, • dla wariantu 3.1 Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych - PRSK złożono 1 wniosek na powierzchnię 0,39 ha, • dla wariantu 4.3 Murawy Natura 2000 - PRSK złożono 3 wnioski na łączną powierzchnię 38,37 ha, • dla wariantu 4.4 Półnaturalne łąki wilgotne - PRSK złożono 1 wniosek na powierzchnię 0,17 ha, • dla wariantu 4.5 Półnaturalne łąki świeże Natura 2000 - PRSK złożono 2 wnioski na łączną powierzchnię 15,53 ha, • dla wariantu 5.4 Półnaturalne łąki wilgotne - PRSK złożono 1 wniosek na powierzchnię 1,62 ha, • dla wariantu 5.4 Półnaturalne łąki świeże - PRSK złożono 3 wnioski na łączną powierzchnię 9,35 ha. Natomiast w sprawach rolno-środowiskowo-klimatycznych (WPR 2023-2027) złożono następującą ilość wniosków: <ul style="list-style-type: none"> • dla wariantu 2.4 Półnaturalne łąki wilgotne – 1 wniosek na powierzchnię 2,49 ha, • dla wariantu 2.5 Półnaturalne łąki świeże – 4 wnioski na łączną powierzchnię 23,70 ha. 	17 wniosków na powierzchnię 74,7 ha

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych o wykonanych działaniach na terenie Gminy Jeleśnia

W tabeli poniżej zaprezentowano wskaźniki, które dają obraz postępów w realizacji Programu ochrony środowiska, a także pokazują zmiany stanu środowiska na terenie gminy.

Tabela 20 Wskaźniki monitorowania realizacji działań z poprzedniego POS w zakresie ochrony gleb i powierzchni ziemi

L.p.	Wskaźnik	Stan wyjściowy 2020	Stan aktualny 2024
1.	Powierzchnia gruntów rolnych (GUS)	16 751,09 ha	16 751,09 ha
2.	Grunty zdewastowane i zdegradowane wymagające rekultywacji	0 ha	0 ha

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Jeleśnia, GIOŚ oraz Głównego Urzędu Statystycznego

4.7.1. Opis stanu obecnego

4.7.1.1. Gleby

Gleby występujące na terenie gminy pod względem przydatności rolniczej to gleby klas III do VI zarówno dla gruntów ornych jak i użytków zielonych. Najwięcej gleb należy klasy bonitacyjnej IV i V. Można tu znaleźć gleby średnio

głębokie, głębokie gleby gliniaste, gleby piaszczyste i piaszczysto-gliniaste oraz mady występujące w rejonach rzek i potoków.

Gleby zaliczane do użytków rolnych na terenie Gminy Jeleśnia kwalifikują się do pięciu kompleksów przydatności rolniczej. Najlepsze gleby w gminie należą do kompleksu pszennego górskiego (to gleby żyzne i dobrze uwilgotnione). Słabsze gleby należą do kompleksów zbożowo-górskiego i zbożowo-pastewnego. Natomiast najslabsze wartości użytkowe mają gleby kompleksu owsiano-pastewno-górskiego (to gleby położone na stromych stokach, trudne w uprawie i użytkowaniu).

Na terenie Gminy Jeleśnia w miejscach, gdzie występują dobre warunki glebowe uprawę roli utrudnia często duże nachylenie terenu i zagrożenie degradacji pokrywy glebowej.

4.7.1.2. Struktura użytkowania terenu

Gmina Jeleśnia zajmuje obszar 170,62 km², z czego około 22,14% stanowią użytko rolne. Strukturę użytkowania gruntów zestawiono w tabeli poniżej.

Tabela 21 Szczegółowe zestawienie użytkowania powierzchni Gminy Jeleśnia

L.p.	Wyszczególnienie	Powierzchnia w ha	Udział procentowy w całości gminy
1.	powierzchnia gminy ogółem	17 062,00	100%
2.	grunty orne	16 751,09	98,25%
3.	użytki rolne	3 774,08	22,14%
4.	łąki trwałe	1 585,33	9,29%
5.	pastwiska trwałe	250,30	1,47%
.	pozostałe grunty	414,86	2,43%

Źródło: GUS, BDL 2025

4.7.1.3. Rolnictwo

Ostatni Spis Rolny został przeprowadzony w 2020 roku. Ze wstępnych danych wynika, iż w skali kraju zmniejszyła się liczba gospodarstw o około 13%, zmniejszyła się powierzchnia użytkowana rolniczo, ale zwiększyła się powierzchnia zasiewów.

Według danych ze Spisu Rolnego z 2020 roku na terenie Gminy Jeleśnia zarejestrowanych było 529 gospodarstw rolnych.

Zgodnie z informacjami udostępnionymi przez GUS (Powszechny Spis Rolny z 2010 i 2020 roku) oraz przez posiadaczy zwierząt na terenie gminy hodowanych było:

- 257 sztuk bydła – dla porównania w 2010 roku 325 sztuk,
- brak trzody chlewnej – dla porównania w 2010 roku 105 sztuk,
- brak koni – dla porównania w 2010 roku 124 sztuk,
- 3 636 sztuk drobiu ogółem – dla porównania w 2010 roku 10 594 sztuk.

9 grudnia 2020 roku Uchwałą Zarządu Województwa Śląskiego nr 2841/194/VI/2020 przyjęto Program Aktywizacji Gospodarczej oraz Zachowania Dziedzictwa Kulturowego Beskidów i Jury Krakowsko – Częstochowskiej - Owca Plus do roku 2027.

Realizacja wypasu na terenach gminy Jeleśnia wskazanych w Wojewódzkim Programie Aktywizacji Gospodarczej oraz Zachowania Dziedzictwa Kulturowego Beskidów i Jury Krakowsko – Częstochowskiej – Owca Plus do roku 2027, w latach 2023-2024 była realizowana przez Fundację Pasterstwo Transhumancyjne oraz Fundację Dobry Widok.

W 2023 roku w ramach zadania „Pasterskie Beskidy - Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego poprzez prowadzenie wypasu owiec na wybranych halach, polanach i łąkach górskich w Beskidzie Śląskim i Żywieckim” realizowanego przez Fundację Pasterstwo Transhumancyjne udzielono dotacji w wysokości 479 166,00 zł na działania dotyczące ochrony przyrody i krajobrazu – wypas na obszarze – wypas na obszarze:

- Potok Suseński I – 52,50 ha,
- Na Myto – 7,64 ha,
- Gawlasia – 11,00 ha,
- Hala Kamińskiego – 10,33 ha,
- Hala Mędralowa – 4,80 ha.

W 2023 roku w ramach zadania Projekt: „Owczy raj” realizowanego przez Fundację Dobry Widok udzielono dotacji w wysokości 103 542,32,00 zł na działania dotyczące ochrony przyrody i krajobrazu – wypas na obszarze – wypas na obszarze:

- Beskid – 4,00 ha,
- Miesiączki – 17,00 ha,
- Przyborowice – 30,00 ha,
- Nowa Polanka – 8,00 ha,
- Rówienki – 10,00 ha.

W 2024 roku w ramach Projekt: „Nigdy nie zaginie... w Beskidach wypasanie.” realizowanego przez Fundację Dobry Widok udzielono dotacji w wysokości 561 660,00 zł na działania dotyczące ochrony przyrody i krajobrazu – wypas na obszarze – wypas na obszarze:

- Potok Suseński I – 69,39 ha,
- Gawlasia – 15,50 ha,
- Na Myto – 7,64 ha,
- Buczynka – 3,27 ha,
- Hala Kamińskiego – 10,33 ha,
- Mędralowa – 4,80 ha,
- Beskid – 4,00 ha,
- Miesiączki – 17,00 ha,
- Przyborowice – 30,00 ha,
- Nowa Polana – 8,00 ha,
- Rówienki – 10,00 ha²³.

Teren gminy obejmuje swoim działaniem Śląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Częstochowie, PZDR Żywiec oraz Śląski Oddział Regionalny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Częstochowie, które okresowo organizują szkolenia, spotkania informacyjne czy punkty konsultacyjne dla chętnych i zainteresowanych rolników.

Na terenie Gminy Jeleśnia według informacji Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa Śląskiego Oddziału Regionalnego w Częstochowie w latach 2023-2024 w sprawach płatności rolno-środowiskowo-klimatycznej (PROW 2014-2020) złożono następującą liczbę wniosków:

- dla wariantu/opcji 4.6.2 Torfowiska - wymogi obowiązkowe i uzupełniające - PRSK złożono 3 wnioski na łączną powierzchnię 9,27 ha,
- dla wariantu 3.1 Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych - PRSK złożono 1 wniosek na powierzchnię 0,39 ha,
- dla wariantu 4.3 Murawy Natura 2000 - PRSK złożono 3 wnioski na łączną powierzchnię 38,37 ha,
- dla wariantu 4.4 Półnaturalne łąki wilgotne - PRSK złożono 1 wniosek na powierzchnię 0,17 ha,
- dla wariantu 4.5 Półnaturalne łąki świeże Natura 2000 - PRSK złożono 2 wnioski na łączną powierzchnię 15,53 ha,
- dla wariantu 5.4 Półnaturalne łąki wilgotne - PRSK złożono 1 wniosek na powierzchnię 1,62 ha,
- dla wariantu 5.4 Półnaturalne łąki świeże - PRSK złożono 3 wnioski na łączną powierzchnię 9,35 ha,

natomiast w sprawach rolno-środowiskowo-klimatycznych (WPR 2023-2027) złożono następującą ilość wniosków:

- dla wariantu 2.4 Półnaturalne łąki wilgotne – 1 wniosek na powierzchnię 2,49 ha,
- dla wariantu 2.5 Półnaturalne łąki świeże – 4 wnioski na łączną powierzchnię 23,70 ha²⁴.

Teren gminy podlega działaniu Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Katowicach, Oddział w Bielsku-Białej, który prowadzi kontrole gospodarstw rolnych pod kątem materiału siewnego, szkółkarskiego oraz szkodników, patogenów i organizmów nie kwarantannowych i kwarantannowych. W latach 2020-2024 przeprowadzono:

²³ pismo Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego z dnia 02.07.2025 znak TW-RYB.KW-00158/25

²⁴ pismo ARiMR Śląski Oddział Regionalny – pismo z dnia 26.06.2025 znak BDSPB12-WPPB.071.17.2025.AZ

- 2 kontrole sprzedawców środków ochrony roślin,
- 1 kontrolę stosowania środków ochrony roślin²⁵.

4.7.1.4. Badania gleb

Badania gleb wykonywane są odgórnie w ramach „Monitoringu chemizmu gleb ornych Polski”, który stanowi podsystem Państwowego Monitoringu Środowiska w zakresie jakości gleb i ziemi. Celem programu jest ocena stanu zanieczyszczenia i zmian właściwości gleb w wymiarze czasowym i przestrzennym.

W ramach prowadzonego monitoringu wykonywane są oznaczenia fizykochemiczne próbek glebowych pobieranych w 5-letnich odstępach czasowych w 216 punktach pomiarowych zlokalizowanych na glebach użytkowanych rolniczo na terenie całego kraju. Próbkę glebową w ramach szóstej tury monitoringu chemizmu gleb ornych Polski, która przypadła na lata 2020-2022, zostały pobrane w 2020 roku, a kolejne badania realizowane będą w 2025 roku. W związku z czym w latach 2023–2024 nie były wykonywane żadne prace w ramach tego monitoringu. Na terenie Gminy Jeleśnia w ramach sieci monitoringu chemizmu gleb ornych Polski nie ma zlokalizowanych punktów pomiarowych. Najbliższe dwa punkty pomiarowe zlokalizowane na terenie powiatu żywieckiego to: punkt nr 413 w miejscowości Cięcina, w gminie Węgierska Górka oraz punkt nr 415 położony na terenie miasta Żywiec²⁶.

Od 2015 roku działa program „Grunt to wiedza”, jest to ogólnopolski, bezpłatny program badań pH gleb oraz zasobności w składniki odżywcze, w tym na kwasowość oraz zawartość fosforu, potasu i magnezu. Rolnicy mają możliwość także zlecenia wykonania badań gleb na własny koszt w Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej Gliwicach. Najczęściej takie badania wykonywane są w celu ustalania dawek nawożenia.

W latach 2020-2024 OSCHR w Gliwicach wykonała na terenie Powiatu Żywieckiego (w tym na terenie Gminy Jeleśnia) na zlecenie rolników badania makroelementów w glebie w 16 gospodarstwach (tj. pobrano 203 próbki gleby). Analiza badań wykazała, że:

- 92% przebadanych użytków rolnych znajduje się w średniej kategorii agronomicznej gleby, 7% w średniej i jedynie 1% w lekkiej,
- 22% przebadanych próbek gleby ma odczyn bardzo kwaśny, 41% kwaśny i 32% lekko kwaśny,
- w 37% przebadanych prób wapnowanie gleby jest konieczne, w 24% potrzebne, zaś w 23% wskazane,
- bardzo niska i niska zawartość fosforu w 83% przebadanych prób, zaś średnia w 10% prób,
- bardzo niska i niska zawartość potasu w 84% przebadanych prób, średnia w 10% przebadanych prób, a jedynie w 6% wysoka i bardzo wysoka,
- wysoka i bardzo wysoka zawartość magnezu w 29% przebadanych prób, średnia w 59% przebadanych prób, zaś niska i bardzo niska jedynie w 12%²⁷.

Zasadnym rozwiązaniem z punktu rolniczego jest informowanie rolników o potrzebach wapnowania gleb oraz promowanie badań gleb na poziom pH.

Natomiast z punktu zawartości metali ciężkich w glebach (których główną przyczyną jest zanieczyszczenie powietrza) ważnym działaniem jest promowanie i dotowanie wymiany niskosprawnych urządzeń grzewczych oraz kontrole mieszkańców w zakresie spalania odpadów i niskiej jakości paliw.

4.7.2. Analiza SWOT

Gleby	
MOCNE STRONY czynniki wewnętrzne	SŁABE STRONY czynniki wewnętrzne
gleby średniej i dobrej jakości brak znaczących patogenów i szkodników	brak odgórnych badań jakości gleb brak zainteresowania rolników programami rolnośrodowiskowymi
SZANSE czynniki zewnętrzne	ZAGROŻENIA czynniki zewnętrzne
możliwość korzystania z porad w PZDR i ARIMR	zwiększenie ilości pojazdów na drogach, a co za tym idzie – zwiększający się poziom metali ciężkich w glebach

²⁵ pismo WIORiN w Katowicach Oddział w Bielsku-Białej z dnia 07 lipca 2025 znak OBB.1331.8.2025

²⁶ DMS RWMŚ w Katowicach – pismo nr DMS-KA.731.37.2025 z dnia 24 lipca 2025 roku

²⁷ pismo OSCHR w Gliwicach – Zestawienie odczynu i zasadości gleb w makroelementy na terenie powiatu żywieckiego; badany okres: 01.01.2023 – 31.12.2024 rok

możliwość korzystania z dopłat rolno-środowiskowo-klimatycznych

zanieczyszczenie gleb w wyniku niskiej emisji i ruchu pojazdów

Źródło: opracowanie własne

4.7.3. Cele i zadania środowiskowe z zakresu gleb

W celu ekonomicznej i ekologicznej racjonalizacji wykorzystania gleb należy dążyć do ograniczania wykorzystania dobrej jakości gleb w sposób niezgodny z ich walorami przyrodniczymi, dostosowania formy zagospodarowania do naturalnego potencjału gleb, rozwoju ekologicznej produkcji rolniczej lub odpowiedniej zmiany upraw na glebach zanieczyszczonych.

Czynnikami, które znacznie różnicują jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej w mieście i sugerują zmianę wykorzystania obszarów obecnie rolniczych to jest ukształtowanie terenu w tym zainteresowanie zabudową i zagospodarowaniem terenu.

Na terenie gminy okresowo prowadzone są kontrole dotyczące stanu zanieczyszczenia środkami ochrony roślin gleb. W ramach działalności kontrolnej Główny Inspektorat Ochrony Środowiska będzie prowadził jako kontynuację badania gleb ornych, a Wojewódzki Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa będzie wykonywał kontrole zanieczyszczenia płodów rolnych środkami ochrony roślin. Zadania te finansowane będą ze środków własnych GIOŚ oraz WIORiN.

Mając na względzie niewielkie zainteresowanie ze strony rolników pakietami rolno – środowiskowo – klimatycznymi oraz ukazującymi się programami należy prowadzić działania zmierzające do dotarcia do szerszego grona beneficjentów tych programów. Cennym działaniem jest organizacja spotkań informacyjnych i akcji informacyjnych połączonych z praktycznymi zajęciami dla rolników, zainteresowanych produkcją rolną a także właścicieli gospodarstw predestynujących do agroturystycznych. Działania przy współudziale z Miastem przeprowadzane przez Śląski Okręgowy Doradztwa Rolniczego oraz Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa finansowane z ich własnych środków finansowych.

4.8. Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów

W tabeli poniżej przedstawiono wybrane efekty realizacji dotychczasowego Programu ochrony środowiska w zakresie gospodarki odpadami i zapobieganiu powstawaniu odpadów.

Tabela 22 Wybrane efekty realizacji dotychczasowego POŚ

Cel zapisany w „PROGRAMIE OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY JELEŚNIA NA LATA 2021-2024”			
Racjonalna gospodarka odpadami			
L.p.	Planowane zadania	Podjęte działania	Efekt ze wskaźnikiem
1.	Wzmacnianie kontroli prawidłowego postępowania z odpadami (kontrole zawartych umów czy prawidłowego selekcjonowania odpadów)	<p>Gmina Jeleśnia</p> <p>W ramach realizacji zadania w 2024 roku na terenie gminy przeprowadzono 50 kontroli w zakresie zakazu spalania odpadów w indywidualnych systemach grzewczych.</p> <p>GIOŚ</p> <p>W latach 2023-2024 Śląski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska na terenie gminy Jeleśnia przeprowadził łącznie 6 kontroli w 6 przedsiębiorstwach, które miały na celu sprawdzenie przestrzegania przepisów ochrony środowiska. W zakresie gospodarki odpadami przeprowadzono 2 kontrole w dwóch przedsiębiorstwach. Podczas jednej kontroli stwierdzono naruszenia.</p>	<p>50 kontroli w zakresie zakazu spalania odpadów</p> <p>2 kontrole WIOŚ w przedsiębiorstwach w latach 2023-2024</p>
2.	Sukcesywne zapobieganie i usuwanie dzikich wysypisk odpadów	<p>Gmina Jeleśnia</p> <p>W latach 2023-2024 brak jest szczegółowych danych dotyczących realizacji zadania.</p>	-
3.	Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy (dotacje dla mieszkańców)	<p>Gmina Jeleśnia</p> <p>W latach 2023-2024 przy wsparciu finansowemu z WFOŚiGW w Katowicach odebrano i unieszkodliwiono łącznie 197 Mg wyrobów zawierających azbest.</p> <p>Ponadto w 2023 roku dzięki dotacji uzyskanej z Ministerstwa Rozwoju i Technologii, gmina przeprowadziła aktualizację inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest. Natomiast w 2024 roku Rada Gminy Jeleśnia przyjęła „Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Jeleśnia aktualizacja 2023”.</p>	197 Mg azbestu
4.	Prowadzenie i rozwijanie selektywnego zbierania odpadów komunalnych	<p>Gmina Jeleśnia</p> <p>Gmina Jeleśnia prowadzi selektywną zbiórkę odpadów komunalnych. W 2023 roku masa odpadów komunalnych zebranych ogółem wyniosła 2 567,1347 Mg, z czego 1 331,5847 Mg odpadów zostało zebranych selektywnie.</p> <p>W 2024 roku zaś masa odpadów komunalnych zebranych ogółem wyniosła 2 545,5840 Mg, z czego 1 338,9650 Mg odpadów zostało zebranych selektywnie.</p>	-
5.	Prowadzenie działalności informacyjno-edukacyjnej dotyczącej konieczności właściwego postępowania z odpadami	<p>Gmina Jeleśnia</p> <p>Na terenie gminy Jeleśnia w 2024 roku przeprowadzono warsztaty ekologiczne dotyczące prawidłowej segregacji odpadów przy uwzględnieniu działań zmierzających do ograniczenia ilości wytwarzanych odpadów.</p> <p>Ponadto 25 listopada 2024 roku ZS Nr 2 w Jeleśni prowadziła zajęcia w ramach projektu „EkoPracownia pod Janikową Grapą – śladami Hugo Zapawowicza”.</p> <p>W 2023 roku natomiast odbyły się m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 30 września 2023 – piknik ekologiczny w Sopotni Wielkiej, • 30 września 2023 – piknik ekologiczny w SP w Krzyżowej pod hasłem „Dbaj o świat, bo jest tego wart”, • 1 października 2023 – event ekologiczny w Pewli Wielkiej „Współistnienie – rodzina dla ziemi”. 	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych o wykonanych działaniach na terenie Gminy Jeleśnia

W tabeli poniżej zaprezentowano wskaźniki, które dają obraz postępów w realizacji Programu ochrony środowiska, a także pokazują zmiany stanu środowiska na terenie gminy.

Tabela 23 Wskaźniki monitorowania realizacji działań z poprzedniego POS w zakresie gospodarki odpadami i zapobieganiu powstawaniu odpadów

L.p.	Wskaźnik	Stan wyjściowy 2020	Stan aktualny 2024
1.	Masa odebranych i zebranych odpadów komunalnych - ogółem [Mg] (od nieruchomości zamieszkałych, niezamieszkałych i PSZOK)	2 714,8177 Mg	2 841,9445 Mg
2.	Masa usuniętych wyrobów zawierających azbest [Mg]	133,86 Mg	376,66 Mg w latach 2021-2024
3.	Poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła [%]	55%	osiągnięty
4.	Poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych stanowiących odpady komunalne [%]	0%	osiągnięty

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Jeleśnia, WIOŚ/GIOŚ oraz Głównego Urzędu Statystycznego

4.8.1. Opis stanu obecnego

Na terenie Gminy Jeleśnia źródłami wytwarzanych odpadów są:

- gospodarstwa domowe, w których powstają także odpady wielkogabarytowe oraz niebezpieczne,
- obiekty infrastruktury społecznej i komunalnej,
- obszary ogrodów, cmentarzy,
- ulice i place,
- przedsiębiorstwa i firmy prowadzące działalność gospodarczą.

Ilość wytwarzanych odpadów komunalnych, wskaźnik ich nagromadzenia, jak również ich struktura oraz skład są uzależnione od różnych uwarunkowań lokalnych. Należą do nich:

- poziom rozwoju gospodarczego obszaru,
- zamożność społeczeństwa,
- rodzaj zabudowy mieszkalnej,
- sposób gospodarowania zasobami,
- przyzwyczajenia w konsumpcji dóbr materialnych,
- cechy charakterologiczne mieszkańców
- podatność na edukację ekologiczną.

Największy wpływ na ilość i skład morfologiczny powstających odpadów komunalnych w danej społeczności mają pojedyncze decyzje zapadające w trakcie zakupów poszczególnych towarów i wyboru rodzaju opakowania.

Do celów niniejszego opracowania wykorzystano dane pochodzące z rocznych sprawozdań z gospodarowania odpadami za lata 2021-2024 oraz dane GUS.

Gospodarka odpadami na terenie gminy oparta jest na zasadach Planu gospodarki odpadami dla województwa śląskiego na lata 2023-2028 (Uchwała Sejmiku Województwa Śląskiego Nr VII/6/8/2024 z dnia 21 października 2024 roku). Nadrzędnym celem PGOWŚ2028 jest rozwój i doskonalenie na terenie województwa śląskiego systemu gospodarki odpadami uwzględniającego hierarchię sposobów postępowania z odpadami, w szczególności zapobieganie ich powstawaniu oraz przygotowanie do ponownego użycia i recyklingu.

Celem obowiązującego Planu jest ponadto określenie systemu gospodarki odpadami zgodnego z Krajowym planem gospodarki odpadami 2028 oraz wymaganiami aktualnie obowiązujących przepisów prawa.

Dokument jest zgodny z aktualnymi przepisami prawa i przedstawia podział województwa na regiony gospodarowania odpadami. Główne cele strategiczne wynikające z KPGO to:

- dążenie do poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła pochodzących ze strumieni odpadów komunalnych w wysokości 55% dla 2025 roku i 65% dla 2035 roku,

- minimalizacja składowanych odpadów do poziomu 30% w 2025 roku i 10% 2035 roku,
- wspieranie działań w zakresie ponownego użycia produktu, szeroko pojęte ZPO (zapobieganie powstawaniu odpadów), ze szczególnym uwzględnieniem ZPO żywności,
- zapewnienie utrzymania poziomów wydajności recyklingu zużytych baterii i akumulatorów,
- osiągnięcie odpowiedniego poziomu odzysku i recyklingu odpadów powstających z produktów, m.in. odpadów opakowaniowych, zużytych opon, olejów odpadowych.

Ustawą z dnia 19 lipca 2019 roku o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw („ustawa nowelizująca”), wprowadzono szereg zmian dotyczących m.in. udzielania przez gminy zamówień publicznych na odbiór oraz odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych, a także zrezygnowano z organizacji systemów gospodarowania odpadami komunalnymi w ramach regionów.

Nowelizacja istotnie zmienia system gospodarki odpadami komunalnymi. W poprzednim stanie prawnym gospodarowanie odpadami komunalnymi co do zasady powinno zamykać się w granicach regionów gospodarki odpadami komunalnymi, wyznaczonych w wojewódzkich planach gospodarki odpadami. Nowelizacja likwiduje tę regionalizację.

Nadal jednak obowiązywać będą pewne ograniczenia dotyczące gospodarowania głównie niesegregowanymi (zmieszanymi) odpadami komunalnymi odebranymi od właścicieli nieruchomości; odpady takie będą mogły być przekazywane wyłącznie do tzw. instalacji komunalnych, ujętych na listach prowadzonych przez Marszałków Województw.

W dniu 21 sierpnia 2021 roku Prezydent RP Andrzej Duda podpisał ustawę z dnia 11 sierpnia 2021 roku o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2023 poz. 1469), ustawy – Prawo ochrony środowiska (tj. Dz. U. 2025 r. poz. 647 z późn. zm.) oraz ustawy o odpadach (Dz. U. z 2023 r. poz. 1587, 1597, 1688, 1852, 2029). W ustawie zawarto rozwiązania, które mają na celu ograniczenie wzrostu kosztów gospodarowania odpadami.

W ramach ustawy m.in.:

- ustalono maksymalną wysokość opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi obliczanej na podstawie metody „od ilości zużytej wody” w wysokości 7,8% dochodu rozporządzalnego na 1 osobę ogółem za gospodarstwo domowe (ok. 150 zł),
- podwyższona została maksymalna stawka opłaty za odpady komunalne dla nieruchomości niezamieszkałych – 1,3% dochodu rozporządzalnego na 1 osobę ogółem za pojemnik lub worek o pojemności 120L, co umożliwi efektywne rozłożenie kosztów systemu pomiędzy nieruchomości zamieszkałe i niezamieszkałe,
- władze samorządowe będą mogły zdecydować o rzadszym odbiorze bioodpadów i niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych z gmin wiejskich oraz części wiejskiej gmin miejsko-wiejskich,
- umożliwiono gminom weryfikowanie informacji z deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi, poprzez korzystanie z różnych źródeł informacji będących w posiadaniu gminy (np. w celu potwierdzenia liczby osób zamieszkujących w danym gospodarstwie domowym),
- właściciele nieruchomości rekreacyjno-letniskowych będą mogli rozliczać się z opłaty za odpady komunalne, jak właściciele nieruchomości niezamieszkałych, czyli od pojemnika,
- Minister Klimatu i Środowiska będzie mógł zezwolić w drodze decyzji na wniosek wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, na odstępstwa dla poszczególnych gmin, jeśli chodzi o sposób selektywnego zbierania odpadów komunalnych (możliwość zbierania w jednym pojemniku: tworzyw sztucznych + metali + szkła),
- mieszkańcy budynków wielolokalowych będą mogli być indywidualnie rozliczani z obowiązku selektywnego zbierania odpadów (gmina w porozumieniu z właścicielem nieruchomości będzie mogła wdrożyć systemy, które pozwolą na rozliczenie poszczególnych mieszkańców np. bloku z obowiązku selektywnego zbierania odpadów – możliwe będzie odejście od tzw. odpowiedzialności zbiorowej za nieselektywne zbieranie),
- umożliwiono gminom dopłacanie ze środków własnych do systemu gospodarowania odpadami. Gminy będą mogły skorzystać z tego rozwiązania w szczególności, w sytuacjach nadzwyczajnych, np. w przypadku znacznego wzrostu cen za zagospodarowanie odpadów (brak możliwości pokrycia wszystkich kosztów z pobranych od mieszkańców opłat, konieczność znacznego podwyższenia pobieranych opłat).

Na terenie Gminy Jeleśnia nie ma możliwości przetwarzania odpadów komunalnych. Zmieszane odpady komunalne o kodzie 20 03 01 oraz pozostałości z sortowania i pozostałości z mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów

komunalnych są przekazywane do zastępczych instalacji w regionie do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów tj.:

- Beskid Żywiec sp. z o.o. ul. Kabaty 2, 34-300 Żywiec,
- FCC Śląsk Sp. z o.o. Zakład Mechaniczno-Biologicznego Przetwarzania Odpadów Cmentarna 19F, 41-800 Zabrze,
- Składowisko odpadów komunalnych Sp. z o.o. ul. Nadwiślańska 36, 32-600 Oświęcim.

Na terenie Gminy funkcjonuje od października 2013 roku Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK), który jest zlokalizowany pod adresem: Jeleśnia ul. Suska 42.

W 2023 roku dokonano modernizacji Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych w Jeleśni poprzez remont elewacji budynku administracyjno-socjalnego wraz z wyminą elewacji drewnianej na blaszaną pomieszczenia magazynowego przylegającego do remontowanego budynku. Wymieniono również nawierzchnię w 3 boksach magazynowania odpadów.

W 2024 r. podmiotem odpowiedzialnym za realizację usługi odbioru, transportu i zagospodarowania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości na terenie Gminy Jeleśnia było Konsorcjum firm: Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. z siedzibą: 34-340 Jeleśnia, ul. Plebańska 5 oraz Sanit-Trans Sp. z o.o. z siedzibą: 43-392 Międzyrzecze Górne 383.

4.8.1.1. Zasady gospodarowania odpadami na terenie Gminy Jeleśnia

Odbiór odpadów komunalnych na terenie gminy odbywa się na podstawie zapisów ustawy o utrzymaniu czystości i porządku. W oparciu o zapisy powyższej ustawy Rada Gminy Jeleśnia uchwaliła akty prawa miejscowego regulujące zasady utrzymania czystości i porządku, jak i szczegółowy sposób i zakres świadczenia usług odbioru i zagospodarowania odpadów komunalnych. Aktualnie obowiązuje Regulamin przyjęty uchwałą Nr XXXVI/210/2020 Rady Gminy Jeleśnia z dnia 28 września 2020 r. w sprawie przyjęcia Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Jeleśnia.

W myśl znowelizowanej ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach od 1 lipca 2013 roku obowiązek odbioru i zagospodarowania odpadów komunalnych z nieruchomości zamieszkałych przejęła Gmina. Rada Gminy nie skorzystała z możliwości przejęcia powyższego obowiązku z nieruchomości niezamieszkałych, na których powstają odpady, dlatego właściciele tych nieruchomości w dalszym ciągu mieli obowiązek zawarcia lub kontynuowania indywidualnych umów z podmiotem uprawnionym w zakresie odbierania odpadów komunalnych - wpisanym do prowadzonego przez Gminę rejestru działalności regulowanej.

Rada Gminy w 2016 roku postanowiła odbierać odpady komunalne od właścicieli określonych nieruchomości, na których nie zamieszkują mieszkańcy, a powstają odpady komunalne tj. nieruchomości, na których znajdują się domki letniskowe lub inne nieruchomości wykorzystywane na cele rekreacyjno-wypoczynkowe. Wszyscy właściciele nieruchomości są zobowiązani do złożenia do Urzędu Gminy deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi oraz do ponoszenia opłat na rzecz Gminy.

W ramach gminnego systemu z terenów nieruchomości zamieszkałych odbierane były następujące rodzaje odpadów:

- z obszarów zabudowy jednorodzinnej oraz z nieruchomości, na której znajduje się domek letniskowy lub inna nieruchomość wykorzystywana na cele rekreacyjno – wypoczynkowe:
 - odpady niesegregowane – worek lub pojemnik nie mniejszy niż 110 l,
 - papier – worek niebieski,
 - szkło – worek zielony,
 - tworzywa sztuczne, metal – worek żółty,
 - bioodpady – pojemnik koloru brązowego nie mniejszy niż 120 l,
 - popiół – pojemnik nie mniejszy niż 110 l,
- w gminnym Punkcie Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych: papier, tworzywa sztuczne, metale, opakowania wielomateriałowe, szkło, bioodpady, popiół, odpady niebezpieczne, przeterminowane leki i chemikalia, zużyte baterie i akumulatory, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, odpady tekstyliów i odzieży, meble i inne odpady wielkogabarytowe, zużyte opony, odpady budowlane i rozbiórkowe, odpady niekwalifikujące się do odpadów medycznych, powstałych w gospodarstwie domowym w wyniku przyjmowania produktów leczniczych w formie iniekcji i prowadzenia monitoringu poziomu substancji we krwi, w szczególności igieł i strzykawek.

Transport odpadów do PSZOK mieszkańcy zapewniają we własnym zakresie i na własny koszt. W PSZOK wszystkie w/w odpady przyjmowane są od właścicieli nieruchomości nieodpłatnie. Koszty przyjęcia i zagospodarowania odpadów ponosi Gmina.

Dodatkowo zużyte baterie można zostawiać w oznakowanych pojemnikach zlokalizowanych w budynku Urzędu Gminy Jeleśnia oraz na terenach placówek oświatowych w gminie.

Głównymi celami w zakresie gospodarki odpadami jest doskonalenie systemu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych oraz redukcja strumienia odpadów komunalnych zmieszanych kierowanych do instalacji przetwarzania odpadów komunalnych oraz poprawa wydzielenia odpadów niebezpiecznych ze strumienia odpadów komunalnych, co już jest realizowane.

Utworzenie i obsługa systemu gospodarowania odpadami komunalnymi na terenie gminy to obowiązek wynikający z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. W ramach tego systemu gmina prowadzi działania związane z odbieraniem i zagospodarowaniem odpadów komunalnych z nieruchomości zamieszkałych na terenie gminy, oraz niezamieszkałych.

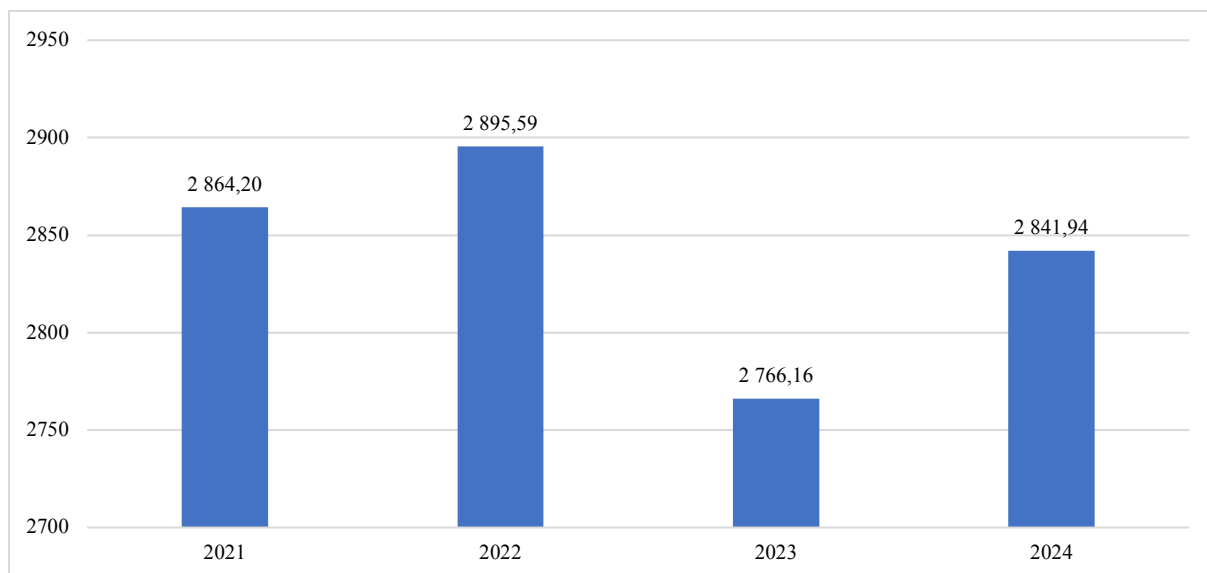
Na terenie gminy nie ma możliwości przetwarzania niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych, bioodpadów stanowiących odpady komunalne oraz przeznaczonych do składowania pozostałości z sortowania odpadów komunalnych i pozostałości z procesu mechaniczno-biologicznego przetwarzania niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych.

4.8.1.2. Ilości zebranych odpadów

Z terenu Gminy Jeleśnia w 2024 roku odebrano i zebrano łącznie 2 841,9445 Mg, w tym:

- opakowania z papieru i tektury – 59,5451 Mg,
- opakowania z tworzyw sztucznych – 0,0800 Mg,
- zmieszane odpady opakowaniowe – 524,7090 Mg,
- opakowania ze szkła – 363,1609 Mg,
- zużyte opony – 36,3008 Mg,
- szkło – 1,5500 Mg,
- papier i tektura – 6,100 Mg,
- lampy fluorescencyjne i inne odpady zawierające rtęć – 0,1490 Mg,
- zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 21, 20 01 23 i 20 01 35 – 20,9434 Mg,
- zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 21 i 20 01 23 zawierające niebezpieczne składniki – 15,3832 Mg,
- tworzywa sztuczne – 2,7300 Mg,
- popiół – 360,3900 Mg,
- odpady ulegające biodegradacji – 33,3219 Mg,
- niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne – 1 206,6190 Mg,
- odpady wielkogabarytowe – 196,7680 Mg,
- leki inne niż wymienione w 20 01 31 – 0,0899 Mg,
- baterie i akumulatory inne niż wymienione w 20 01 33 – 0,1138 Mg,
- opakowania z metali – 12,9905 Mg.

Po przeliczeniu masy wszystkich odpadów odebranych od mieszkańców Gminy Jeleśnia i przeliczeniu przez liczbę osób zameldowanych na pobyt stały w gminie (12 750 osób) wynika, że każdy z mieszkańców w 2024 roku wyprodukował około 222,90 kg odpadów.

Rysunek 11 Ilość odpadów zebranych i odebranych z terenu Gminy Jeleśnia w latach 2021-2024 (Mg)

Źródło: Analizy stanu gospodarki odpadami komunalnymi na Gminy Jeleśnia za lata 2021-2024

Ilość odpadów odebranych od właścicieli nieruchomości zamieszkałych, niezamieszkałych oraz odpady zebrane w PSZOK-u z terenu gminy w latach 2021-2024 uległa zwiększeniu:

- w 2021 roku zebrano 2 864,2020 Mg,
- w 2022 roku zebrano 2 895,5850 Mg,
- w 2023 roku zebrano 2 766,1617 Mg,
- w 2024 roku zebrano 2 841,9445 Mg.

Obowiązkiem gmin, wynikającym z ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach jest osiągnięcie poziomu przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych. Zgodnie z danymi zawartymi w rocznych sprawozdaniach składanych przez podmioty odbierające, zbierające odpady komunalne z terenu Gminy Jeleśnia za rok 2024; na podstawie danych prowadzącego punkt selektywnego zbierania odpadów komunalnych, na podstawie informacji przekazanych przez prowadzących instalacje komunalne obliczono poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych, który wyniósł - 45,08% (wymagany poziom, który powinna uzyskać Gmina za 2024 r. to min. 45% wagowo). Tym samym, w roku 2024 r., wymagany poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych został osiągnięty.

Osiągnięty poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych przez Gminę Jeleśnia w 2024 r. wynosi 49,53%. Ilość odpadów wytworzonych na terenie gminy i przekazanych do termicznego przekształcenia w 2024 r. wynosi 70,6487 Mg. Natomiast stosunek masy odpadów komunalnych przekazanych do termicznego przekształcania do odebranych i zebranych odpadów komunalnych wytworzonych na terenie gminy wyniósł 2,52%.

4.8.1.3. Azbest

Na właścicielu, zarządcy bądź użytkownika nieruchomości, na której znajdują się wyroby zawierające azbest, ciąży obowiązek sporządzenia informacji o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania – obowiązek tzw. inwentaryzacji. Inwentaryzacja jest wykonywana na podstawie spisu z natury. Osoby fizyczne niebędące przedsiębiorcami przedkładają informację Wójtowi Gminy Jeleśnia. Podmioty prawne przedkładają informację bezpośrednio marszałkowi województwa. Dane należy raportować corocznie do 31 marca za poprzedni rok kalendarzowy. Zebrane od osób fizycznych informacje o rodzaju, ilości i miejscach występowania azbestu wójt, burmistrz lub prezydent miasta przedkłada marszałkowi województwa do 31 marca każdego roku w formie aktualizacji Bazy Azbestowej.

Na terenie gminy w 2023 roku dzięki uzyskanej przez gminę dotacji, z Ministerstwa Rozwoju i Technologii, przeprowadzono aktualizację inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest.

W 2024 roku natomiast opracowano i przyjęto uchwałą Rady Gminy nr III/23/2024 „Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Jeleśnia aktualizacja 2023”. Jest to drugi dokument tego rodzaju opracowanym dla terenu gminy. Pierwszy dokument został opracowany w 2013 roku.

Na terenie gminy w okresie czerwiec-wrzesień 2023 roku przeprowadzono terenową powtórnią inwentaryzację wyrobów zawierających azbest na obszarze całej gminy. Aktualna inwentaryzacja wykazała, że nie wszystkie budynki pokryte powłokami azbestowymi zostały ujawnione w trakcie poprzedniej inwentaryzacji. Wszystkie dane inwentaryzacyjne pochodzące z terenowych prac zostały zamieszczone w Bazie Azbestowej. Według zaktualizowanej Bazy Azbestowej na obszarze gminy na terenie należącym do osób fizycznych miejsca występowania azbestu zlokalizowano na 1 280 posesjach osób prywatnych. Łączną powierzchnię oszacowano na około 167 878 m², co po przeliczeniu według przelicznika Bazy Azbestowej dało 2 518,17 Mg.

Ponadto Baza Azbestowa zawiera jeden wpis osoby prawnej – w miejscowości Sopotnia Wielka nr 40 zlokalizowana jest kaplica, której elewacja pokryta płytami a-c płaskimi o łącznej powierzchni 200 m². Wyroby te są własnością i są użytkowane przez Parafię Rzymsko-Katolicką pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Sopotni Wielkiej.

W latach 2021-2024 dzięki wsparciu finansowemu z WFOŚiGW w Katowicach (lub WFOŚiGW w Katowicach i NFOŚiGW) usunięto łącznie 376,66 Mg wyrobów zawierających azbest, w tym:

- 98,54 Mg w 2021 roku,
- 81,12 Mg w 2022 roku,
- 90,18 Mg w 2023 roku,
- 106,82 Mg w 2024 roku.

Do końca 2018 roku przelicznik w Bazie Azbestowej wynosił 11 kg, natomiast od 2019 roku przelicznik wynosi 15 kg. Oznacza to, że jeśli mieszkaniec posiada pokrycie dachowe o powierzchni 100 m² to w 2018 roku posiadał 1 100 kg, natomiast w 2019 roku waga ta zwiększyła się do 1 500 kg. Dlatego mimo corocznych akcji usuwania ilość wyrobów w Bazie azbestowej się zwiększyła.

Według danych z Bazy Azbestowej na koniec 2024 roku na terenie Gminy Jeleśnia jest jeszcze 2 422,357 Mg wyrobów zawierających azbest, natomiast łącznie usunięto 2 487,108 Mg.

Bazując na początkowej ilości wyrobów zawierających azbest określonej w Bazie Azbestowej na 4 909,465 Mg można określić, iż z terenu gminy do końca 2024 roku usunięto 50,66% wyrobów.

W „Programie usuwania azbestu z terenu województwa śląskiego do roku 2032” założono etapy usuwania wyrobów zawierających azbest w czasookresach, tj.:

- lata 2011-2012 - około 10% wszystkich wyrobów,
- lata 2013-2022 - około 40% wszystkich wyrobów,
- lata 2023-2032 - około 50% wszystkich wyrobów.

Oznacza to, że z terenu Gminy Jeleśnia powinno być usunięte do końca 2024 ponad 50% odpadów zawierających azbest. Dane powyższe wskazują, iż gmina ma dobre tempo usuwania azbestu. Zwiększenie tempa można uzyskać poprzez promocje Programu dotacyjnego dla mieszkańców oraz akcje informacyjno-edukacyjne na temat szkodliwości azbestu i obowiązków, jakie wynikają z użytkowania i posiadania jego powłok.

4.8.2. Analiza SWOT

Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	
MOCNE STRONY czynniki wewnętrzne	SŁABE STRONY czynniki wewnętrzne
terminowo wykonywane sprawozdania z gospodarki odpadami poprawnie działający system gospodarowania odpadami kontrole mieszkańców w zakresie palenisk domowych dobre tempo usuwania wyrobów zawierających azbest	wyrzucanie odpadów w sposób niekontrolowany powstawanie miejsc nielegalnego składowania odpadów
SZANSE czynniki zewnętrzne	ZAGROŻENIA czynniki zewnętrzne
uszczelnienie systemu gospodarki odpadami edukacja ekologiczna w przedszkolach i szkołach	przywożenie odpadów na teren gminy oraz zostawianie ich przez turystów

Źródło: opracowanie własne

4.8.3. Cele i zadania środowiskowe z zakresu gospodarki odpadami i zapobiegania powstawaniu odpadów

Gmina Jeleśnia prowadzi gospodarkę odpadami zgodnie z założeniami nowelizacji ustawy o odpadach, posiada Regulamin utrzymania czystości i porządku oraz prowadzi coroczną sprawozdawczość.

Głównymi celami do realizacji w zakresie gospodarki odpadami jest doskonalenie systemu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych oraz redukcja strumienia odpadów komunalnych zmieszanych kierowanych do instalacji.

W harmonogramie zadań zapisano, że gmina nadal będzie doskonalić selektywną zbiórkę wszystkich rodzajów odpadów i w dalszym ciągu organizować akcje informacyjne, promocyjne i edukacyjne zarówno dla dzieci, młodzieży i dorosłej części społeczeństwa gminy.

W zakresie gospodarki odpadami świadomość ekologiczna społeczeństwa jest nadal niewystarczająca, czego dowodem są występujące miejsca nielegalnego składowania odpadów, dlatego też konieczne jest dalsze prowadzenie edukacji ekologicznej. Źródłem finansowania zadania będą środki własne oraz dostępne dofinansowania ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach.

4.9. Zasoby przyrodnicze

W tabeli poniżej przedstawiono wybrane efekty realizacji dotychczasowego Programu ochrony środowiska w zakresie zasobów przyrodniczych.

Tabela 24 Wybrane efekty realizacji dotychczasowego POŚ

Cel zapisany w „PROGRAMIE OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY JELEŚNIA NA LATA 2021-2024”			
Zachowanie, odtworzenie i zrównoważone użytkowanie bioróżnorodności i georóżnorodności oraz ochrona krajobrazu			
Zwiększenie lesistości			
L.p.	Planowane zadania	Podjęte działania	Efekt ze wskaźnikiem
1.	Edukacja dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie ochrony i zachowania walorów krajobrazu i przyrody oraz promocja tych walorów	<p>ZPKWŚ Oddział Biura w Żywcu</p> <p>ZPKWŚ realizuje działania z zakresu edukacji przyrodniczej i ekologicznej zgodnie z wymaganiami ustawowymi (Ustawa o ochronie przyrody) oraz statutowymi ZPKWŚ.</p> <p>Placówki oświatowe oraz inne podmioty są na bieżąco informowane o prowadzonych przez ZPKWŚ O/Żywiec działaniach z zakresu edukacji przyrodniczej, ekologicznej i korzystają z oferty poprzez uczestnictwo w konkursach przyrodniczych i ekologicznych, warsztatach terenowych i stacjonarnych, m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ogólnopolski Konkurs „Poznajemy Parki Krajobrazowe Polski”, • Ogólnopolski Konkurs Fotograficzny „Magia Beskidów”, • wojewódzkie konkursy plastyczne i fotograficzne koordynowane przez Ośrodki Edukacyjne ZPKWŚ, • warsztaty terenowe na obszarze parków krajobrazowych, • warsztaty terenowe na sensorycznej ścieżce przyrodniczej w Ośrodku, • akcje ekologiczne (Dzień Ziemi, Sprzątanie Świata, Święto Drzewa), • zajęcia okazjonalne o tematyce przyrodniczej (m.in.: Międzynarodowy Dzień Roślin, Międzynarodowy Dzień Krajobrazu). <p>Ponadto ZPKWŚ O/Żywiec przygotowuje oraz rozpowszechnia cykl filmów edukacyjno-popularyzatorskich o treściach przyrodniczych związanych z Żywieckim Parkiem Krajobrazowym Beskidu Małego i Parkiem Krajobrazowym Beskidu Śląskiego, które publikowane są regularnie na profilu społecznościowym ZPKWŚ oraz wykorzystywane są przez placówki oświatowe w trakcie działań edukacyjnych.</p>	
2.	Przebudowa i częściowa wymiana składu gatunkowego zadrzewień przydrożnych wzdłuż odcinków dróg, nowe nasadzenia zieleni wysokiej, prace pielęgnacyjno-konserwacyjne zieleni przydrożnej	<p>Gmina Jeleśnia</p> <p>W latach 2023-2024 z gminnych terenów publicznych usunięto 20 szt. drzew. Nie prowadzono nasadzeń.</p> <p>ZDP w Żywcu</p> <p>W latach 2023-2024 PZD w Żywcu nie realizował zadań w zakresie wykonywania nasadzeń zieleni.</p>	usunięcie 20 szt. drzew
3.	Wyznaczenie i ochrona korytarzy ekologicznych w planach zagospodarowania przestrzennego	<p>Gmina Jeleśnia</p> <p>W latach 2023-2024 zadanie nie było realizowane.</p>	
4.	Uporządkowanie ewidencji gruntów zalesionych poprzez inwentaryzację i sporządzanie uproszczonych planów urzędzenia lasów prywatnych oraz zwiększenie lesistości poprzez zalesieni	<p>Starosta Żywiecki</p> <p>Właściciele lasów</p> <p>W latach 2023-2024 na terenie gminy Jeleśnia zadanie nie było realizowane.</p>	-
5.	Realizacja zadań: gospodarczych, hodowlanych i ochronnych	<p>ZPKWŚ Oddział Biura w Żywcu</p> <p>ZPKWŚ w latach 2023-2024 w zakresie ochrony czynnej przyrody na obszarze powiatu żywieckiego realizował działanie „Zapobieganie ekspansji</p>	-

	– zgodnie z planami urządzania lasów państwowych	szczawiu alpejskiego w cennych siedliskach nieleśnych Żywieckiego Parku Krajobrazowego” dofinansowane ze środków WFOŚiGW w Katowicach. W ramach zadania wykonano dwukrotne koszenie zwartych płatów szczawiu oraz jednokrotne dosiewanie rodzimych gatunków roślin łąkowych w miejscach po wykoszonym szczawiu alpejskim w celu uzupełnienia banku nasion.	
--	--	--	--

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych o wykonanych działaniach na terenie Gminy Jeleśnia

W tabeli poniżej zaprezentowano wskaźniki, które dają obraz postępów w realizacji Programu ochrony środowiska, a także pokazują zmiany stanu środowiska na terenie gminy.

Tabela 25 Wskaźniki monitorowania realizacji działań z poprzedniego POS w zakresie zasobów przyrodniczych

L.p.	Wskaźnik	Stan wyjściowy 2020	Stan aktualny 2024
1.	Powierzchnia prawnie chroniona ogółem	7 883,72 ha	7 869,50 ha
2.	Pomniki przyrody	7	7
3.	Lesistość gminy	54,5%	54,9%
4.	Powierzchnia lasów	9 295,41 ha	9 383,49 ha
5.	Powierzchnia parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej ogółem	7,8 ha	7,8 ha
6.	Powierzchnia gruntów odnowionych i zalesionych w ciągu roku	23,92	b.d.

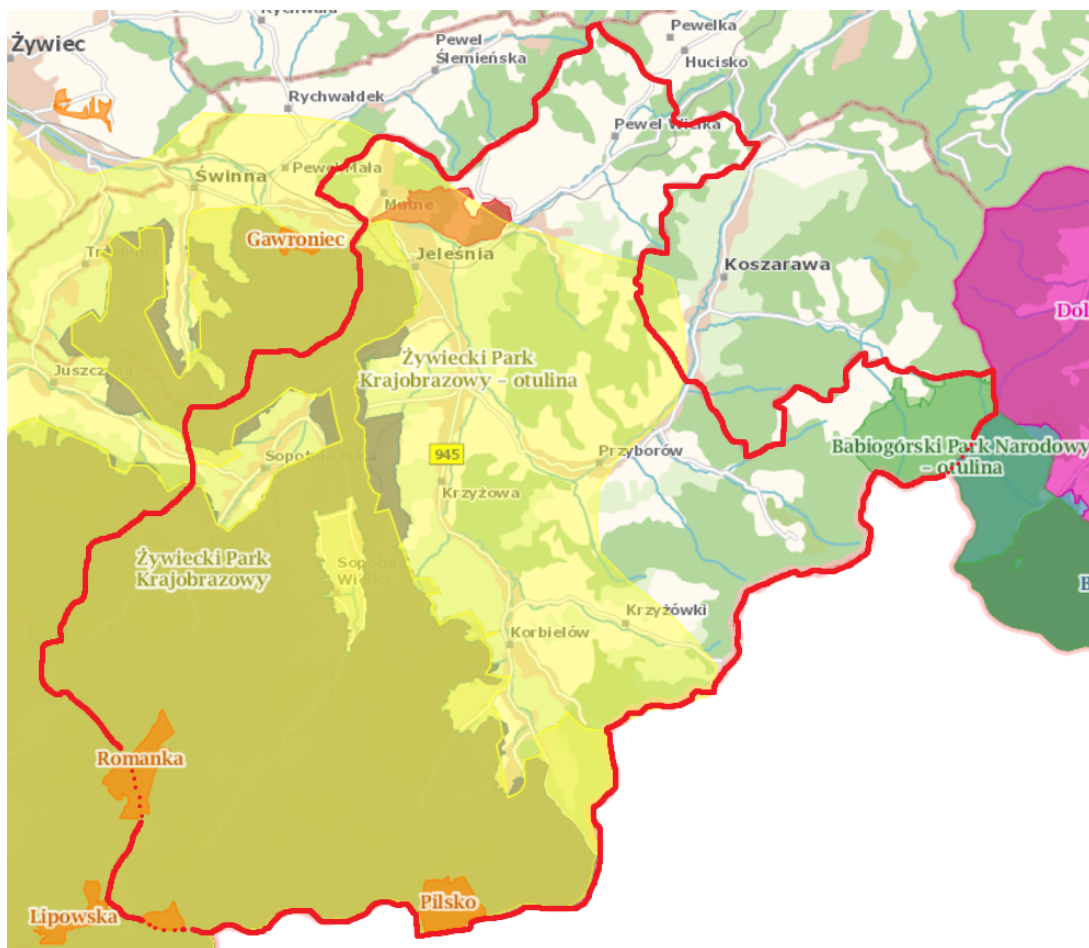
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Jeleśnia oraz GUS, BDL 2025

4.9.1. Opis stanu obecnego

4.9.1.1. Formy ochrony przyrody na terenie Gminy Jeleśnia

Gmina posiada zasoby przyrodnicze o znaczeniu ponadregionalnym. Obszar gminy odgrywa szczególnie ważną rolę w projektowanym „krajowym systemie obszarów chronionych”. Około 65% powierzchni gminy leży w obszarze Żywieckiego parku Krajobrazowego, natomiast pozostały teren jest strefą ochronną ŻPK lub stanowić ma „Obszar chronionego krajobrazu”.

Formami ochronnymi przyrody na terenie gminy Jeleśnia są: park krajobrazowy (1), rezerваты przyrody (3), obszary Natura 2000 (2), użytki ekologiczne (3) oraz 7 pomników przyrody, które tworzą tzw. system obszarów i obiektów prawnie chronionych. Taki układ przestrzenny, wzajemnie uzupełniających się form ochrony przyrody, zapewnia warunki do samoregulacji procesów przyrodniczych, naturalnych warunków hydrologicznych oraz właściwego korzystania z rekreacji i turystyki.

Rysunek 12 Obszary chronione na terenie gminy Jelesnia

Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/> (dostęp 13.09.2025 r.)

Żywiecki Park Krajobrazowy

Został utworzony na mocy Uchwały Nr XII/79/86 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Bielsku – Białej z dnia 13 marca 1986 roku. To najstarszy park krajobrazowy na terenie polskich Karpat. Powierzchnia Parku wynosi 358,70 km², a cały obszar Parku jest otoczony strefą ochronną o powierzchni 217,90 km². Zróżnicowanie wysokościowe terenu Parku powoduje, iż leży on w zasięgu czterech pięter roślinnych. Do wysokości ok. 600 m n.p.m. sięga piętro pogórza, niemal całkowicie zajęte pod uprawy rolne i zabudowę gospodarczą. Piętro regła dolnego (600 – 1 150 m n.p.m.) zajmowała niegdyś prawie całkowicie buczyna karpacka, z dużym udziałem jodły oraz domieszką świerka i jawora. Obecnie ww. gatunki stanowią zazwyczaj tylko domieszkę w drzewostanach świerkowych. Najbardziej naturalny charakter ma piętro górnoreglowe (1 150 – 1 400 m n.p.m.) porośnięte przez zachodniokarpacką świerczynę górnoreglową. Drzewa mają tu często wiek 200 - 300 lat. Jedyny szczyt na terenie Żywieckiego Parku Krajobrazowego z piętrem kosodrzewiny (subalpejskim) to Piłsko (1 557 m n.p.m.).

Na terenie Parku zostało stwierdzonych ponad 1 000 gatunków roślin naczyniowych. Znaczna część gatunków wysokogórskich koncentruje się w piętrze kosodrzewiny, ale bardzo interesujące skupienia flory występują w rejonie źródlisk, wycieków i wysięków oraz wzdłuż płynących strużek wody, młak i torfowisk, również w obrębie regła górnego. Fauna Parku reprezentowana jest przez około 40 gatunków ssaków, ponad 100 gatunków ptaków lęgowych, 5 gatunków gadów, 12 gatunków płazów, 23 gatunki ryb oraz 1 gatunek minoga. Rozległe kompleksy leśne tzw. „Worka Raczańskiego”, masywu Piłska, Romanki czy Rysianki i Lipowskiej są ostoją dużych ssaków drapieżnych, reprezentowanych przez niedźwiedzie, wilki, rysie oraz borsuki. Licznie występują tu ssaki kopytne: dziki, jelenie i sarny. Na obszarze Parku występuje wiele rzadkich i ginących ptaków, między innymi kuraki leśne (głuszec i jarząbek), drapieżniki dzienne (jastrząb, kobuz, krogulec, myszołów, pustułka) i sowy (puszczyk, pójdzka, płomykówka i puchacz). Gady reprezentowane są przez jaszczurkę zwinę i żyworódkę, padalca oraz 2 gatunki węży: zaskrońca i jadowitą żmiję zygzakowatą. Obok gadów najlepiej poznaną grupę kręgowców stanowią płazy: traszka - górską, grzebieniastą, zwyczajną oraz (będąca endemitem karpackim) karpacka, ropucha szara i zielona, żaba zielona i brunatna, rzekotka drzewna, kumak górski i salamandra plamista.

Rozmieszczone na obszarze Parku rezerwy przyrody obejmują fragmenty najlepiej zachowanych lasów regla dolnego i górnego, będących świadectwem różnorodności i bogactwa zbiorowisk leśnych. Najcenniejsze obszary leśne objęte są ochroną w postaci 10 rezerwatów przyrody, w tym 3 na terenie gminy Jeleśnia: Romanka, Pod Rysianką, Pilsko.

Powierzchnia Żywieckiego Parku Krajobrazowego na terenie gminy wynosi 7 870,00 ha.

Rezerwat Przyrody Romanka

Został utworzony Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 8 lipca 1963 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody. Rezerwat położony jest całkowicie na terenie gmin Jeleśnia i Węgierska Górka. Obecnie obejmuje obszar 124,50 ha. Celem ochrony w rezerwacie jest zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych i turystycznych pierwotnego fragmentu Puszczy Karpackiej, w postaci ekosystemów leśnych regla górnego i dolnego wraz z całym bogactwem gatunkowym flory i fauny. Rozporządzeniem Nr 49/09 Wojewody Śląskiego z dnia 21 września 2006 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody "Romanka" został utworzony plan ochrony przyrody obowiązujący do 09.10.2026 r. Nadzór nad rezerwatem sprawuje Regionalny Konserwator Przyrody w Katowicach.

Rezerwat Przyrody Pod Rysianką

Został utworzony Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 31 marca 1970 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody. Położony jest całkowicie w obrębie gminy Jeleśnia. Obejmuje powierzchnię 27,02 ha. W 2016 roku Zarządzeniem Nr 20/2016 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Katowicach z dnia 5 sierpnia 2016 r. w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody Pod Rysianką, ustanowiono dla rezerwatu zadania ochronne obowiązujące do 04.08.2021 r. Celem ochrony jest tu zachowanie ze względów naukowych lasu jodłowo-bukowego, będącego fragmentem pierwotnej puszczy karpackiej regla dolnego w Beskidzie Żywieckim.

Rezerwat Przyrody Pilsko

Został utworzony Rozporządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 13 października 1971 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody. Położony jest całkowicie w obrębie gminy Jeleśnia. Obejmuje powierzchnię 105,21 ha. Celem ochrony jest tu zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych, zbliżonych do naturalnych, fragmentów świerczyny górnoreglowej oraz ekosystemów nieleśnych, kosodrzewiny i muraw krzewinkowych wraz z ich całym bogactwem gatunkowym. Zarządzeniem Nr 38/06 Wojewody Śląskiego z dnia 27 lipca 2006 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Pilsko” ustanowiono dla rezerwatu zadania ochronne obowiązujące do 21.08.2026 r.

Obszar Natura 2000 PLH240006 Beskid Żywiecki

Został utworzony Decyzją Komisji z dnia 25 stycznia 2008 r. przyjmującą na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG pierwszy zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na alpejski region biogeograficzny (notyfikowana, jako dokument nr C(2008) 271) (2008/218/WE). Zajmuje powierzchnię 35 276,05 ha na terenie powiatu żywieckiego, w tym w gminie Jeleśnia.

Obszar obejmuje fragment Beskidu Żywieckiego, który charakteryzuje się różnorodnością form geomorfologicznych - grzbietów, garbów, żeber, murów skalnych, gołoborzy na stokach i osuwisk skalnych. Zbudowany jest z fliszowych utworów serii magurskiej. Najciekawsze zespoły form skalnych znajdują się w szczytowych partiach Pilska, w obrębie grzbietowej części pasma Lipowskiej, Romanki, Boraczej i Prusowa. Obszar charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem szaty roślinnej i dobrze zachowanymi, typowymi zbiorowiskami górskimi (leśnymi i nieleśnymi). Występuje tu 21 typów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Spośród licznych zbiorowisk roślinnych, których stwierdzono tu 56, należy zwrócić uwagę na unikatową w polskich Karpatach postać zespołu Valeriano-Caricetum flavae, z udziałem czosnku syberyjskiego *Allium sibiricum* i niebielistki trwałej *Swertia perennis* subsp. *alpestris* oraz na obecność na wierzchowinach i grzbietach górskich torfowisk. W obszarze stwierdzono występowanie 21 gatunków z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Kompleksy leśne stanowią ostoje dużych drapieżników (niedźwiedzia, wilka i rysia). W masywie Pilska znajduje się jedno z 3 znanych z Polski stanowisk darniówki tatrzańskiej (endemit karpacki). Brak jest aktualnych danych potwierdzających występowanie chrząszcza *Phryganophilus ruficollis*, stwierdzonego tu w XIX w. Flora tego obszaru liczy około 1 000 gatunków, w tym 150 gatunków górskich (18 alpejskich i 27 subalpejskich). Jest tu jedno z 4 stanowisk tojadu morawskiego w Polsce i jeden z 4 rejonów występowania tocji karpackiej. Utrzymuje się także, (choć stosunkowo nieliczna) populacja dzwonka piłkowanego. Obszar jest również ważny dla ochrony ptaków (m.in. głuszca).

Obszar Natura 2000 PLB240002 Beskid Żywiecki

Został utworzony Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 27.10.2008 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000. Zajmuje powierzchnię 34 988,81 ha na terenie powiatu żywieckiego, w tym w gminie Jeleśnia. Występują tu, co najmniej 4 gatunki ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 1gatunek z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). Gniazduje powyżej 1% populacji krajowej (C6) głuszca (PCK).Obszar

charakteryzuje się dobrze zachowanymi, typowymi zbiorowiskami górskimi (leśnymi i nieleśnymi). Duże kompleksy leśne stanowią ostoję dużych drapieżników. Flora tego obszaru liczy około 1000 gatunków, w tym 150 gatunków górskich (18 alpejskich i 27 subalpejskich). Spośród licznych zbiorowisk roślinnych należy zwrócić uwagę na unikatową w polskich Karpatach postać zespołu Valeriano-Caricetumflavae, z udziałem czosnku syberyjskiego *Allium sibiricum* i niebielistki trwałej *Swertia perennis* subsp. *alpestris*, oraz na bardzo rzadkie w Polsce jaworzyny *Aceri-Fagetum*.

Użytek ekologiczny Hala Cebulowa

Został utworzony Rozporządzeniem Nr 46/07 Wojewody Śląskiego z dnia 16 sierpnia 2007 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego pod nazwą "Hala Cebulowa" w gminie Jeleśnia. Obejmuje on powierzchnię 16,36 ha w gminie Jeleśnia. Celem ochrony przyrody jest tu zachowanie ze względów przyrodniczych, naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych ekosystemu torfowiska ze stanowiskami regionalnie rzadkich i ustępujących gatunków roślin. Nadzór na użytku sprawuje Dyrektor Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego.

Użytek ekologiczny Hala Miziowa

Został utworzony Rozporządzeniem Nr 73/08 Wojewody Śląskiego z dnia 5 listopada 2008 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego pod nazwą "Hala Miziowa" w gminie Jeleśnia. Obejmuje on powierzchnię 5,1370 ha w gminie Jeleśnia. Celem ochrony przyrody jest tu zachowanie ze względów przyrodniczych, naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych torfowiska ze stanowiskami regionalnie rzadkich i ustępujących gatunków roślin. Nadzór na użytku sprawuje Dyrektor Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego

Użytek ekologiczny Hala Kamieniańska

Został utworzony Rozporządzeniem Nr 81/08 Wojewody Śląskiego z dnia 19 grudnia 2008 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego pod nazwą "Hala Kamieniańska" w gminie Jeleśnia. Obejmuje on powierzchnię 1,750 ha w gminie Jeleśnia. Celem ochrony przyrody jest tu zachowanie ze względów przyrodniczych, naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych bagna ze stanowiskami regionalnie rzadkich i ustępujących gatunków roślin. Nadzór na użytku sprawuje Dyrektor Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego

Korytarze ekologiczne

Gmina Jeleśnia położona jest w obrębie korytarzy ekologicznych, wydzielonych w ramach projektu „Korytarze ekologiczne w województwie śląskim – koncepcja do planu zagospodarowania przestrzennego. Etap I.” (Parusel J. B. i in., 2010) oraz „Projektu korytarzy ekologicznych łączących europejską sieć obszarów Natura 2000” (Jędrzejewski W. i in., 2005), który powstał w nawiązaniu do korytarzy migracyjnych w krajach sąsiednich.

Na terenie gminy występują:

- obszary i korytarze ichtiologiczne – obszar gminy położony jest w ostoi ichtiofauny, wyznaczonym w miejscu występowania gatunków przewodnich dla danej krainy rybnej. Ostoja ichtiofauny w obszarze gminy to Soła źródłowa – ostoja wyznaczona dla zachowania materiału genetycznej cennych gatunków ryb i dla potadromicznych gatunków ryb,
- obszary i korytarze wyznaczone dla ornitofauny – na terenie gminy Jeleśnia znajdują się korytarze, którymi migrują ptaki oraz przystanki pośrednie, czyli miejsca zlokalizowane w obrębie szlaków migracji ptaków, będące terenem żerowania, odpoczynku, gniazdowania lub zimowania określonych gatunków,
- obszary i korytarze wyznaczone dla dużych ssaków drapieżnych i kopytnych – na terenie gminy znajdują się korytarze migracyjne umożliwiające przemieszczanie się pomiędzy siedliskami osobników należących do populacji ssaków kopytnych i drapieżnych oraz przystanki pośrednie, czyli obszary, które stanowią potencjalne siedliska tych zwierząt,
- korytarze spójności obszarów chronionych – w obszarze gminy Jeleśnia znajdują się następujące korytarze spójności: Koszarawa (korytarz o znaczeniu międzynarodowym), Jałowiecki (korytarz o znaczeniu krajowym), Pewelski (korytarz o znaczeniu międzynarodowym),
- Południowy Korytarz Ekologiczny – powstał w nawiązaniu do korytarzy migracyjnych w krajach sąsiednich, w celu zapewnienia łączności ekologicznej w skali europejskiej. W skład sieci wchodzi obszary przyrodniczo cenne oraz odcinki łączące te obszary. Na terenie gminy Jeleśnia przebiega krajowy Południowy Korytarz Ekologiczny – część biegnącego w województwie małopolskim korytarza ekologicznego łączącego Beskid Żywiecki z Beskidem Małym. Na terenie gminy przebiega dwoma odgałęzieniami: na południu wzdłuż pogranicznego pasma Beskidu Żywieckiego, na północy granicznymi wzniesieniami Przepór, Kiczora, doliną Koszarawy na północny-wschód w kierunku Leskowca (Beskid Mały).

Pomniki przyrody

Na terenie gminy występuje 7 pomników przyrody, w tym 4 pomniki przyrody ożywionej (dwie grupy drzew, dwa drzewa) oraz 3 pomniki przyrody nieożywionej (2 jaskinie i jeden wodospad).

Szczegółowe zestawienie zawiera poniższa tabela.

Tabela 26 Pomniki przyrody zlokalizowane na terenie gminy Jeleśnia

L.p.	Typ pomnika przyrody	Rodzaj pomnika przyrody	Data ustanowienia	Opis pomnika przyrody	Lokalizacja pomnika przyrody
1.	wieloo obiektowy	grupa drzew	31.12.1988 r.	Grupa 10 szt. drzew: sosna pospolita - 9 szt. oraz modrzew europejski	miejsowości Sopotnia Wielka, Leśnictwo Sopotnia Mała, na prawym brzegu potoku Sopotnia Wielka, naprzeciwko restauracji „Nad Wodospadem”
2.	jedno obiektowy	jaskinia	23.04.1993 r.	Jaskinia „Wickowa”	W miejscowości Sopotnia Wielka – na lewym zboczu doliny Wickowego Potoku
3.	jedno obiektowy	jaskinia	23.04.1993 r.	Jaskinia „Przed Rozdrożem”	W miejscowości Korbiewów – w dolinie potoku Buczynka, na grzbiecie Czarnego Gronia odchodzącym z Pilska w kierunku północno- wschodnim, w obrębie dużego gązowiska
4.	wieloo obiektowy	grupa drzew	25.02.1995 r.	Grupa 4 drzew: jesion wyniosły – 3 szt. oraz lipa drobnolistna	W miejscowości Jeleśnia przy ul. Jana Kazimierza, plac kościelny przy kościele Parafii Rzymsko Katolickiej p.w. Św. Wojciecha
5.	jedno obiektowy	drzewo	08.10.1993 r.	Klon jawor	W miejscowości Sopotnia Wielka – przy drodze do doliny potoku Cebulowego, obok drewnianej kapliczki u zbiegu potoku Cebulowego i Sopotnia Wielka i leśniczówki leśnictwa Sopotnia Mała
6.	jedno obiektowy	drzewo	30.12.1981 r.	Sosna wejmutka	W Nadleśnictwie Jeleśnia, przy leśniczówce leśnictwa Sopotnia Mała
7.	jedno obiektowy	wodospad	18.01.1964 r.	Wodospad na potoku Sopotnia Wielka	W miejscowości Sopotnia Wielka – na potoku Sopotnia

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z CRFOP

4.9.1.2. Ochrona i zrównoważony rozwój lasów

Ogólna powierzchnia lasów na terenie Gminy Jeleśnia wynosi 9 383,49 ha, w tym:

- lasy publiczne ogółem 4 890,29 ha,
 - lasy publiczne Skarbu Państwa 4 888,09 ha,
 - ✓ lasy publiczne Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych 4 880,71 ha,
 - ✓ lasy publiczne Skarbu Państwa w zasobie Własności Rolnej SP 0,43 ha,
 - ✓ lasy publiczne gminne 2,20 ha,
- lasy prywatne ogółem 4 493,20 ha²⁸.

Zgodnie z przyrodniczo – leśną regionalizacją Polski gmina Jeleśnia położona jest w obszarze Działu Zachodniokarpackiego, Krainy Karpat Zachodnich, Okręgu Beskidzkiego Żywieckiego, trzech podokręgów:

- Kotliny Żywieckiej (H.1.a.5.c),
- Zachodniej części Beskidu Żywieckiego (H.1.a.5.b),
- Babiogórski Dolneregłowy (H.1.a.5.e).

²⁸ dane z Banku Danych Lokalnych, GUS, stan na 31.12.2024 rok

Poprzez położenie w trzech podokręgach, obszar gminy jest bardzo zróżnicowany. W układzie siedliskowym gminy występuje aż 30 różnych siedlisk, z czego 6 znajduje się na liście priorytetowych zespołów leśnych:

- Olszyna górska (*Alnetum incanae*),
- Buczyna karpacka (*Dentario glandulosae* - Fagetum),
- Jaworzyna Ziołoroślowa (*Aceri* – Fagetum),
- Kwaśna buczyna górska (*Luzulo nemorosae* – Fagetum),
- Zachodniokarpacka świerczyna górnoreglowa (*Plagiothecio* – *Piceetum tatricum*),
- Karpackie zarośla kosodrzewiny (*Pinetum mughi carpaticum*).

Najcenniejsze i najlepiej zachowane naturalne zbiorowiska leśne skupione są w masywie Pilska, Romanki i Lipowskiej, głównie w dużych fragmentach borów górnoreglowych, zespołu kosodrzewiny oraz dolnoreglowych borów jodłowo-świerkowych, a także kępach żyznej buczyny karpackiej formy regłowej w lejach źródłowych potoków.

Miejscami wzdłuż Koszarawy, Kamiennej i Pawicy zachowały się pasma podmokłej olszynki górskiej. U zbiegu Sopotni Wielkiej i Małej występuje kompleks łągów olszanych (Gajka).

Gospodarkę leśną na obszarze gminy prowadzi Nadleśnictwo Jeleśnia oraz właściciele lasów prywatnych.

Całość Lasów Państwowych pozostaje w administracji Nadleśnictwa Jeleśnia, obręb Jeleśnia – praktycznie wyłącznie w obrębie partii grzbietowych i stokowych (piętro pogórza, regla dolnego, częściowo regla górnego) oraz podszczytowych (regiel górny, strefa przejściowa pomiędzy regłem górnym a piętrem kosodrzewiny) masywów górskich: Pilska, Romanki, Lipowskiej, Kaczory i Grapy oraz Pasma Pewelskiego, Łazka, Janikowej Grapy i zachodnich stoków Pasma Babiogórskiego.

Lasy prywatne skupione są zarówno w dużych kompleksach, jak i rozproszonych enklawach, często przylegających do obszarów Lasów Państwowych

Nadleśnictwo Jeleśnia

Nadleśnictwo Jeleśnia na terenie gminy prowadziło swoją działalność w oparciu o Plan Urządzenia Lasu sporządzony dla lasów SP w zarządzie Nadleśnictwa na okres od 01.01.2015 roku do 31.12.2024 roku.

W lasach nadleśnictwa dominującym gatunkiem jest świerk, zajmuje on 42% powierzchni. Udział buka i jodły wynosi odpowiednio 37% i 18%. Całość lasów zaliczono do lasów ochronnych.

Nadleśnictwo Jeleśnia jest nadleśnictwem typowo górskim, a tylko niewielka część gruntów ma charakter podgórski. Na jego terenie znajdują się najwyższe w Polsce położone lasy gospodarcze. Do najwyższych wzniesień leżących w zasięgu nadleśnictwa należą:

- z obszaru Beskidu Małego: Czupel - 934 m n.p.m., Jaworzyna - 864 m n.p.m., Żar - 761 m n.p.m., Madohora (Łamana Skała) - 929 m n.p.m., Potrójna - 888 m n.p.m., Kocierz - 879 m n.p.m., Gibasów Groń - 898 m n.p.m.,
- z obszaru Beskidu Żywieckiego: Pilsko 1557 m n.p.m., Pięć Kopców - 1534 m n.p.m., Romanka – 1366 m n.p.m., Trzy Kopce - 1216 m n.p.m., Palenica - 1343 m n.p.m., Munczolik - 1356 m n.p.m., Majcherkowa - 1255 m n.p.m., Kotarnica - 1156 m n.p.m., Buczyna - 1205 m n.p.m., Mędralowa – 1169 m n.p.m., Jałowiec - 1111 m n.p.m., Bąków - 766 m n.p.m., Kiczora - 761 n.p.m. oraz Grojec - 612 m n.p.m.

Całość lasów nadleśnictwa rośnie w klimacie górskim. Charakteryzują się one typową strefowością związaną ze wzrostem wysokości nad poziom morza wynoszącą od 350 do 1 370 metrów. Wraz ze wzrostem wysokości średnia temperatura roczna spada z 7,1 do 2,4°C, opady rosą od 950 do 1 350 mm, długość okresu wegetacyjnego zmniejsza się z 200 do 150 dni.

Lasy nadleśnictwa objęte są obszarami Natura 2000 (PLH 240006 oraz PLB 240002). Należą one do lasów ochronnych. Występują tu następujące kategorie ochronności:

- lasy glebochronne,
- lasy wodochronne

Lasy prywatne

Powierzchnia lasów prywatnych w zasięgu terytorialnym Gminy Jeleśnia zgodnie z danymi GUS wynosi 4 493,20 ha. Lasy niestanowiące własności Skarbu Państwa w gminie objęte są nadzorem prowadzonym przez Nadleśniczego Nadleśnictwa Jeleśnia.

Aktualnie na terenie Gminy Jeleśnia obowiązują następujące UPUL:

- na okres od 01.01.2019 roku do 31.12.2028 roku:
 - UPUL dla lasów własności osób fizycznych położonych na terenie obrębu ewidencyjnego Sopotnia Mała o powierzchni opracowania 297,2734 ha,
 - UPUL dla lasów wspólnot gruntowych położonych w obrębie ewidencyjnym Sopotnia Mała o powierzchni opracowania 51,9300 ha,
- na okres od 01.01.2020 roku do 31.12.2029 roku:
 - UPUL dla lasów własności osób fizycznych położonych na terenie obrębu ewidencyjnego Korbielów o powierzchni opracowania 424,4307 ha,
 - UPUL dla lasów własności osób fizycznych położonych na terenie obrębu ewidencyjnego Krzyżówki o powierzchni opracowania 210,8202 ha,
 - UPUL dla lasów własności osób fizycznych położonych na terenie obrębu ewidencyjnego Sopotnia Wielka o powierzchni opracowania 639,1309 ha,
 - UPUL dla lasów Wspólnoty Leśno-Pastwiskowej „Gregusie” o powierzchni opracowania 8,8800 ha,
 - UPUL dla lasów Wspólnoty Gruntowej Mieszkańców Wsi Korbielów o powierzchni opracowania 18,3463 ha,
 - UPUL dla lasów Wspólnoty Las Uprawnionych Wsi Korbielów o powierzchni opracowania 6,2744 ha,
 - UPUL dla lasów Wspólnoty Wsi Krzyżowa i Krzyżówki o powierzchni opracowania 42,4900 ha,
 - UPUL dla lasów Wspólnoty Las Gminny Wsi Sopotnia Wielka o powierzchni opracowania 14,6100 ha,
 - UPUL dla lasów Wspólnoty Leśnej Wsi Jeleśnia o powierzchni opracowania 70,4400 ha,
- na okres od 01.01.2021 roku do 31.12.2030 roku:
 - UPUL dla lasów własności osób fizycznych i wspólnot gruntowych położonych na terenie obrębu Jeleśnia, gmina Jeleśnia – o ogólnej powierzchni opracowania: 723,372 ha,
 - UPUL dla lasów własności osób fizycznych i wspólnot gruntowych położonych na terenie obrębu Krzyżowa, gmina Jeleśnia – o ogólnej powierzchni opracowania: 432,9427 ha,
 - UPUL dla lasów własności osób fizycznych i wspólnot gruntowych położonych na terenie obrębu Przyborów, gmina Jeleśnia – o ogólnej powierzchni opracowania: 1 127,8772 ha.
- na okres od 01.01.2022 roku do 31.12.2031 roku:
 - UPUL dla lasów własności osób fizycznych położonych na terenie obrębu ewidencyjnego Mutne o powierzchni opracowania 85,8034 ha,
 - UPUL dla lasów własności osób fizycznych położonych na terenie obrębu Pewel Wielka o ogólnej powierzchni opracowania 340,2048 ha,
 - UPUL dla lasów własności Wspólnoty Gruntowej Uprawnionych do Lasu Serwitutowego Mieszkańców Wsi Pewel Wielka położonych na terenie obrębu Pewel Wielka – o ogólnej powierzchni opracowania 44,0873 ha²⁹.

Nadzór nad prowadzeniem gospodarki leśnej w lasach prywatnych polega na:

- kontroli gospodarki leśnej, doradztwie w zakresie prowadzenia gospodarki leśnej,
- wydawaniu decyzji administracyjnych,
- kontroli wykonania decyzji wydawanych w drodze postępowania administracyjnego,
- cechowaniu drewna i wydawania świadectwa legalności pozyskanego drewna.

Zgodnie z przepisami ustawy o lasach Lasy Państwowe zobowiązane są służyć radą i pomocą prywatnym właścicielom lasów w prowadzeniu gospodarki leśnej. Leśnicy w ramach tych działań:

- doradzają prywatnym właścicielom, jak prowadzić gospodarkę leśną,
- udostępniają sadzonki drzew i krzewów leśnych,

²⁹ Starostwo Powiatowe w Żywcu – pismo nr WOŚ.604.12.2025 z dnia 23.07.2025 r.

- wykonują na koszt nadleśnictw zabiegi zwalczające i ochronne w lasach prywatnych, jeśli wystąpią tam organizmy szkodliwe, zagrażające trwałości lasu,
- organizują wykonanie zadań gospodarczych w lesie (w tym sprzedaż drewna), na podstawie umowy z właścicielem lasu,
- sporządzają wielkoobszarowe inwentaryzacje stanu lasów oraz prowadzą bank danych o lasach.

Ministerstwo Środowiska w latach 2016-2020 prowadziło prace obserwacyjno-pomiarowe w ramach programu monitoringu w lasach wszystkich form własności na terenie całego kraju.

Program monitoringu lasu stanowi ważny element systemu Państwowego Monitoringu Środowiska. Zebrane wyniki posłużą do oceny stanu zdrowotnego lasów Polski wszystkich form własności w relacji do zmieniających się warunków środowiska. Prace terenowe odbywają się corocznie na stałych powierzchniach obserwacyjnych rozmieszczonych w sieci 8x8 km, które są częścią gęstszej sieci wielkoobszarowej inwentaryzacji stanu lasu. Pomiar i obserwacje wykonywane są zgodnie z instrukcją opracowaną przez Instytut Badawczy Leśnictwa i zaakceptowaną przez Dyрекcję Generalną Lasów Państwowych, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska i Ministerstwo Środowiska.

Prace terenowe były wykonywane przez pracowników Instytutu Badawczego Leśnictwa lub przez osoby upoważnione przez Instytut w okresie od 1 czerwca do 30 września w każdym roku w latach 2016-2020.

W 2019 roku, w badaniach monitoringu lasów na stałych powierzchniach obserwacyjnych I rzędu, zaobserwowano wzrost średniej defoliacji drzew (23,4%), w porównaniu do roku 2018 (22,4%), oraz lat wcześniejszych (2016 - 22,7%, 2017 - 22,8%). Największe wzrosty średniej defoliacji stwierdzono w 2019 roku u sosny i brzozy tj. gatunków rosnących na glebach uboższych. Również zły stan zdrowotny świerka, przy relatywnie mniejszym pogorszeniu w 2019 roku, może być związany z niekorzystnymi warunkami pogodowymi występującymi na terenie Polski w poprzednim roku.

4.9.2. Analiza SWOT

Zasoby przyrodnicze	
MOCNE STRONY czynniki wewnętrzne	SŁABE STRONY czynniki wewnętrzne
występowanie cennych obszarów przyrodniczo – krajobrazowych wysoki stopień lesistości gminy	przekształcanie środowiska związane z działalnością człowieka brak wystarczającej inwentaryzacji przyrodniczej gminy
SZANSE czynniki zewnętrzne	ZAGROŻENIA czynniki zewnętrzne
ograniczenie lokalnych źródeł zanieczyszczeń powietrza, gleby i wód właściwa pielęgnacja szaty roślinnej zalesianie nieużytków zapewnienie odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa pożarowego obszarów leśnych	rozprzestrzenianie się obcych gatunków fauny i flory niezgodny z siedliskiem skład gatunkowy drzewostanów oraz ich niewłaściwa struktura zagrożenia biotyczne (szkodniki), abiotyczne (susze, wiatry), zagrożenia antropogeniczne (zła jakość powietrza)

Źródło: opracowanie własne

4.9.3. Cele i zadania środowiskowe w zakresie ochrony przyrody

Formy ochrony przyrody przewidziane w ustawie o ochronie przyrody pełnią przede wszystkim rolę lokalnych węzłów i korytarzy ekologicznych. Winny one być powiązane przestrzennie z podobnymi strukturami na terenie sąsiadujących terenów. W stosunku do niektórych ekosystemów warunkiem zachowania wysokich walorów jest wprowadzenie ochrony czynnej (dotyczy cennych zbiorowisk nieleśnych), w sytuacji, bowiem zaniechania tradycyjnego użytkowania niektórych typów zbiorowisk, bardzo szybko dochodzi do wycofywania się np. gatunków słabych konkurencyjnie, a często należących jednocześnie do grupy gatunków ginących.

Dla ochrony całości dziedzictwa przyrodniczego oraz kształtowania systemu terenów zieleni należy podjąć następujące zadania:

- promocja i pielęgnacja obiektów i obszarów chronionych na mocy przepisów ustawy o ochronie przyrody – w ramach Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych (ESOCh)
- bieżące zgłaszanie uwag i wniosków, udział w konsultacjach,
- uwzględnienie zachowania terenów zielonych w nowych lub zmienianych dokumentach planistycznych;
- kreowanie wspólnej polityki ochrony przyrody dolin rzecznych oraz ich dopływów, korytarzy ekologicznych o randze regionalnej, terenów zieleni łęgowej,

- koordynacja rozwoju sieci tras i ścieżek rowerowych,
- promocja rozwoju rolnictwa ekologicznego, agroturystyki: programy rolnośrodowiskowe jako formy zmiany wizerunku nieefektywnej gospodarki rolnej,
- wsparcie działań organizacji ekologicznych, instytucji naukowych w zakresie ochrony czynnej wybranych gatunków fauny i flory.

4.10. Zagrożenia poważnymi awariami

W tabeli poniżej przedstawiono wybrane efekty realizacji dotychczasowego Programu ochrony środowiska w zakresie zagrożeń poważnymi awariami.

Tabela 27 Wybrane efekty realizacji dotychczasowego POŚ

Cel zapisany w „PROGRAMIE OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY JELEŚNIA NA LATA 2021-2024” Przeciwdziałanie zagrożeniom na terenie gminy			
L.p.	Planowane zadania	Podjęte działania	Efekt ze wskaźnikiem
1.	Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska (prowadzenie kontroli w przedsiębiorstwach)	WIOŚ w Katowicach W latach 2023-2024 Śląski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska na terenie gminy Jeleśnia przeprowadził łącznie 6 kontroli w 6 przedsiębiorstwach, które miały na celu sprawdzenie przestrzegania przepisów ochrony środowiska, jednakże żadna z nich nie dotyczyła przeciwdziałaniu zagrożeniom poważnymi awariami.	brak
2.	Doposażenie jednostek OSP w niezbędny sprzęt do ratowania życia i mienia	Gmina Jeleśnia Gmina Jeleśnia w latach 2023-2024 na działania związane z bezpieczeństwem wydatkowała łącznie 2 125 045,44 zł. Dotacje przeznaczono na: <ul style="list-style-type: none"> zakup Quada dla OSP Przyborów – 20 000,00 zł, zabudowę samochodu Mitsubishi L200 OSP Przyborów – 34 000,00 zł, zakup Quada dla OSP Jeleśnia – 40 000,00 zł, zakup nowego średniego samochodu pożarniczego MAN 4x4 dla OSP Korbielów – 760 000,00 zł (+ dotacja WFOŚiGW 450 000,00 zł + 25 000,00 zł z MSWiA) – łączny koszt 1 235 000,00 zł, remont dachu na budynku OSP w Korbielowie – 275 050,26 zł, zakup wyposażenia i doposażenie zestawów PSP R1 we wszystkich jednostkach OSP z terenu gminy – 75 000,00 zł. Powiat Żywiecki Powiat Żywiecki w latach 2023-2024 nie doposażał jednostek OSP w sprzęt do ratownictwa chemiczno-ekologicznego.	-
3.	Edukacja społeczeństwa na rzecz kreowania prawidłowych zachowań w sytuacji wystąpienia zagrożeń środowiska i życia ludzi z tytułu poważnych awarii	Gmina Jeleśnia Policja, KP PSP (jako edukacja w placówkach oświatowych) W latach 2023-2024 zadanie realizowane było podczas pozostałych przedsięwzięć realizowanych w ramach pozostałych dziedzin środowiskowych. Kampanie edukacyjno-informacyjne dotyczące prawidłowych zachowań w sytuacji wystąpienia zagrożenia środowiska i życia ludzi organizowane były przy okazji innych eventów i akcji edukacyjnych, również w placówkach oświatowych przez Policję i Straż Pożarną.	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych o wykonanych działaniach na terenie Gminy Jeleśnia

W tabeli poniżej zaprezentowano wskaźniki, które dają obraz postępów w realizacji Programu ochrony środowiska, a także pokazują zmiany stanu środowiska na terenie gminy.

Tabela 28 Wskaźniki monitorowania realizacji działań w zakresie zagrożeń poważnymi awariami

L.p.	Wskaźnik	Stan wyjściowy 2020	Stan aktualny 2024
1.	Liczba zakładów w rejestrze potencjalnych sprawców poważnych awarii	ZDR: 0 ZZR: 0	ZDR: 0 ZZR: 0
2.	Liczba zdarzeń o znamionach poważnej awarii oraz poważnych awarii na terenie Gminy Jeleśnia	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Jeleśnia, GIOŚ oraz Głównego Urzędu Statystycznego

4.10.1. Opis stanu obecnego

Według rejestru prowadzonego przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska oraz Komendę Wojewódzką Państwowej Straży Pożarnej w Katowicach, na terenie Gminy Jeleśnia nie funkcjonują zakłady przemysłowe, w których występowałyby rodzaje i ilości substancji niebezpiecznych pozwalające zakwalifikować je do zakładów o zwiększonym lub dużym ryzyku wystąpienia awarii przemysłowej. Niemniej jednak znajdują się tu przedsiębiorstwa, które mogą przyczynić się do powstania niebezpiecznych zdarzeń zagrażających środowisku oraz zdrowiu i życiu mieszkańców.

Głównymi zagrożeniami na terenie gminy jakie mogą wystąpić w toku zwykłego funkcjonowania są wypadki i zdarzenia drogowe, pożary, powodzie i zalania. Zagrożenia chemiczne i pożarowe wynikają głównie z gęstości zaludnienia, charakteru zabudowy i stopnia uprzemysłowienia. Na zagrożenia pożarowe wpływa sąsiedztwo lokalizacji budynków i występowanie w nich palnych elementów konstrukcyjnych (stropy, więźba dachowa, schody i pokrycia dachów) oraz magazynowane środki i materiały łatwopalne (paliwo, smary, farby, oleje, tworzywa chemiczne, tarcica, opał itp.).

Potencjalne zagrożenie może stwarzać także transport toksycznych substancji przemysłowych (TSP) przewożonych cysternami samochodowymi przez teren gminy.

W rejestrze historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi nie zidentyfikowano żadnych potencjalnych zagrożeń zanieczyszczenia gleby lub ziemi z terenu gminy Jeleśnia³⁰.

Mieszkańcy Gminy Jeleśnia nie zgłaszali w Starostwie Powiatowym w Żywcu żadnych problemów i uciążliwości związanych z ochroną środowiska.

Nad bezpieczeństwem pożarowym gminy czuwają strażacy Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Żywcu. Ponadto na terenie gminy działa 9 jednostek OSP:

- OSP Jeleśnia,
- OSP Przyborów,
- OSP Krzyżowa,
- OSP Korbielów,
- OSP Mutne,
- OSP Sopotnia Wielka,
- OSP Sopotnia Mała,
- OSP Pewel Wielka,
- OSP Krzyżówki.

W latach 2021-2024 Śląski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska na terenie gminy przeprowadził łącznie 6 kontroli w 6 przedsiębiorstwach, które miały na celu sprawdzenie przestrzegania przepisów ochrony środowiska. Żadna z nich nie objęła swoim zakresem przeciwdziałania poważnym awariom³¹.

Zagrożenia w transporcie drogowym a także w wypadku wystąpienia pożarów, zalań, podtopień czy likwidacji gniazd szerszeni (na terenach publicznych) zwalczane są przez Ochotniczą Straż Pożarną.

Na terenach rolniczych przyczyną zanieczyszczeń wód może być niewłaściwe magazynowanie i stosowanie nawozów i środków ochrony roślin. Zagrożenie dla środowiska w tym przypadku zależy od rozpuszczalności środków w wodzie i stopnia ich toksyczności.

W zakresie ograniczenia substancji chemicznych w środowisku niezbędne są szkolenia dotyczące odpowiedzialnego stosowania środków chemicznych i postępowania z opakowaniami po nich (szkolenia takie prowadzi ŚODR) a także akcje edukacyjne dla mieszkańców w zakresie postępowania ze wszystkimi rodzajami odpadów oraz propagowanie produktów ulegających biodegradacji (np. torby na zakupy) czy wielorazowych opakowań i toreb na zakupy.

³⁰ Starostwo Powiatowe w Żywcu – pismo nr WOŚ.604.12.2025 z dnia 23.07.2025 r.

³¹ Śląski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska – pismo nr WP.7016.102.2025.MR z dnia 29 kwietnia 2025 r.

4.10.2. Analiza SWOT

Zagrożenia poważnymi awariami	
MOCNE STRONY czynniki wewnętrzne	SŁABE STRONY czynniki wewnętrzne
9 jednostek OSP na terenie gminy w ostatnich latach nie wystąpiła żadna poważna awaria	potencjalne ryzyko wystąpienia poważnej awarii występowanie terenów zagrożonych podtopieniami
SZANSE czynniki zewnętrzne	ZAGROŻENIA czynniki zewnętrzne
zmniejszenie zagrożenia wypadkowego i pożarowego poprzez remonty i modernizacje budynków oraz dróg edukacja ekologiczna w szkołach i przedszkolach	zagrożenia wypadkowe związane z transportem

Źródło: opracowanie własne

4.10.3. Cele i zadania środowiskowe w zakresie zagrożenia poważnymi awariami przemysłowymi

Głównymi zagrożeniami na terenie gminy, jakie mogą wystąpić w toku zwykłego funkcjonowania są wypadki i zdarzenia drogowe, pożary i zalania. Na zagrożenia pożarowe wpływa sąsiedztwo lokalizacji budynków i występowanie w nich palnych elementów konstrukcyjnych (stropy, więźba dachowa, schody i pokrycia dachów) oraz magazynowane materiały łatwopalne (paliwo, smary, farby, oleje, tworzywa chemiczne, tarcica, opał itp.).

Najważniejszymi jednostkami zajmującymi się w pierwszej kolejności minimalizacją skutków zdarzeń jest Straż Pożarna. Analiza SWOT jako mocną stronę gminy wskazała, iż posiada 9 jednostek OSP.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Katowicach kontroluje przedsiębiorstwa pod kątem przestrzegania wymagań ochrony środowiska. Jednocześnie same przedsiębiorstwa muszą dbać o należyte postępowanie i ostrożność. W harmonogramie realizacji zadań monitorowanych zaplanowano kontynuację działań w postaci kontroli przedsiębiorców wraz z egzekwowaniem wymagań dotyczących zapobiegania zagrożeniom – realizacja przez WIOŚ. Istotne jest prowadzenie samokontroli w firmach, szkoleń, tak, aby zmniejszyć ryzyko wystąpienia awarii – realizacja tego zadania prowadzona winna być przez przedsiębiorstwa.

W ostatnich latach na terenie gminy nie wydarzyła się żadna poważna awaria, niemniej jednak istotnym elementem są kontrole w tym także pojazdów przewożących ładunki niebezpieczne realizowane na drogach przez policję, działania te będą w kolejnych latach kontynuowane. Istotne jest także prawidłowe oznakowanie pojazdów przewożących niebezpieczne ładunki, co także w razie potrzeby kontroluje policja.

Ważnym zadaniem jest kontynuacja i doskonalenie działań edukacyjnych społeczeństwa w celu wyrobienia w ludności nawyków prawidłowych zachowań w sytuacji wystąpienia zagrożeń środowiska i życia ludzi z tytułu poważnych awarii. Działania te realizowane są poprzez akcje informacyjne i edukacyjne, a dla dzieci poprzez zabawę. Finansowanie tego rodzaju zadań pochodzi głównie ze środków własnych Gminy Jeleśnia oraz z dofinansowania Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach.

5. Zagadnienia horyzontalne

Celem niniejszego rozdziału jest przedstawienie czterech zagadnień horyzontalnych, stanowiących fundament wszystkich działań zapisanych w niniejszym „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Jeleśnia na lata 2025-2028 z perspektywą do roku 2030”.

Każdy obszar interwencji i każdy kierunek działań powinien być spójny z czterema zagadnieniami horyzontalnymi, jakim są:

- adaptacja do zmian klimatu,
- nadzwyczajne zagrożenia,
- edukacja ekologiczna,
- monitoring środowiska.

Wszystkie obszary interwencji na których opiera się niniejszy „Program...” zawierają aspekty każdego z czterech działań horyzontalnych. Istotnym jest także, iż w każdej dziedzinie środowiskowej prowadzona jest edukacja ekologiczna, a nadzwyczajne zagrożenia czy awarie mogą wpływać na wszystkie obszary środowiska od przyrody po powietrze, wody i gleby. A w celu kontroli stanu i podjęcia ewentualnych szybkich kroków niezbędny jest monitoring środowiska i stała kontrola jego stanu.

5.1. Adaptacja do zmian klimatu

W 2013 roku Ministerstwo Środowiska opracowało „Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030”. Dokument ten został opracowany przez Ministerstwo Środowiska na podstawie analiz wykonanych przez Instytut Ochrony Środowiska - Państwowy Instytut Badawczy w ramach projektu pn. "Opracowanie i wdrożenie Strategicznego Planu Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu - KLIMADA".

Oddziaływania związane z prognozowanymi zmianami klimatu będą z różnym natężeniem wzmocnione wskutek działalności człowieka, zarówno poprzez podejmowanie aktywności gospodarczej (wydobycie kopalin, kierunkowa gospodarka leśna i hodowla zwierząt oraz rolnictwo), jak i jej zaniechania (porzucanie łąk i muraw, zanik tradycyjnych form wykorzystania terenu). Oddziaływania te są wielokierunkowe i mogą znacznie wzmocnić niekorzystne oddziaływanie prognozowanych zmian warunków klimatycznych w powiązaniu z nieprawidłowym zagospodarowaniem terenu.

Z racji zwiększonej częstotliwości występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych należy spodziewać się w przyszłości zwiększonej możliwości wystąpienia suszy, nadmiernych opadów, powodzi, które mogą zapoczątkować powstanie nowych osuwisk, erozję terenów pagórkowatych.

Problem zmian w reżimie hydrologicznym dotyczy również siedlisk wód słodkich, płynących lub stojących. Grupa ta jest narażona na zmiany wskutek wzrostu opadów nawałnych, okresów suchych, procesów eutrofizacji i zaburzeń przepływu wód w zbiornikach.³²

Pomiędzy zagospodarowaniem przestrzennym i warunkami klimatycznymi zachodzi ścisły związek wzajemnego oddziaływania. W kontekście zmian klimatu istnieje konieczność zmian treści planowania przestrzennego tak, żeby odpowiadały na problemy, które dotychczas nie były, bądź nie musiały być przedmiotem rozstrzygnięć planistycznych, albo miały marginalne znaczenie w toku procesu planistycznego. Biorąc pod uwagę horyzontalny i interdyscyplinarny charakter gospodarki przestrzennej wdrażanie działań adaptacyjnych w tym sektorze przyczynia się do ograniczenia skutków zmian klimatu nie tylko w zagospodarowaniu przestrzennym, ale także w większości obszarów życia gospodarczego i społecznego. To powoduje, że planowanie przestrzenne, będące najważniejszym instrumentarium gospodarki przestrzennej, urasta do jednego z najistotniejszych kreatorów przestrzennej organizacji systemów społeczno-gospodarczych i ekologicznych, decydujących o adaptacji polskiej przestrzeni do spodziewanych zmian klimatu, a tym samym uwarunkowań środowiskowych i łagodzenia skutków społeczno-ekonomicznych tych zmian.

Zmiany klimatu i potencjalne skutki tych zmian zostały wzięte pod uwagę w niniejszym dokumencie poprzez realizację celów i kierunków działań, jakie zostały zapisane w „Strategicznym planie adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030”.

³² Scenariusze Zmian Klimatu do 2030 r. i wpływ na sektory i obszary wrażliwe, Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020

W ramach poszczególnych kierunków interwencji wszystkie te cele zostały wzięte pod uwagę i w ramach nich zostały zaplanowane zadania dotyczące energetyki, edukacji mieszkańców, zarządzania szlakami komunikacyjnymi w celu minimalizacji zagrożeń powodowanych przewozem substancji niebezpiecznych.

Wśród kluczowych działań o charakterze horyzontalnym, które według „Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030” powinny być realizowane należy wymienić rozwój alternatywnych możliwości produkcji energii na poziomie lokalnym, zarządzanie ryzykiem powodziowym, realizacja działań zabezpieczających przed osuwiskami oraz wdrażanie lokalnych systemów monitoringu i ostrzegania przed nadzwyczajnymi zjawiskami klimatycznymi. Istotnym elementem jest ciągła edukacja ekologiczna nie tylko dzieci, ale także osób dorosłych w szczególności rolników i właścicieli lasów, właściwe planowanie przestrzenne na poziomie regionalnym i lokalnym z uwzględnieniem zmian klimatu i adaptacji oraz uwzględnianie trendów klimatycznych w procesie projektowania i budowy infrastruktury transportowej.³³

5.2. Nadzwyczajne zagrożenia

Zarówno jako nadzwyczajne zagrożenie dla środowiska, jak i poważną awarię należy traktować zdarzenia, takie jak: pęknięcie i rozszczelnienie instalacji rurociągów, wybuch, awaria zbiornika, katastrofa autocysterny przewożącej substancję niebezpieczną, awaria obiektów hydrotechnicznych, itp.

Na zagrożenia pożarowe wpływa także sąsiedztwo lokalizacji budynków i występowanie w nich palnych elementów konstrukcyjnych oraz magazynowane środki i materiały łatwopalne.

Powstałe zagrożenia usuwane są przez odpowiednio wyposażone i wyszkolone jednostki straży pożarnej.

Na obszarach rolniczych gminy przyczyną zanieczyszczeń wód może być niewłaściwe magazynowanie i stosowanie nawozów i środków ochrony roślin, co jest kontrolowane przez WIORIN. Zagrożenie dla środowiska w tym przypadku zależy od rozpuszczalności środków w wodzie i stopnia ich toksyczności.

Zagrożeniem dla mieszkańców i środowiska może być także transport paliw i ładunków niebezpiecznych, mogą one być przewożone wszystkimi drogami, na których nie ma zakazów transportu ciężkiego lub innych obostrzeń. W trakcie doraźnych kontroli pojazdy te są sprawdzane przez funkcjonariuszy policji pod kątem ładowności pojazdów oraz ich stanu technicznego.

Nadzwyczajne zagrożenia, do których może dojść na terenie gminy w trakcie normalnego funkcjonowania sprecyzowano w rozdziale 4.10 dotyczącym Zagrożeń poważnymi awariami. W rozdziale tym sprecyzowano rodzaje zagrożeń, do jakich może dojść na obszarze gminy, wyspecyfikowano jednostki, które zajmują się identyfikacją zdarzeń, ratowaniem zdrowia, życia i mienia oraz usuwaniem skutków awarii oraz kompetencje organów do realizacji zadań w tym zakresie.

5.3. Działania edukacyjne

W zakresie edukacji ekologicznej najważniejszym celem, który należy osiągnąć jest wykształcenie świadomości ekologicznej i przekonanie młodej i dojrzałej części społeczeństwa o konieczności myślenia i działania według zasad ekorozwoju. Jest to cel dalekosiężny, wykraczający poza horyzont 2028 roku, do którego można się zbliżyć poprzez stopniowe podnoszenie świadomości ekologicznej.

Ustawa Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. (tj. Dz. U. 2025 r. poz. 647 z późn. zm.) narzuca obowiązek uwzględniania problematyki ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju w programach nauczania wszystkich typów szkół, a także kursów prowadzących do uzyskania kwalifikacji zawodowych.

W środkach masowego przekazu w publikacjach i audycjach również istnieje obowiązek popularyzacji ochrony środowiska i kształtowania pozytywnego stosunku do przyrody.

Ważną rolę w realizacji polityki proekologicznej Gminy Jeleśnia odgrywają mieszkańcy. Ich zachowania, nawyki i podejmowane działania bezpośrednio przekładają się na jakość środowiska naturalnego. Dlatego istotne jest, by permanentnie kształtować świadomość mieszkańców w zakresie ochrony środowiska. Związana z tym edukacja ekologiczna stanowi moduł uzupełniający wielowymiarową działalność gminy na rzecz tworzenia otoczenia przyjaznego człowiekowi.

Organy administracji, instytucje koordynujące działania związane z ochroną środowiska oraz te, które kierują i zarządzają działalnością naukową i naukowo-badawczą w zakresie ekologizacji są zobowiązane uwzględniać w swoich planach i działaniach bieżących i długoterminowych zagadnienia dotyczące ekologii i ochrony przyrody.

³³ Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020

Na wszystkich etapach edukacji od przedszkolnej poprzez podstawową placówki nauczania obejmujące swym działaniem jakakolwiek edukację dzieci i młodzieży zawierają w swoich programach dziedziny nauki lub dyscypliny naukowe wiążące się z ochroną środowiska.

Postawy społeczne i realizowana w całym okresie programowania szeroko pojęta edukacja ekologiczna ma na celu stałe podnoszenie świadomości zarówno dzieci i dorosłych. Wynika to z faktu, iż wśród społeczeństw gorzej wykształconych powszechnie akceptowane są postawy antyekologiczne (dewastacja zasobów przyrody, brak oszczędzania wody, segregacji odpadów), a brak perspektyw na polepszenie lub zmianę sytuacji będzie tylko pogłębiać patologiczne zachowania.

Gmina powinna kontynuować i rozwijać współpracę z placówkami oświatowymi, organizacjami społecznymi i instytucjami, przy organizowaniu prelekcji, wystaw, spotkań, wycieczek o tematyce ekologicznej i przyrodniczej, organizować akcje oraz pomagać przy realizacji programów szkolnych promujących idee zbierania surowców wtórnych w celu ich właściwego zagospodarowania. Właściwie ukierunkowana edukacja ekologiczna mieszkańców nie tylko przyczyni się do zwiększenia efektywności prowadzonej selektywnej zbiórki odpadów, co zapewni pozyskanie surowców wtórnych, zmniejszenie ilości odpadów trafiających na składowiska oraz zmniejszenie szkodliwości tych odpadów, ale także do oszczędzania wody, niespalania odpadów w domowych kotłach, dbałości oraz szacunku o całość otaczającej nas przyrody i środowiska.

Czynnikami, które decydują o sukcesie realizowanej akcji edukacji ekologicznej są rzetelna informacja oraz umiejętność komunikowania się ze społeczeństwem.

W zakresie wszystkich aspektów ochrony środowiska potrzebne są działania edukacyjne zarówno dla dzieci, młodzieży jak i dla dorosłej części społeczeństwa. Z tego powodu zadania dotyczące edukacji ekologicznej umieszczono w harmonogramach we wszystkich rozdziałach dotyczących poszczególnych obszarów interwencji.

5.4. Monitoring środowiska

W związku ze zmianą kompetencji wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska i Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska wynikającą z przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. o zmianie ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska oraz niektórych innych ustaw, od dnia 1 stycznia 2019 roku organem realizującym zadania Państwowego Monitoringu Środowiska jest Główny Inspektorat Ochrony Środowiska.

Z dniem 1 stycznia 2019 roku pracownicy Wydziału Monitoringu Środowiska oraz Laboratorium WIOŚ stali się pracownikami GIOŚ. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska zadania Państwowego Monitoringu Środowiska w zakresie: gromadzenia i analizy wyników badań i obserwacji, przygotowania ocen jakości środowiska oraz udostępniania informacji o środowisku, realizuje poprzez Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska.

Zadania Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska polegają między innymi na monitoringu środowiska.

Monitoring środowiska prowadzony jest w zakresie powietrza, wód powierzchniowych, wód podziemnych, ochrony przyrody i bioróżnorodności, gospodarki odpadami, hałasu, pól elektromagnetycznych, potencjalnego wystąpienia poważnej awarii oraz gleby i ziemi (na poziomie krajowym).

W myśl nowych przepisów ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska z 2018 r. (ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. o zmianie ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 1471, 1479, z 2019 r. poz. 125, 730) od 1 stycznia 2019 r. zadania PMŚ są realizowane wyłącznie przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska (GIOŚ).

Zakres zadań państwowego monitoringu środowiska jest określany w wieloletnich strategicznych programach PMŚ opracowywanych przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska i zatwierdzanych przez Ministra Klimatu i Ochrony Środowiska oraz w wykonawczych programach PMŚ opracowywanych przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska. Obecnie obowiązujący Strategiczny Program PMŚ na lata 2020-2025 powstał na podstawie art. 4a ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 10 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska. Dokument ten obejmuje zadania wynikające z odrębnych ustaw, zobowiązań międzynarodowych oraz innych potrzeb wynikających ze strategii rozwoju oraz innych programów i dokumentów programowych.³⁴

Informacje powstające w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska służą do wspomagania działań na rzecz ochrony środowiska, a także do informowania organów administracji o stanie środowiska, potencjalnych lub istniejących zagrożeniach, oraz obszarach występowania przekroczeń dopuszczalnych poziomów zanieczyszczeń w środowisku. W dalszym etapie dane te i informacje wykorzystywane są przez organy administracji do postępowań w sprawie oceny oddziaływania na środowisko, pozwoleń na wprowadzania gazów i pyłów do środowiska oraz planów zagospodarowania przestrzennego, a także planów i programów jako całości lub jego poszczególnych elementów.

Działalność inspekcyjna na terenie województwa śląskiego prowadzona jest przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Katowicach. Polega na prowadzeniu kontroli instalacji i przedsiębiorstw oddziałujących na środowisko w celu sprawdzenia czy są przestrzegane przepisy prawa czy stwierdzone są naruszenia. W sytuacji stwierdzenia nieprzestrzegania obowiązujących przepisów wydawane są zarządzenia pokontrolne, a w razie ich niezrealizowania nakładane są kary.

³⁴ <http://poznan.wios.gov.pl/monitoring-srodowiska/regionalny-wydzial-monitoringu-srodowiska/>

6. Cele Programu Ochrony Środowiska i ich finansowanie

Tabela 29 Cele, kierunki interwencji i zadania dotyczące ochrony klimatu i jakości powietrza

L.p.	Obszar interwencji	Cel	Wskaźnik			Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
			Nazwa (+ źródło danych)	Wartość bazowa rok 2024 lub 2023	Wartość docelowa rok 2030				
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1.	Ochrona klimatu i jakości powietrza	Znacząca poprawa jakości powietrza na obszarze gminy związana z realizacją kierunków działań naprawczych	<p>Stężenie średnioroczne SO₂ [µg/m³] źródło danych: GIOŚ</p>	<p>9,31 µg/m³ Żywiec / poziom dopuszczalny 40 µg/m³</p>	bez przekroczeń	Skuteczne wdrażanie planów i programów służących ochronie powietrza w skali lokalnej i wojewódzkiej poprzez osiągnięcie zakładanych efektów ekologicznych	Modernizacja i budowa energooszczędnego oświetlenia ulicznego Gminy Jeleśnia	Zadanie własne Gminy Jeleśnia	brak środków finansowych
			<p>Stężenie średnioroczne pyłu zawieszonego PM10 [µg/m³] źródło danych: GIOŚ</p>	<p>28,8 µg/m³ Żywiec / poziom dopuszczalny 40 µg/m³</p>	bez przekroczeń ³⁵		Ograniczenie niskiej emisji w budynkach mieszkalnych	Zadanie własne Gminy Jeleśnia Zadanie monitorowane: mieszkańcy, zarządcy i administratorzy budynków	brak środków finansowych
			<p>Substancje, których stężenia przekroczyły wartości dopuszczalne lub wartości dopuszczalne powiększone o margines tolerancji – klasyfikacja strefy, w której leży gmina źródło danych: GIOŚ</p>	<p>Klasa C dotyczy: NO₂, benzo(a)piren w pyłe PM10</p>	Klasa A		<p>Program poprawy jakości powietrza poprzez zwiększenie udziału OZE w wytwarzaniu energii w budynkach mieszkalnych na terenie Gminy Jeleśnia (dotacja dla mieszkańców)</p>	Zadanie własne Gminy Jeleśnia Zadanie monitorowane: mieszkańcy, zarządcy i administratorzy budynków	brak zaangażowania przedsiębiorców
			<p>Procent budynków objętych monitoringiem zużycia paliw i energii źródło danych: Gmina Jeleśnia</p>	0%	+40%		<p>Ograniczenie niskiej emisji w budynkach przedsiębiorstw, w tym wykorzystanie odnawialnych źródeł energii</p>	Zadanie monitorowane: przedsiębiorstwa	brak zaangażowania przedsiębiorców
							<p>Monitoring zużycia paliw i nośników energii w budynkach użyteczności publicznej, system zarządzania energią w budynkach użyteczności publicznej</p>	Zadanie własne Zarządcy budynków we władaniu Gminy Jeleśnia	brak środków finansowych

³⁵ w 2030 poziom dopuszczalny będzie 20 mikrogram, a dodatkowo spadnie dopuszczalna średniodobowa wartość do 45 mikrogram i ilość przekroczeń w roku tej średniodobowej do 18

			Liczba akcji edukacji ekologicznych z zakresu ochrony klimatu i jakości powietrza w tym gospodarki niskoemisyjnej źródło danych: Gmina Jeleśnia	kilkadziesiąt akcji edukacji ekologicznej rocznie	kilkadziesiąt akcji edukacji ekologicznej rocznie		Organizacja akcji edukacyjnych i społecznych związanych z ograniczeniem emisji, efektywnością energetyczną oraz wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii	Zadanie własne Gminy Jeleśnia	brak środków finansowych
			Liczba stacji PMŚ źródło danych: GIOŚ	0	1		Rozwój systemu informacyjnego dotyczącego monitoringu jakości powietrza i stanu jakości powietrza w skali lokalnej	Zadanie monitorowane GIOŚ	brak środków finansowych
			Liczba kontroli zakładów w ciągu roku źródło danych: WIOŚ	2	5	Wdrożenie mechanizmów ograniczających negatywny wpływ transportu, na jakość powietrza poprzez efektywną politykę transportową do poziomu niepowodującego negatywnego oddziaływania na jakość powietrza	Sukcesywna kontrola uciążliwych źródeł zanieczyszczeń	Zadanie monitorowane: WIOŚ	brak środków finansowych
			Ilość kontroli źródeł ciepła źródło danych: Gmina Jeleśnia	ok. 50/rok	> 10/rok ³⁶		Wzmacnianie kontroli egzekwowania prawa w zakresie ochrony powietrza	Zadanie własne Gminy Jeleśnia	brak środków finansowych
			Ilość odcinków dróg budowanych i przebudowywanych źródło danych: Gmina Jeleśnia, PZD w Żywcu, ZDW w Katowicach	zgodnie z kosztorysami inwestycji	wg potrzeb		Budowa, modernizacja i przebudowa dróg publicznych	Zadanie własne Gminy Jeleśnia Zadanie monitorowane PZD w Żywcu, ZDW w Katowicach	brak środków finansowych
			Ilość nowych niskoemisyjnych pojazdów transportu zbiorowego na terenie gminy źródło danych: przewoźnicy	b.d.	wg potrzeb		Rozwój komunikacji publicznej w oparciu o nowoczesny niskoemisyjny tabor autobusowy mający na celu przesiadkę z indywidualnych samochodów na rzecz transportu zbiorowego	Zadanie monitorowane Przedsiębiorstwa komunikacyjne	brak dofinansowania, brak środków na realizację zadania

³⁶ wymóg programu ochrony powietrza dla województwa śląskiego

Tabela 30 Harmonogram zadań własnych w zakresie ochrony klimatu i jakości powietrza

L.p.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacunkowe koszty realizacji zadania (w tys. zł)					Źródła finansowania	Ryzyka
				rok 2025	rok 2026	rok 2027	rok 2028	do 2030		
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1.	Ochrona klimatu i jakości powietrza	Modernizacja i budowa energooszczędnego oświetlenia ulicznego Gminy	Gmina Jeleśnia	wg potrzeb					środki własne Gminy Jeleśnia, FE SL	
		Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej, w tym wykorzystanie odnawialnych źródeł energii	Zarządcy budynków we władaniu Gminy Jeleśnia	wg potrzeb					środki własne Gminy Jeleśnia, FE SL, WFOŚiGW/NFOŚiGW	
		Ograniczenie niskiej emisji w budynkach mieszkalnych	Gmina Jeleśnia	wg potrzeb					środki własne Gminy Jeleśnia, WFOŚiGW/NFOŚiGW	możliwe łączenie z Programem Czyste Powietrze
		Program poprawy jakości powietrza poprzez zwiększenie udziału OZE w wytwarzaniu energii w budynkach mieszkalnych na terenie gminy (dotacja dla mieszkańców)	Gmina Jeleśnia, mieszkańcy	wg kosztorysów inwestycji					środki własne Gminy Jeleśnia, FE SL, WFOŚiGW/NFOŚiGW	możliwe łączenie z Programem Czyste Powietrze
		Monitoring zużycia paliw i nośników energii w budynkach użyteczności publicznej, system zarządzania energią w budynkach użyteczności publicznej	Zarządcy budynków we władaniu Gminy Jeleśnia	wg potrzeb					środki własne Gminy Jeleśnia, FE SL, WFOŚiGW/NFOŚiGW	
		Organizacja akcji edukacyjnych i społecznych związanych z ograniczeniem emisji, efektywnością energetyczną oraz wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii	Gmina Jeleśnia	5/rok					środki własne Gminy Jeleśnia, FE SL, WFOŚiGW/NFOŚiGW	na wszystkie dziedziny środowiskowe
		Wzmacnianie kontroli egzekwowania prawa w zakresie ochrony powietrza	Gmina Jeleśnia	koszty administracyjne					środki własne Gminy Jeleśnia	w razie potrzeb
		Budowa, modernizacja i przebudowa dróg publicznych	Gmina Jeleśnia	wg kosztorysów inwestycji					środki własne Gminy Jeleśnia, FE SL, RFRD, Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych (RFIL)	

Źródło: koszty zamieszczone w tabeli pochodzą z danych udostępnionych przez instytucje realizujące zadania, WPF i WPI Gminy Jeleśnia a także szacunków własnych, w niektórych przypadkach nie było możliwości oszacowania kosztów ze względu na brak informacji o szczegółowym zakresie zadania

Tabela 31 Harmonogram zadań monitorowanych w zakresie ochrony klimatu i jakości powietrza

L.p.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacunkowe koszty realizacji zadania w latach 2025-2030 (w tys. zł)	Źródła finansowania	Ryzyka
A	B	C	D	E	F	G
1	Ochrona klimatu i jakości powietrza	Ograniczenie niskiej emisji w budynkach mieszkalnych	mieszkańcy, zarządcy i administratorzy budynków	wg potrzeb	środki własne mieszkańców, FE SL, NFOŚiGW/WFOŚiGW	możliwy brak zainteresowania mieszkańców
		Program poprawy jakości powietrza poprzez zwiększenie udziału OZE w wytwarzaniu energii w budynkach mieszkalnych wielorodzinnych na terenie gminy	Zarządcy i administratorzy budynków	wg potrzeb	środki własne mieszkańców, FE SL, NFOŚiGW/WFOŚiGW	możliwy brak zainteresowania mieszkańców
		Ograniczenie niskiej emisji w budynkach przedsiębiorstw, w tym wykorzystanie odnawialnych źródeł energii	przedsiębiorstwa	wg potrzeb	środki własne przedsiębiorców, FE SL, NFOŚiGW/WFOŚiGW	brak zainteresowania przedsiębiorców
		Rozwój systemu informacyjnego dotyczącego monitoringu jakości powietrza i stanu jakości powietrza w skali lokalnej	GIOŚ	20/rok	środki GIOŚ, FE SL	-
		Sukcesywna kontrola uciążliwych źródeł zanieczyszczeń	WIOŚ	30/rok	środki WIOŚ	działanie jest realizowane co roku i będzie kontynuowane
		Budowa, modernizacja i przebudowa dróg publicznych	PZD w Żywcu, ZDW w Katowicach	wg kosztorysów inwestycji	środki własne PZD w Żywcu, ZDW w Katowicach	brak środków finansowych
		Rozwój komunikacji publicznej w oparciu o nowoczesny niskoemisyjny tabor autobusowy mający na celu przesiadkę z indywidualnych samochodów na rzecz transportu zbiorowego	prywatni przewoźnicy	wg potrzeb	środki własne, fundusze krajowe i unijne (w tym FE SL)	zależy od dostępu do zewnętrznych środków finansowania

Źródło: koszty zamieszczone w tabeli pochodzą z danych udostępnionych przez instytucje realizujące zadania

Tabela 32 Cele, kierunki interwencji i zadania z zakresu zagrożenia hałasem

L.p.	Obszar interwencji	Cel	Wskaźnik			Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
			Nazwa (+ źródło danych)	Wartość bazowa rok 2024 lub 2023	Wartość docelowa rok 2030				
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1	Zagrożenia hałasem	Poprawa i utrzymanie dobrego stanu akustycznego środowiska	Ilość zmodernizowanych powiatowych/gminnych na rok źródło danych: administratorzy dróg	budowa 3 odcinków dróg gminnych rozbudowa/ remont 2 odcinków dróg powiatowych	wg potrzeb	Zmniejszenie liczby mieszkańców narażonych na ponadnormatywny hałas	Ograniczenie hałasu drogowego	Zadanie własne Gminy Jeleśnia Zadanie monitorowane PZD w Żywcu, ZDW w Katowicach	brak środków finansowych
			Ilość decyzji o dopuszczalnej emisji hałasu źródło danych: Starosta Żywiecki	0	wg potrzeb		Działania administracyjne mające na celu ograniczanie hałasu przemysłowego	Zadanie monitorowane Starosty Żywieckiego	realizacja w razie potrzeby
			Ilość akcji edukacji ekologicznej w zakresie zapobiegania nadmiernej emisji hałasu źródło danych: Gmina Jeleśnia	brak	3-5 rocznie w ramach innych działań edukacyjnych		Edukacja ekologiczna w zakresie zapobiegania nadmiernej emisji hałasu	Zadanie własne Gminy Jeleśnia	możliwy brak zainteresowania mieszkańców
			Ilość przedsiębiorstw badanych/iłość naruszeń 2023-2024 źródło danych: WIOŚ	0/0	wg potrzeb		Rozwój sieci monitoringu poziomu emisji hałasu do środowiska oraz narażenia mieszkańców na ponadnormatywny hałas	Monitoring poziomów hałasu emitowanego przez przedsiębiorstwa	Zadanie monitorowane WIOŚ

Tabela 33 Harmonogram zadań własnych w zakresie zagrożenia hałasem

L.p.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację (+ jednostki włączone)	Szacunkowe koszty realizacji zadania (w tys. zł)					Źródła finansowania	Ryzyka
				rok 2025	rok 2026	rok 2027	rok 2028	do 2030		
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1	Zagrożenia hałasem	Ograniczenie hałasu drogowego	Gmina Jeleśnia	wg kosztorysów inwestycji					środki własne Gminy Jeleśnia, dofinansowanie UE	zakres zadań ustalany jest w ramach potrzeb i możliwości
		Edukacja ekologiczna w zakresie zapobiegania nadmiernej emisji hałasu	Gmina Jeleśnia	10/rok					środki własne Gminy Jeleśnia, środki zewnętrzne WFOŚiGW	przy okazji innych działań edukacyjnych

Źródło: koszty zamieszczone w tabeli pochodzą z danych udostępnionych przez instytucje realizujące zadania, WPF i WPI Gminy Jeleśnia a także szacunków własnych, w niektórych przypadkach nie było możliwości oszacowania kosztów ze względu na brak informacji o szczegółowym zakresie zadania

Tabela 34 Harmonogram zadań monitorowanych w zakresie zagrożenia hałasem

L.p.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację (+ jednostki włączone)	Szacunkowe koszty realizacji zadania w latach 2025-2030 (w tys. zł)	Źródła finansowania	Ryzyka
1	Zagrożenia hałasem	Ograniczenie hałasu drogowego	PZD w Żywcu, ZDW w Katowicach	według zadań własnych oraz według kosztorysu dodatkowych działań	środki własne PZD w Żywcu, ZDW w Katowicach, dofinansowanie UE	zakres zadań ustalany jest w ramach potrzeb i możliwości dofinansowania
		Działania administracyjne mające na celu ograniczanie hałasu przemysłowego	Starosta Żywiecki	wg potrzeb – działania administracyjne	środki własne	-
		Monitoring poziomów hałasu emitowanego przez przedsiębiorstwa	WIOŚ	w zależności od ilości kontroli	środki własne WIOŚ	ilość kontroli zależy od potrzeb

Źródło: koszty zamieszczone w tabeli pochodzą z danych udostępnionych przez instytucje realizujące zadania

Tabela 35 Cele, kierunki interwencji i zadania z zakresu pola elektromagnetycznego

L.p.	Obszar interwencji	Cel	Wskaźnik			Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
			Nazwa (+ źródło danych)	Wartość bazowa rok 2024 lub 2023	Wartość docelowa rok 2030				
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1	Pola elektromagnetyczne	Utrzymanie wartości natężenia promieniowania elektromagnetycznego na dotychczasowych, niskich poziomach	Liczba punktów z przekroczeniami dopuszczalnych poziomów promieniowania elektromagnetycznego źródło danych: GIOŚ	0	0	Monitoring poziomów pól elektromagnetycznych	Ograniczanie oddziaływania pól elektromagnetycznych m.in. poprzez preferowanie niekonfliktowych lokalizacji źródeł promieniowania elektromagnetycznego (poprzez zapisy ograniczające w MPZP)	Zadanie własne Gminy Jeleśnia	ryzyko sprzeciwu mieszkańców
							Przyjmowanie zgłoszeń instalacji emitujących pola elektromagnetyczne	Zadanie monitorowane Starosty Żywieckiego	zmiana w przepisach prawnych dotyczących kompetencji
							Kontynuacja monitoringu pól elektromagnetycznych	Zadanie monitorowane GIOŚ	wzrost liczby źródeł promieniowania

Tabela 36 Harmonogram zadań własnych z zakresu pola elektromagnetycznego

L.p.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację (+ jednostki włączone)	Szacunkowe koszty realizacji zadania (w tys. zł)					Źródła finansowania	Ryzyka	
				rok 2025	rok 2026	rok 2027	rok 2028	do 2030			
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	
1	Pola elektromagnetyczne	Ograniczanie oddziaływania pól elektromagnetycznych m.in. poprzez preferowanie nisko konfliktowych lokalizacji źródeł promieniowania elektromagnetycznego	Gmina Jeleśnia						koszty administracyjne	środki własne Gminy Jeleśnia	-

Źródło: koszty zamieszczone w tabeli pochodzą z danych udostępnionych przez instytucje realizujące zadania, WPF i WPI Gminy Jeleśnia a także szacunków własnych, w niektórych przypadkach nie było możliwości oszacowania kosztów ze względu na brak informacji o szczegółowym zakresie zadania

Tabela 37 Harmonogram zadań monitorowanych z zakresu pola elektromagnetycznego

L.p.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacunkowe koszty realizacji zadania w latach 2025-2030 (w tys. zł)	Źródła finansowania	Ryzyka
A	B	C	D	E	F	G
1	Pole elektromagnetyczne	Kontynuacja monitoringu pól elektromagnetycznych oraz rejestru terenów, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów w środowisku	GIOŚ	koszty administracyjne	środki własne GIOŚ	działanie aktualnie jest realizowane w cyklach 3 letnich
		Przyjmowanie zgłoszeń instalacji emitujących pola elektromagnetyczne	Starosta Żywiecki	koszty administracyjne	środki własne	-

Źródło: koszty zamieszczone w tabeli pochodzą z danych udostępnionych przez instytucje realizujące zadania

Tabela 38 Cele, kierunki interwencji i zadania w zakresie gospodarowania wodami

L.p.	Obszar interwencji	Cel	Wskaźnik			Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
			Nazwa (+ źródło danych)	Wartość bazowa rok 2024 lub 2023	Wartość docelowa rok 2030				
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1.	Gospodarowanie wodami	System zrównoważonego gospodarowania wodami powierzchniowymi i podziemnymi, umożliwiający zaspokojenie uzasadnionych potrzeb wodnych regionu	Ocena JCWP źródło danych: GIOŚ	wody powierzchniowe stan zły	wody powierzchniowe stan dobry	Osiągnięcie i utrzymanie co najmniej dobrego stanu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych, zgodnie z obowiązującymi Planami gospodarowania wodami dla dorzecza Wisły	Prowadzenie monitoringu wód powierzchniowych i podziemnych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska oraz udostępnianie wyników tego monitoringu, w tym wzmocnienie monitoringu wód	Zadanie monitorowane GIOŚ	brak
			Długość utrzymywanych rowów melioracyjnych (km) źródło danych: Gminna Spółka Wodna Jeleśnia	0	wg potrzeb		Poprawa retencji wodnej, w tym prace związane z utrzymaniem i konserwacją rowów melioracyjnych	Zadanie monitorowane Gminnej Spółki Wodnej Jeleśnia	niewystarczające środki finansowe
			Ilość akcji edukacji ekologicznej w zakresie ochrony wód źródło danych: Gmina Jeleśnia, PGW WP	0	3-5 rocznie w ramach innych działań edukacyjnych		Działania edukacyjne, promocyjne, propagujące i upowszechniające wiedzę o konieczności, celach, zasadach i sposobach ochrony wód, sposobach ochrony przed powodzią i suszą, w szczególności skierowane do dzieci i młodzieży	Zadanie własne Gminy Jeleśnia	*tematyka ochrony wód poruszana jest także w trakcie innych działań edukacyjnych

			Koszty poniesione na konserwację i bieżące utrzymanie koryt cieków źródło danych: PGW WP	łącznie koszt: 150 tys. zł	wg potrzeb		Utrzymanie i bieżące remonty cieków i urządzeń ochrony przeciwpowodziowej	Zadanie monitorowane PGW WP	niewystarczające środki finansowe
			Liczba magazynów przeciwpowodziowych na terenie gminy źródło danych: Gmina Jeleśnia	1	1		Utrzymywanie, doposażenie i optymalizacja wykorzystania magazynów przeciwpowodziowych	Zadanie własne Gminy Jeleśnia Zadanie monitorowane PGW WP	niewystarczające środki finansowe
			Liczba zmian mpzp uwzględniających zarządzanie ryzykiem powodziowym źródło danych: Gmina Jeleśnia	1	1		Wyznaczanie i uwzględnianie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ustaleń planów zarządzania ryzykiem powodziowym oraz granic obszarów zalewowych, w tym obszarów szczególnego zagrożenia powodzią, na których obowiązują zakazy wynikające z ustawy Prawo wodne	Zadanie własne Gminy Jeleśnia	przedłużający się etap opiniowania i uzgadniania

Tabela 39 Harmonogram zadań własnych w zakresie gospodarowania wodami

Lp.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacunkowe koszty realizacji zadania (w tys. zł)					Źródła finansowania	Ryzyka
				rok 2025	rok 2026	rok 2027	rok 2028	do 2030		
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1.	Gospodarowanie wodami	Działania edukacyjne, promocyjne, propagujące i upowszechniające wiedzę o konieczności, celach, zasadach i sposobach ochrony wód, sposobach ochrony przed powodzią i suszą, w szczególności skierowane do dzieci i młodzieży	Gmina Jeleśnia	10/rok					środki własne Gminy Jeleśnia	
		Utrzymywanie, doposażenie i optymalizacja wykorzystania magazynów przeciwpowodziowych	Gmina Jeleśnia	5/rok					środki własne Gminy Jeleśnia	
		Wyznaczanie i uwzględnianie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ustaleń planów zarządzania ryzykiem powodziowym oraz granic obszarów zalewowych, w tym obszarów szczególnego zagrożenia powodzią, na których obowiązują zakazy wynikające z ustawy Prawo wodne	Gmina Jeleśnia	realizacja wg potrzeb					środki własne Gminy Jeleśnia	

Źródło: koszty zamieszczone w tabeli pochodzą z danych udostępnionych przez instytucje realizujące zadania, WPF i WPI Gminy Jeleśnia a także szacunków własnych, w niektórych przypadkach nie było możliwości oszacowania kosztów ze względu na brak informacji o szczegółowym zakresie zadania

Tabela 40 Harmonogram zadań monitorowanych w zakresie gospodarowania wodami

L.p.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacunkowe koszty realizacji zadania w latach 2025-2030 (w tys. zł)	Źródła finansowania	Ryzyka
A	B	C	D	E	F	G
1.	Gospodarowanie wodami	Prowadzenie monitoringu wód powierzchniowych i podziemnych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska oraz udostępnianie wyników tego monitoringu w tym wzmocnienie monitoringu wód	GIOŚ	20/rok	środki własne GIOŚ	realizacja jako kontynuacja
		Poprawa retencji wodnej, w tym prace związane z utrzymaniem i konserwacją rowów melioracyjnych	Gminna Spółka Wodna Jeleśnia	15/rok	środki spółki	
		Utrzymanie i bieżące remonty cieków i urządzeń ochrony przeciwpowodziowej	PGW WP	wg kosztorysów inwestycji 200/rok zł	środki własne PGW WP	
		Utrzymywanie, doposażenie i optymalizacja wykorzystania magazynów przeciwpowodziowych	PGW WP	20/rok	środki własne PGW WP	w razie potrzeby

Źródło: koszty zamieszczone w tabeli pochodzą z danych udostępnionych przez instytucje realizujące zadania

Tabela 41 Cele, kierunki interwencji i zadania w zakresie gospodarki wodno-ściekowej

L.p.	Obszar interwencji	Cel	Wskaźnik			Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
			Nazwa (+ źródło danych)	Wartość bazowa rok 2024 lub 2023	Wartość docelowa rok 2030				
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1.	Gospodarka wodno-ściekowa	System zrównoważonego gospodarowania wodami powierzchniowymi i podziemnymi, umożliwiający zaspokojenie uzasadnionych potrzeb wodnych regionu przy osiągnięciu i utrzymaniu co najmniej dobrego stanu wód	Długość kanalizacji sanitarnej rozdzielczej źródło danych: Gmina Jeleśnia	152,7 km	wg potrzeb	Rozwój i dostosowanie instalacji i urządzeń służących zrównoważonej i racjonalnej gospodarce wodno-ściekowej dla potrzeb ludności i przemysłu	Modernizacja i budowa sieci kanalizacji sanitarnej oraz przyłączenie nowych odbiorców	Zadanie własne Gminy Jeleśnia (Związek Międzygminny ds. Ekologii)	brak środków finansowych
			Skanalizowanie źródło danych: Gmina Jeleśnia	58,4%	65%				
			Liczba komunalnych oczyszczalni ścieków źródło danych: Gmina Jeleśnia	1	1				
			Liczba przyłączy kanalizacji sanitarnej źródło danych: Gmina Jeleśnia	4133	wg potrzeb		Budowa i modernizacja sieci wodociągowej, przyłączenie nowych odbiorców wody przeznaczonej do spożycia	Zadanie własne Gminy Jeleśnia (ZGK Jeleśnia Sp. z o.o.)	brak środków finansowych
			Zwodociągowanie gminy źródło danych: Gmina Jeleśnia	45,1%	wg potrzeb				
			Długość sieci wodociągowej rozdzielczej źródło danych: Gmina Jeleśnia	61,26 km	wg potrzeb				
			Ilość akcji edukacji ekologicznej w zakresie gospodarki wodno-ściekowej źródło danych: Gmina Jeleśnia	2-5 rocznie w ramach innych działań edukacyjnych	2-5 rocznie w ramach innych działań edukacyjnych				

			Liczba przydomowych oczyszczalni źródło danych: Gmina Jeleśnia	54	wg potrzeb	Osiągnięcie i utrzymanie, co najmniej dobrego stanu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych, zgodnie z obowiązującymi Planami gospodarowania wodami dla dorzeczy Odry	Prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków	Zadanie własne Gminy Jeleśnia	
			Liczba kontroli na posesjach źródło danych: Gmina Jeleśnia	52 2023-2024	wg potrzeb		Prowadzenie kontroli gospodarki ściekowej na posesjach prywatnych	Zadanie własne Gminy Jeleśnia	brak środków finansowych
			Liczba kontroli podmiotów wprowadzających ścieki do wód lub ziemi/ liczba uchybień) źródło danych: WIOŚ	5/0	3/rok		Prowadzenie kontroli przestrzegania przez podmioty warunków wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi	Zadanie monitorowane WIOŚ	brak środków finansowych

Tabela 42 Harmonogram zadań własnych w zakresie gospodarki wodno-ściekowej

L.p.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacunkowe koszty realizacji zadania (w tys. zł)					Źródła finansowania	Ryzyka
				rok 2025	rok 2026	rok 2027	rok 2028	do 2030		
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1.	Gospodarka wodno-ściekowa	Modernizacja i budowa sieci kanalizacji sanitarnej oraz przyłączenie nowych odbiorców	Gmina Jeleśnia (Związek Międzygminny ds. Ekologii)	wg potrzeb					środki własne Gminy, Europejski Fundusz Rozwoju	
		Budowa i modernizacja sieci wodociągowej, przyłączenie nowych odbiorców wody przeznaczonej do spożycia	Gmina Jeleśnia (ZGK Jeleśnia Sp. z o.o.)	wg potrzeb					środki własne Gminy, Europejski Fundusz Rozwoju	
		Działania edukacyjne, promocyjne, propagujące i upowszechniające wiedzę o konieczności, celach, zasadach i sposobach oszczędnego użytkowania wody oraz najważniejszych sprawach związanych z odprowadzaniem i oczyszczaniem ścieków, w szczególności skierowane do dzieci i młodzieży	Gmina Jeleśnia	2	2	2	2	16	środki własne Gminy, ew. dofinansowanie ze środków WFOŚiGW/NFOŚiGW	
		Prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków	Gmina Jeleśnia	koszty administracyjne					środki własne Gminy	
		Prowadzenie kontroli gospodarki ściekowej na posesjach prywatnych	Gmina Jeleśnia	koszty administracyjne					środki własne Gminy	

Źródło: koszty zamieszczone w tabeli pochodzą z danych udostępnionych przez instytucje realizujące zadania, WPF i WPI Gminy Jeleśnia a także szacunków własnych, w niektórych przypadkach nie było możliwości oszacowania kosztów ze względu na brak informacji o szczegółowym zakresie zadania

Tabela 43 Harmonogram zadań monitorowanych w zakresie gospodarki wodno-ściekowej

L.p.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacunkowe koszty realizacji zadania w latach 2025-2030 (w tys. zł)	Źródła finansowania	Ryzyka
A	B	C	D	E	F	G
1.	Gospodarka wodno-ściekowa	Prowadzenie kontroli przestrzegania przez podmioty warunków wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi	WIOŚ	koszty administracyjne	środki WIOŚ	realizowane jako kontynuacja

Źródło: koszty zamieszczone w tabeli pochodzą z danych udostępnionych przez instytucje realizujące zadania

Tabela 44 Cele, kierunki interwencji i zadania w zakresie zasobów geologicznych

L.p.	Obszar interwencji	Cel	Wskaźnik			Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
			Nazwa (+ źródło danych)	Wartość bazowa rok 2024 lub 2023	Wartość docelowa rok 2030				
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1	Zasoby geologiczne	Racjonalne i efektywne gospodarowanie zasobami ze złóż	Liczba złóż surowców naturalnych źródło danych: Gmina Jeleśnia	2	2	Rewitalizacja terenów przemysłowych i zdegradowanych	Współdziałanie organów koncesyjnych w celu ochrony rejonów występowania udokumentowanych złóż objętych koncesją oraz eliminacja nielegalnego wydobycia poprzez system kontroli	Zadanie monitorowane Organy administracji geologicznej, Marszałek Województwa, administracja szczebla centralnego, organy nadzoru górniczego	zmiana w przepisach prawnych dot. kompetencji
			Liczba terenów poddanych remediacji historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi źródło danych: właściciele terenów	0	wg zgłoszeń		Rekultywacja i rewitalizacja terenów historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi	Zadanie monitorowane: użytkownicy terenów	brak środków na działania rewitalizacyjne
			Ilość terenów historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi źródło danych: Powiat Żywiecki	0	wg zgłoszeń		Aktualizacja wykazu potencjalnych historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi	Zadanie monitorowane Starosta Żywieckiego	

Tabela 45 Harmonogram zadań monitorowanych w zakresie zasobów geologicznych

L.p.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacunkowe koszty realizacji zadania w latach 2025-2030 (w tys. zł)	Źródła finansowania	Ryzyka
A	B	C	D	E	F	G
1.	Zasoby geologiczne	Współdziałanie organów koncesyjnych w celu ochrony rejonów występowania udokumentowanych złóż objętych koncesją oraz eliminacja nielegalnego wydobycia poprzez system kontroli	Organy administracji geologicznej, Marszałek Województwa, administracja szczebla centralnego, organy nadzoru górniczego	koszty administracyjne	środki własne organów	
		Aktualizacja wykazu potencjalnych historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi	Starosta Żywiecki	koszty administracyjne	środki własne	
		Rekultywacja i rewitalizacja terenów historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi	użytkownicy terenów/ złóż	zgodnie z dokumentacją kosztorysową	środki władających terenem	

Źródło: koszty zamieszczone w tabeli pochodzą z danych udostępnionych przez instytucje realizujące zadania

Tabela 46 Cele, kierunki interwencji i zadania w zakresie gleb

L.p.	Obszar interwencji	Cel	Wskaźnik			Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
			Nazwa (+ źródło danych)	Wartość bazowa rok 2024 lub 2023	Wartość docelowa rok 2030				
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1	Gleby	Ochrona i zapewnienie właściwego sposobu użytkowania powierzchni ziemi	Ilość szkoleń dla rolników źródło danych: dane ŚODR	3-6	3-6	Zachowanie możliwie dobrego stanu gleb rolniczych	Organizacja porad, konsultacji i szkoleń dla rolników	Zadanie monitorowane Śląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego	małe zainteresowanie rolników
			Ilość punktów pomiarowych Ilość badań zleconych przez rolników źródło danych: GIOŚ	16 przebadanych gospodarstw w latach 2023-2024	według zleceń rolników		Kontrola poziomu pH i zanieczyszczeń gleb	Zadanie monitorowane Okręgowej Stacji Chemiczno - Rolniczej w Gliwicach	
			Ilość kontroli stosowania środków ochrony roślin źródło danych: WIORIN	5	według potrzeb		Prowadzenie kontroli stosowanych nawozów i środków ochrony roślin	Zadanie monitorowane WIORIN	
			Ilość złożonych wniosków o płatności Rolno-środowiskowo-klimatycznych źródło danych: ARIMR	17 wniosków w latach 2023-2024	30 wniosków/rok		Realizacja Programów rolno-środowiskowych i rolno-środowiskowo - klimatycznych	Zadanie monitorowane ARIMR, rolnicy	małe zainteresowanie rolników

Tabela 47 Harmonogram zadań monitorowanych w zakresie gleb

L.p.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacunkowe koszty realizacji zadania w latach 2025-2030 (w tys. zł)	Źródła finansowania	Ryzyka
A	B	C	D	E	F	G
1.	Gleby	Organizacja porad, konsultacji i szkoleń dla rolników	Śląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego	w zależności od zakresu akcji i ich ilości	środki własne ŚODR	
		Kontrola poziomu pH i zanieczyszczeń gleb	Okręgowa Stacja Chemiczno - Rolnicza w Gliwicach	koszty zależne od ilości zleceń i zakresu badań	środki własne rolników	badania na zlecenie rolników
		Prowadzenie kontroli stosowanych nawozów i środków ochrony roślin	WIORiN	koszty poboru i analizy próbek	środki WIORiN	
		Realizacja Programów rolno-środowiskowych i rolno-środowiskowo - klimatycznych	ARiMR, rolnicy	w zależności od ilości złożonych wniosków	środki ARiMR	

Źródło: koszty zamieszczone w tabeli pochodzą z danych udostępnionych przez instytucje realizujące zadania

Tabela 48 Cele, kierunki interwencji i zadania w zakresie gospodarki odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów

L.p.	Obszar interwencji	Cel	Wskaźnik			Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
			Nazwa (+ źródło danych)	Wartość bazowa rok 2024 lub 2023	Wartość docelowa rok 2030				
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Racjonalna gospodarka odpadami	Ilość kontroli mieszkańców źródło danych: Gmina Jeleśnia	50 kontrole palenisk domowych w latach 2023-2024	wg potrzeb	Gospodarowanie odpadami komunalnymi w mieście w oparciu o regionalne instalacje przetwarzania odpadów oraz zwiększenie udziału odzysku, w szczególności recyklingu, w odniesieniu do szkła, metali, tworzyw sztucznych oraz papieru i tektury	Wzmacnianie kontroli prawidłowego postępowania z odpadami (kontrole zawartych umów czy prawidłowego selekcjonowania odpadów)	Zadanie własne Gminy Jeleśnia	
			Ilość rocznie usuwanych/likwidowanych miejsc nielegalnego składowania odpadów źródło danych: Gmina Jeleśnia	0	wg potrzeb		Sukcesywne zapobieganie i usuwanie miejsc nielegalnego składowiska odpadów	Zadanie własne Gminy Jeleśnia	
			Ilość usuniętego azbestu zgodnie z Bazą Azbestową stan na koniec 2024 roku źródło danych: Gmina Jeleśnia	107 Mg	100 Mg/rok		Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy (dotacje dla mieszkańców)	Zadanie własne Gminy Jeleśnia (możliwe dofinansowanie z WFOŚiGW)	
			Procent mieszkańców objętych systemem selektywnej zbiórki odpadów komunalnych źródło danych: Gmina Jeleśnia	100%	100%		Prowadzenie i rozwijanie selektywnego zbierania odpadów komunalnych	Zadanie własne Gminy Jeleśnia	
			Ilość akcji edukacji ekologicznej w zakresie gospodarki odpadami źródło danych: Gmina Jeleśnia	5 na rok	5 na rok		Prowadzenie działalności informacyjno-edukacyjnej dotyczącej konieczności właściwego postępowania z odpadami	Zadanie własne Gminy Jeleśnia	

Tabela 49 Harmonogram zadań własnych w zakresie gospodarki odpadami i zapobieganiu powstawaniu odpadów

L.p.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacunkowe koszty realizacji zadania (w tys. zł)					Źródła finansowania	Ryzyka
				rok 2025	rok 2026	rok 2027	rok 2028	do 2030		
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Wzmacnianie kontroli prawidłowego postępowania z odpadami (kontrole zawartych umów czy prawidłowego selekcjonowania odpadów)	Gmina Jeleśnia	zadanie prowadzą pracownicy Urzędu Gminy Jeleśnia w ramach obowiązków służbowych, koszty zależą od ilości kontroli					Środki własne Gminy Jeleśnia	
		Sukcesywne zapobieganie i usuwanie miejsc nielegalnego składowiska odpadów	Gmina Jeleśnia	koszty zależne od ilości miejsc nielegalnego składowiska odpadów					Środki własne Gminy Jeleśnia	
		Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy (dotacje dla mieszkańców)	Gmina Jeleśnia	w zależności od poziomu zainteresowania mieszkańców 100 Mg/rok					Środki własne Gminy Jeleśnia, WFOŚiGW	
		Prowadzenie i rozwijanie selektywnego zbierania odpadów komunalnych	Gmina Jeleśnia	koszty gospodarki odpadami					Środki własne Gminy Jeleśnia	
		Prowadzenie działalności informacyjno-edukacyjnej dotyczącej konieczności właściwego postępowania z odpadami	Gmina Jeleśnia	5 na rok					Środki własne Gminy Jeleśnia	w ramach współpracy placówki oświatowe

Źródło: koszty zamieszczone w tabeli pochodzą z danych udostępnionych przez instytucje realizujące zadania, WPF i WPI Gminy Jeleśnia a także szacunków własnych, w niektórych przypadkach nie było możliwości oszacowania kosztów ze względu na brak informacji o szczegółowym zakresie zadania

Tabela 50 Cele, kierunki interwencji w zakresie zasobów przyrodniczych

L.p.	Obszar interwencji	Cel	Wskaźnik			Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
			Nazwa (+ źródło danych)	Wartość bazowa rok 2024 lub 2023	Wartość docelowa rok 2030				
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1.	Zasoby przyrodnicze	Zachowanie, odtworzenie i zrównoważone użytkowanie bioróżnorodności i georóżnorodności oraz ochrona krajobrazu	Ilość akcji edukacji ekologicznej źródło danych: Gmina Jeleśnia, Nadleśnictwo	5 rocznie	5-10 rocznie	Podejmowanie działań z zakresu pogłębiania i udostępniania wiedzy o zasobach przyrodniczych i walorach krajobrazowych Gminy, w tym prowadzenie badań naukowych, inwentaryzacji przyrodniczej i monitoringu oraz działania z zakresu edukacji ekologicznej	Edukacja dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie ochrony i zachowania walorów krajobrazu i przyrody oraz promocja tych walorów	Zadanie własne Gminy Jeleśnia Zadanie monitorowane Nadleśnictwo	możliwy brak zainteresowania mieszkańców
			Liczba nasadzeń drzew źródło danych: Gmina Jeleśnia, PZD w Żywcu, ZDW w Katowicach	30 nasadzeń drzew	wg potrzeb		Przebudowa i częściowa wymiana składu gatunkowego zadrzewień przydrożnych wzdłuż odcinków dróg, nowe nasadzenia zieleni wysokiej, prace pielęgnacyjno-konserwacyjne zieleni przydrożnej	Zadanie własne Gminy Jeleśnia Zadanie monitorowane PZD w Żywcu, ZDW w Katowicach	
			Liczba korytarzy ekologicznych w planach zagospodarowania źródło danych: Gmina Jeleśnia	0	1		Wyznaczenie i ochrona korytarzy ekologicznych zgodnie z audytem krajobrazowym województwa śląskiego	Zadanie własne RDOŚ	przedłużający się okres uchwalenia planów
		Zwiększenie lesistości	Liczba nowych uproszczonych planów/inwentaryzacji źródło danych: Starosta Żywiecki	1/1	wg potrzeb	Zrównoważony rozwój lasów	Uporządkowanie ewidencji gruntów zalesionych poprzez inwentaryzację i sporządzanie uproszczonych planów urządzania lasów prywatnych oraz zwiększenie lesistości poprzez zalesienia	Zadanie monitorowane Starosta Żywieckiego właścicieli lasów	brak środków finansowych
			Powierzchnia odnowienia lasów państwowych (ha) źródło danych: Nadleśnictwo	74	wg potrzeb		Realizacja zadań: gospodarczych, hodowlanych i ochronnych – zgodnie z planami urządzania lasów państwowych	Zadanie monitorowane Nadleśnictwo	brak środków finansowych
			Powierzchnia odnowienia lasów prywatnych (ha) źródło danych: Nadleśnictwa	0	wg potrzeb		Realizacja zadań: gospodarczych, hodowlanych i ochronnych – zgodnie z uproszczonymi planami urządzania lasów prywatnych	Zadanie monitorowane właściciele lasów pod nadzorem nadleśniczego	brak środków finansowych
			Powierzchnia lasów objęta uproszczonymi planami urządzania lasów (%) źródło danych: Starosta Żywiecki	100%	100%		Wzmocnienie kontroli gospodarki leśnej na obszarach nowych nasadzeń w lasach prywatnych	Zadanie monitorowane Nadleśniczy w imieniu Starosta Żywieckiego	brak środków finansowych

			Powierzchnia zalesień na rok (ha) źródło danych: Nadleśnictwo	0	wg potrzeb		Zalesianie terenów o niskich klasach bonitacyjnych gleb i gruntów porolnych	Zadanie monitorowane właścicieli gruntów	możliwy brak zainteresowania mieszkańców
--	--	--	--	---	------------	--	---	--	--

Tabela 51 Harmonogram zadań własnych w zakresie zasobów przyrodniczych

L.p.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacunkowe koszty realizacji zadania (w tys. zł)					Źródła finansowania	Ryzyka
				rok 2025	rok 2026	rok 2027	rok 2028	do 2030		
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1.	Zasoby przyrodnicze	Edukacja dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie ochrony i zachowania walorów krajobrazu i przyrody oraz promocja tych walorów	Gmina Jeleśnia	2	2	2	2	16	środki Gminy (ew. dofinansowanie ze środków WFOŚiGW/NFOŚiGW)	
		Przebudowa i częściowa wymiana składu gatunkowego zadrzewień przydrożnych wzdłuż odcinków dróg, nowe nasadzenia zieleni wysokiej, prace pielęgnacyjno-konserwacyjne zieleni przydrożnej	Gmina Jeleśnia	5	5	5	5	40	środki Gminy	

Źródło: koszty zamieszczone w tabeli pochodzą z danych udostępnionych przez instytucje realizujące zadania, WPF i WPI Gminy Jeleśnia a także szacunków własnych, w niektórych przypadkach nie było możliwości oszacowania kosztów ze względu na brak informacji o szczegółowym zakresie zadania

Tabela 52 Harmonogram zadań monitorowanych w zakresie zasobów przyrodniczych

L.p.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacunkowe koszty realizacji zadania w latach 2025-2030 (w tys. zł)	Źródła finansowania	Ryzyka
A	B	C	D	E	F	G
1.	Zasoby przyrodnicze	Edukacja dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie ochrony i zachowania walorów krajobrazu i przyrody oraz promocja tych walorów	Nadleśnictwo	10/rok	środki własne Nadleśnictwa, NFOŚiGW/WFOŚiGW	
		Przebudowa i częściowa wymiana składu gatunkowego zadrzewień przydrożnych wzdłuż odcinków dróg, nowe nasadzenia zieleni wysokiej, prace pielęgnacyjno-konserwacyjne zieleni przydrożnej	PZD w Żywcu, ZDW w Katowicach	wg potrzeb	środki PZD w Żywcu, ZDW w Katowicach	
		Uporządkowanie ewidencji gruntów zalesionych poprzez inwentaryzację i sporządzanie uproszczonych planów urządzania lasów prywatnych oraz zwiększenie lesistości poprzez zalesienia	Starosta Żywiecki	50	środki własne właścicieli lasów, Funduszu Leśnego, WFOŚiGW, ARIMR	w razie potrzeby

	Realizacja zadań: gospodarczych, hodowlanych i ochronnych – zgodnie z planami urządzania lasów państwowych	Nadleśnictwo	10/rok	środki własne Nadleśnictwa	
	Realizacja zadań: gospodarczych, hodowlanych i ochronnych – zgodnie z uproszczonymi planami urządzania lasów prywatnych	właściciele lasów pod nadzorem nadleśniczego	10/rok	środki własne właścicieli lasów, ew. pozyskane	
	Wzmocnienie kontroli gospodarki leśnej na obszarach nowych nasadzeń w lasach prywatnych	Nadleśniczy w imieniu Starosty Żywieckiego	koszty administracyjne	środki własne Starosty Żywieckiego	w razie potrzeby
	Zalesianie terenów o niskich klasach bonitacyjnych gleb i gruntów porolnych	właściciele gruntów	15/rok	środki własne właścicieli terenów	w razie potrzeby
	Wyznaczenie i ochrona korytarzy ekologicznych zgodnie z audytem krajobrazowym województwa śląskiego	RDOŚ	wg potrzeb	środki własne RDOŚ	Gmina Jeleśnia – jako partner

Źródło: koszty zamieszczone w tabeli pochodzą z danych udostępnionych przez instytucje realizujące zadania

Tabela 53 Cele, kierunki interwencji i zadania z zakresu zagrożeń poważnymi awariami

L.p.	Obszar interwencji	Cel	Wskaźnik			Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
			Nazwa (+ źródło danych)	Wartość bazowa rok 2024 lub 2023	Wartość docelowa rok 2030				
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1	Zagrożenia poważnymi awariami	Przeciwdziałanie zagrożeniom na terenie gminy	Ilość kontroli zakładów w zakresie ochrony środowiska źródło danych: dane WIOŚ	0/rok	wg potrzeb	Zmniejszenie zagrożenia awariami oraz minimalizacja skutków w przypadku wystąpienia awarii	Przeciwdziałanie poważnym awariom poprzez prowadzenie kontroli zakładów, szkoleń, badań przyczyn tak aby zmniejszyć ryzyko wystąpienia poważnych awarii	Zadanie monitorowane WIOŚ, przedsiębiorstw	brak środków finansowych na działania kontrolne
			Ilość jednostek Straży Pożarnej, które dostały wsparcie źródło danych: Gmina Jeleśnia	9	9		Doposażenie jednostek OSP w niezbędny sprzęt do ratowania życia i mienia	Zadanie własne Gminy Jeleśnia	brak środków finansowych
			Ilość akcji edukacji ekologicznej źródło danych: Gmina Jeleśnia	2-3	2-3	Kreowanie właściwych zachowań społeczeństwa w sytuacji wystąpienia zagrożeń	Edukacja społeczeństwa na rzecz kreowania prawidłowych zachowań w sytuacji wystąpienia zagrożeń środowiska i życia ludzi z tytułu poważnych awarii	Zadanie własne Gminy Jeleśnia Zadanie monitorowane Policja, Straż Pożarna (jako edukacja w placówkach oświatowych)	możliwy brak zaangażowania mieszkańców

Tabela 54 Harmonogram zadań własnych z zakresu zagrożeń poważnymi awariami

L.p.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacunkowe koszty realizacji zadania (w tys. zł)					Źródła finansowania	Ryzyka
				rok 2025	rok 2026	rok 2027	rok 2028	do 2030		
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1.	Zagrożenia poważnymi awariami	Doposażenie jednostek OSP w niezbędny sprzęt do ratowania życia i mienia	Gmina Jeleśnia	w zależności od potrzeb i posiadanych i pozyskanych środków					środki własne Gminy	
		Edukacja społeczeństwa na rzecz kreowania prawidłowych zachowań w sytuacji wystąpienia zagrożeń środowiska i życia ludzi z tytułu poważnych awarii	Gmina Jeleśnia	w zależności od zakresu działań edukacyjnych					środki własne Gminy	zadanie realizowane jest na bieżąco

Źródło: koszty zamieszczone w tabeli pochodzą z danych udostępnionych przez instytucje realizujące zadania, WPF i WPI Gminy Jeleśnia a także szacunków własnych, w niektórych przypadkach nie było możliwości oszacowania kosztów ze względu na brak informacji o szczegółowym zakresie zadania

Tabela 55 Harmonogram zadań monitorowanych z zakresu zagrożenia poważnymi awariami

L.p.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację (+ jednostki włączone)	Szacunkowe koszty realizacji zadania w latach 2025-2032 (w tys. zł)	Źródła finansowania	Ryzyka
A	B	C	D	E	F	G
1.	Zagrożenia poważnymi awariami	Przeciwdziałanie poważnym awariom poprzez prowadzenie kontroli zakładów, szkoleń, badań przyczyn tak aby zmniejszyć ryzyko wystąpienia poważnych awarii	WIOŚ, przedsiębiorstwa	koszty zależą od ilości i zakresu kontroli	środki własne przedsiębiorstw, środki WIOŚ	działanie aktualnie jest realizowane i będzie kontynuowane
		Edukacja społeczeństwa na rzecz kreowania prawidłowych zachowań w sytuacji wystąpienia zagrożeń środowiska i życia ludzi z tytułu poważnych awarii	Zadanie monitorowane, Policja, Straż Pożarna	20	środki własne Policji, SP, WIOŚ	

Źródło: koszty zamieszczone w tabeli pochodzą z danych udostępnionych przez instytucje realizujące zadania

7. System realizacji Programu Ochrony Środowiska

Instrumentami wspomagającymi realizację Programu Ochrony Środowiska są elementy strategii rozwoju, programów i dokumentów programowych, o których mowa w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tj. Dz.U. z 2025 r. poz. 198). Wynikają one z obowiązków i kompetencji gminy. Narzędziem, które koordynuje i spina w jedną całość działania związane z ochroną środowiska jest Program Ochrony Środowiska.

W procesie wdrażania zapisów Programu będą uczestniczyć nie tylko jednostki bezpośrednio zaangażowane w opracowanie, procedury opiniowana, przyjmowania i uchwalania opracowania. Będą to również podmioty uczestniczące w zarządzaniu Programem, czyli jednostki administracji samorządowej, jednostki udzielające dofinansowania oraz spółki komunalne.

W każdej fazie wdrażania Programu uczestniczą mieszkańcy, którzy bezpośrednio wykorzystują produkty wynikające z realizacji postanowień Programu. (np. sieć kanalizacji sanitarnej, zmodernizowana droga czy nowy kocioł dofinansowany przez gminę).

Podstawową zasadą w realizacji zapisów Programu Ochrony Środowiska jest prawidłowe i właściwe wykonywanie zadań własnych Gminy Jeleśnia oraz zadań monitorowanych przez poszczególne jednostki.

Tabela 56 Działania w ramach zarządzania środowiskiem

L.p.	Zagadnienie	Główne działania w latach 2025-2030	Podmioty uczestniczące
1	Wdrażanie Programu ochrony środowiska	Raport z wykonania Programu (co dwa lata)	Wójt Gminy Jeleśnia
		Okresowa aktualizacja Programu ochrony środowiska	Wójt Gminy Jeleśnia
2	Edukacja ekologiczna, komunikacja ze społeczeństwem, System informacji o środowisku	Realizacja Programu ochrony środowiska oraz współpraca z instytucjami zajmującymi się szeroko pojętą ochroną środowiska	Rada Gminy, GIOŚ, Organizacje pozarządowe
3	Systemy zarządzania środowiskiem	Wspieranie i promowanie zakładów / instytucji wdrażających system zarządzania środowiskiem	Gmina Jeleśnia, Wojewoda, Fundusze celowe
4	Monitoring stanu środowiska	Zgodnie z wymaganiami ustawowymi - Stan środowiska w województwie śląskim	GIOŚ, WSSE, PGW WP

Elementem polityki ekologicznej Gminy Jeleśnia jest współpraca z instytucjami zajmującymi się badaniem stanu środowiska, przetwarzaniem uzyskanych danych oraz ich upowszechnianiem, a bezpośrednim wskaźnikiem zaawansowania realizacji zadań objętych Programem ochrony środowiska będzie ciągły monitoring oraz dwuletni Raport.

8. Streszczenie w języku niespecjalistycznym

„Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jeleśnia na lata 2025-2028 z perspektywą do roku 2030” (zwany dalej Programem) został opracowany zgodnie z zapisami ustawy z dnia 21 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tj. Dz. U. 2025 r. poz. 647 z późn. zm.) jako narzędzie prowadzenia polityki ochrony środowiska w Gminie. Poprzedni dokument został przyjęty w 2021 r. jako „Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jeleśnia na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2030”.

Podstawą do opracowania niniejszego Programu są zalecenia wynikające z Wytycznych do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska z 2015 roku oraz ich zmiany prawne z 2017 i 2020 roku. W niniejszym opracowaniu autorzy starali się dokonać porównania stanu środowiska z roku 2017 z obecnym według informacji z 2024 roku (natomiast, jeśli brakowało takich informacji posłużono się danymi z 2023 roku).

Przedmiotowe opracowanie dla Gminy Jeleśnia zawiera takie elementy jak:

Wstęp - rozdział ten zawiera podstawę prawną i cel przygotowania programu ochrony środowiska, a także okres objęty opracowaniem, metodykę, strukturę i zakres dokumentu.

W rozdziale drugim wykazano spójność niniejszego opracowania z dokumentami nadrzędnymi opracowanymi we wcześniejszych latach szczebla krajowego, regionalnego i wojewódzkiego.

Rozdział trzeci to informacje ogólne o gminie. Zawartość tego rozdziału to m.in. informacje o położeniu administracyjnym oraz dane dotyczące uwarunkowań gospodarczych i środowiskowych gminy.

Rozdział czwarty to ocena aktualnego stanu środowiska. W rozdziale tym opisano stan aktualny oraz wskazano najważniejsze problemy w zakresie każdego komponentu środowiska.

Na terenie strefy śląskiej oceny prowadzone są w oparciu stacje pomiarowe znajdujące się poza terenem gminy, m.in. stację w Żywcu przy ul. Kopernika 83a, gdzie prowadzone są ciągłe automatyczne pomiary imisyjne stężeń dwutlenku siarki, tlenków azotu (NO, NO₂, NO_x) oraz pyłu zawieszonego PM₁₀, a także pomiary manualne: arsenu, niklu, kadmu, ołowiu, benzo(a)pirenu w PM₁₀, pyłu zawieszonego PM₁₀ oraz pomiary parametrów meteorologicznych.

Maksymalne miesięczne stężenia dwutlenku siarki odnotowano w grudniu 2022 roku tj. 26,96 µg/m³. Natomiast średnia wartość roczna wyniosła 11,5 µg/m³ w 2022 roku, 9,8 µg/m³ w 2023 roku oraz 9,31 µg/m³ w 2024 roku a zatem zdecydowanie poniżej poziomu dopuszczalnego (20 µg/m³). Wartości średnio roczne wskazują na polepszenie się jakości powietrza w 2024 roku ze względu na stężenia dwutlenku siarki.

Z powodu braku szczegółowych danych nie jest możliwe określenie maksymalnego średniego stężenia dwutlenku azotu. Natomiast średnia wartość roczna stężenia dwutlenku azotu wyniosła 14,6 µg/m³ w 2022 roku, 13,1 µg/m³ w 2023 roku oraz 12,8 µg/m³ w 2024 roku a zatem poniżej poziomu dopuszczalnego (40 µg/m³). Wartości średnio roczne utrzymują się na podobnym poziomie.

Maksymalne miesięczne stężenie pyłu PM₁₀ odnotowano w marcu 2022 tj. 61,93 µg/m³. Średnia wartość roczna wyniosła: 32,6 µg/m³ w 2022 roku, 27,5 µg/m³ w 2023 roku oraz 28,8 µg/m³ w 2024 roku a zatem poniżej poziomu dopuszczalnego, tj. 40 µg/m³. Wartości średnio roczne wskazują na nieznaczne obniżenie jakości powietrza w 2024 roku ze względu na stężenie pyłu PM₁₀.

Według oceny rocznej jakości powietrza na terenie województwa śląskiego, prowadzonej przez Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Katowicach, wykonanej na podstawie matematycznego modelu rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń w powietrzu, jakość powietrza w większości parametrów w mieście nie odbiegała od poziomu odpowiadającego obowiązującym normom. Sporadycznie występowały przekroczenia poziomów dopuszczalnych lub docelowych takich zanieczyszczeń, jak: pył zawieszony PM₁₀, pył zawieszony PM_{2,5}, benzo(a)piren, ozon.

Głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza w województwie śląskim jest emisja antropogeniczna. W zakresie pyłu PM₁₀ i PM_{2,5} oraz benzo(a)pirenu największy udział stanowi emisja pochodząca z sektora komunalno-bytowego (emisja powierzchniowa), w zakresie tlenków azotu jest to emisja z działalności przemysłowej (emisja punktowa) oraz z transportu (emisja liniowa), w odniesieniu do tlenków siarki największa emisja pochodzi z działalności przemysłowej (emisja punktowa). Udział w stężeniach zanieczyszczeń w powietrzu na obszarze województwa ma również napływ emisji z obszaru Polski oraz Europy.

W wyniku rocznej oceny jakości powietrza za 2024 roku określono strefy dla województwa śląskiego, w których doszło do przekroczenia standardów imisyjnych – w porównaniu do 2023 roku, w 2024 roku w województwie śląskim nastąpiło pogorszenie jakości powietrza. Strefa aglomeracja górnośląska w przypadku ozonu (3 lata) uzyskała klasę C, podczas gdy w poprzedniej ocenie uzyskała klasę A, strefa aglomeracja górnośląska i strefa śląska w przypadku pyłu zawieszonego PM₁₀ zostały zakwalifikowane do gorszej klasy - klasy C, strefy aglomeracja górnośląska i miasto Częstochowa, w przypadku pyłu zawieszonego PM_{2,5} (II faza) zostały sklasyfikowane w klasie C1, podczas gdy w

poprzedniej ocenie uzyskały klasę A1. Podobnie jak w roku 2023, w odniesieniu do poziomu celu długoterminowego dla ozonu wszystkie strefy w województwie uzyskały klasę D2.

Dla pozostałych zanieczyszczeń: dwutlenek siarki SO₂, tlenek węgla CO, benzen C₆H₆, ołów-Pb, arsen-As, kadm-Cd, nikiel-Ni standardy imisyjne na terenie wszystkich stref (cały obszar województwa) również były dotrzymane. W przypadku stref, dla których POP zostały określone, a standardy jakości powietrza są nadal przekraczane, zarząd województwa obowiązany będzie do aktualizacji programu po okresie 3 lat od wejścia w życie uchwały sejmiku województwa w sprawie programu ochrony powietrza uwzględniając działania ochronne dla wrażliwych grup ludności.

W latach 2023-2024 Śląski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska na terenie gminy Jeleśnia przeprowadził łącznie 6 kontroli w 6 przedsiębiorstwach, które miały na celu sprawdzenie przestrzegania przepisów ochrony środowiska. W zakresie ochrony powietrza przeprowadzono 2 kontrole w dwóch przedsiębiorstwach. Podczas obu kontroli stwierdzono naruszenia.

Na terenie gminy realizowano program „Czyste powietrze” (działał Punkt Konsultacyjno-Informacyjny programu w Urzędzie Gminy Jeleśnia), a także podpisano porozumienie dotyczące Klastra Energii. W latach 2023-2024, 265 Beneficjentów z terenu gminy zrealizowało inwestycje i otrzymało dofinansowanie w ramach programu „Czyste Powietrze”, w tym 265 zamontowało nowe źródło ciepła:

- 5 szt. kotłów opalanych węglem spełniających wymogi 5 klasy i ekoprojektu,
- 29 szt. kotłów na pellet drzewny,
- 83 szt. kotłów na pellet drzewny o podwyższonym standardzie,
- 3 szt. kotłów zgazowujących drewno,
- 7 szt. kotłów zgazowujących drewno o podwyższonym standardzie,
- 8 szt. ogrzewania elektrycznego,
- 1 kotłownia gazowa,
- 3 szt. kotłów opalanych gazem,
- 2 szt. kotłów opalanych olejem,
- 4 szt. pomp ciepła powietrze/woda,
- 2 szt. pomp ciepła powietrze/powietrze,
- 6 szt. gruntowych pomp ciepła o podwyższonej klasie efektywności energetycznej,
- 112 szt. pomp ciepła powietrze/woda o podwyższonej klasie efektywności energetycznej.

Ponadto wykonano:

- ocieplenie przegród budowlanych w przypadku 57 przedsięwzięć,
- wymianę stolarki okiennej w przypadku 54 przedsięwzięć,
- wymianę stolarki drzwiowej w przypadku 35 przedsięwzięć,
- montaż wentylacji mechanicznej w przypadku 2 przedsięwzięć,

montaż instalacji fotowoltaicznej w przypadku 77 przedsięwzięć

W 2023 roku opracowano „Program ochrony środowiska przed hałasem dla województwa śląskiego”. Program przyjęto uchwałą Sejmiku Województwa Śląskiego nr VII/3/4/2024 z dnia 10 czerwca 2024 r. Celem Programu jest wyszczególnienie podstawowych kierunków i zakresu działań niezbędnych do przywrócenia dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku. W programie dla obszaru Gminy Jeleśnia nie zaproponowano działań inwestycyjnych mających na celu ograniczenie oddziaływania hałasu przemysłowego.

Na terenie gminy Jeleśnia w latach 2023 -2024, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Katowicach nie prowadził w ramach PMS badań stanu klimatu akustycznego. Zgodnie z danym zawartymi w bazie EHAŁAS (baza zawiera wyniki pomiarów hałasu przekazanych do WIOŚ lub RWMS) w analizowanym okresie na terenie gminy Jeleśnia nie były wykonywane pomiary hałasu instalacyjnego, drogowego ani kolejowego.

W latach 2023-2024 Śląski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska na terenie gminy przeprowadził łącznie 6 kontrole w 6 przedsiębiorstwach, które miały na celu sprawdzenie przestrzegania przepisów ochrony środowiska. Nie prowadzono kontroli w zakresie ochrony przed hałasem.

W 2019 roku został zniesiony obowiązek pozwoleń na lokalizację instalacji emitującej pola elektromagnetyczne, aktualnie niezbędne jest tylko zgłoszenie nowej lub modernizowanej instalacji do Urzędu Gminy Jeleśnia. Wójt Gminy Jeleśnia prowadzi Rejestr instalacji mogących oddziaływać na środowisko, których emisja nie wymaga

pozwolenia. W latach 2023-2024 30 przedsiębiorstw z terenu gminy dokonało zgłoszeń instalacji wytwarzających pola elektromagnetyczne.

Na chwilę obecną sieć wodociągowa w gminie Jeleśnia obejmuje miejscowości: Sopotnia Wielka, Sopotnia Mała, Jeleśnia, Krzyżowa oraz Mutne. Aktualna długość sieci wodociągowej na terenie gminy wynosi 61,26 km.

Do sieci wodociągowej wg stanu na 31.12.2024 r. (GUS) podłączonych było 45,1% mieszkańców gminy. W latach 2023-2024 powstało 5,112 km sieci wodociągowej, oraz 71 szt. przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania.

Siecią zarządza Zakład Gospodarki Komunalnej Jeleśnia Sp. z o. o.

Pozostałą część Gminy Jeleśnia zaopatrują w wodę tzw. dzięki ujęcia, wody i studnie przydomowe za wyjątkiem 2-óch spółek wodociągowych tj. Jeleśnia Dolna oraz Jeleśnia Środek.

Zgodnie z danymi GUS na dzień 31.12.2024 roku gmina jest skanalizowana w 58,4%. Długość sieci kanalizacji sanitarnej wynosiła 204,88 km, w tym sieć. Ilość przyłączy kanalizacyjnych wyniosła 4 133 szt.

Gmina Jeleśnia jest członkiem Związku Międzygminnego ds. Ekologii w Żywcu obejmujący swoim zasięgiem 11 gmin. Do głównych zadań związku należy realizacja programu „Oczyszczanie Ścieków na Żywiecczyźnie”. Z usług odprowadzania ścieków na terenie gminy Jeleśnia aktualnie korzystają mieszkańcy wsi: Jeleśnia, Krzyżowa, Krzyżówki, Korbiewów, Sopotnia Mała, Sopotnia Wielka, Przyborów, Pewel Wielka, Mutne.

Na terenach pozbawionych dostępu do sieci kanalizacyjnej lub gdzie budowa sieci kanalizacyjnej jest ekonomicznie niekorzystna, budowane są zbiorniki bezodpływowe lub przydomowe oczyszczalnie ścieków. Gmina Jeleśnia prowadzi ewidencję szamb i przydomowych oczyszczalni ścieków. Zgodnie z danymi gminy, aktualnie na terenie gminy zlokalizowanych jest:

- 392 szt. zbiorników bezodpływowych,
- 54 szt. przydomowych oczyszczalni ścieków.

Gleby występujące na terenie gminy pod względem przydatności rolniczej to gleby klas III do VI zarówno dla gruntów ornych jak i użytków zielonych. Najwięcej gleb należy klasy bonitacyjnej IV i V. Można tu znaleźć gleby średnio głębokie, głębokie gleby gliniaste, gleby piaszczyste i piaszczysto-gliniaste oraz mady występujące w rejonach rzek i potoków. Gmina Jeleśnia zajmuje obszar 170,62 km², z czego około 22,14% stanowią użytki rolne.

Teren gminy obejmuje swoim działaniem Śląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Częstochowie, PZDR Bielsko-Biała oraz Śląski Oddział Regionalny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Częstochowie, które okresowo organizują szkolenia, spotkania informacyjne czy punkty konsultacyjne dla chętnych i zainteresowanych rolników.

Teren gminy podlega działaniu Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Katowicach, Oddział w Bielsku-Białej, który prowadzi kontrole gospodarstw rolnych pod kątem materiału siewnego, szkółkarskiego oraz szkodników, patogenów i organizmów nie kwarantannowych i kwarantannowych. W latach 2023-2024 przeprowadzono 2 kontrole sprzedawców środków ochrony roślin oraz 1 kontrolę stosowania środków ochrony roślin.

Na terenie Gminy Jeleśnia nie ma możliwości przetwarzania odpadów komunalnych. Zmieszane odpady komunalne o kodzie 20 03 01 oraz pozostałości z sortowania i pozostałości z mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych są przekazywane do zastępczych instalacji w regionie do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów.

Na terenie Gminy funkcjonuje od października 2013 roku Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK), który jest zlokalizowany pod adresem: Jeleśnia ul. Suska 42.

W 2023 roku dokonano modernizacji Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych w Jeleśni poprzez remont elewacji budynku administracyjno-socjalnego wraz z wyminą elewacji drewnianej na blaszaną pomieszczenia magazynowego przylegającego do remontowanego budynku. Wymieniono również nawierzchnię w 3 boksach magazynowania odpadów.

W 2024 r. podmiotem odpowiedzialnym za realizację usługi odbioru, transportu i zagospodarowania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości na terenie Gminy Jeleśnia było Konsorcjum firm: Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. z siedzibą: 34-340 Jeleśnia, ul. Plebańska 5 oraz Sanit-Trans Sp. z o.o. z siedzibą: 43-392 Międzyrzecze Górne 383.

Odbiór odpadów komunalnych na terenie gminy odbywa się na podstawie zapisów ustawy o utrzymaniu czystości i porządku. W oparciu o zapisy powyższej ustawy Rada Gminy Jeleśnia uchwaliła akty prawa miejscowego regulujące zasady utrzymania czystości i porządku, jak i szczegółowy sposób i zakres świadczenia usług odbioru i zagospodarowania odpadów komunalnych. Aktualnie obowiązuje Regulamin przyjęty uchwałą Nr XXXVI/210/2020

Rady Gminy Jeleśnia z dnia 28 września 2020 r. w sprawie przyjęcia Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Jeleśnia.

W myśl znowelizowanej ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach od 1 lipca 2013 roku obowiązek odbioru i zagospodarowania odpadów komunalnych z nieruchomości zamieszkałych przejęła Gmina. Rada Gminy nie skorzystała z możliwości przejęcia powyższego obowiązku z nieruchomości niezamieszkałych, na których powstają odpady, dlatego właściciele tych nieruchomości w dalszym ciągu mieli obowiązek zawarcia lub kontynuowania indywidualnych umów z podmiotem uprawnionym w zakresie odbierania odpadów komunalnych - wpisanym do prowadzonego przez Gminę rejestru działalności regulowanej.

Rada Gminy w 2016 roku postanowiła odbierać odpady komunalne od właścicieli określonych nieruchomości, na których nie zamieszkują mieszkańcy, a powstają odpady komunalne tj. nieruchomości, na których znajdują się domki letniskowe lub inne nieruchomości wykorzystywane na cele rekreacyjno-wypoczynkowe. Wszyscy właściciele nieruchomości są zobowiązani do złożenia do Urzędu Gminy deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi oraz do ponoszenia opłat na rzecz Gminy.

Głównymi celami w zakresie gospodarki odpadami jest doskonalenie systemu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych oraz redukcja strumienia odpadów komunalnych zmieszanych kierowanych do instalacji przetwarzania odpadów komunalnych oraz poprawa wydzielenia odpadów niebezpiecznych ze strumienia odpadów komunalnych, co już jest realizowane.

Utworzenie i obsługa systemu gospodarowania odpadami komunalnymi na terenie gminy to obowiązek wynikający z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. W ramach tego systemu gmina prowadzi działania związane z odbieraniem i zagospodarowaniem odpadów komunalnych z nieruchomości zamieszkałych na terenie gminy, oraz niezamieszkałych.

Na terenie gminy nie ma możliwości przetwarzania niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych, bioodpadów stanowiących odpady komunalne oraz przeznaczonych do składowania pozostałości z sortowania odpadów komunalnych i pozostałości z procesu mechaniczno-biologicznego przetwarzania niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych.

Z terenu Gminy Jeleśnia w 2024 roku odebrano i zebrano łącznie 2 841,9445 Mg, w tym:

- opakowania z papieru i tektury – 59,5451 Mg,
- opakowania z tworzyw sztucznych – 0,0800 Mg,
- zmieszane odpady opakowaniowe – 524,7090 Mg,
- opakowania ze szkła – 363,1609 Mg,
- zużyte opony – 36,3008 Mg,
- szkło – 1,5500 Mg,
- papier i tektura – 6,100 Mg,
- lampy fluorescencyjne i inne odpady zawierające rtęć – 0,1490 Mg,
- zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 21, 20 01 23 i 20 01 35 – 20,9434 Mg,
- zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 21 i 20 01 23 zawierające niebezpieczne składniki – 15,3832 Mg,
- tworzywa sztuczne – 2,7300 Mg,
- popiół – 360,3900 Mg,
- odpady ulegające biodegradacji – 33,3219 Mg,
- niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne – 1 206,6190 Mg,
- odpady wielkogabarytowe – 196,7680 Mg,
- leki inne niż wymienione w 20 01 31 – 0,0899 Mg,
- baterie i akumulatory inne niż wymienione w 20 01 33 – 0,1138 Mg,
- opakowania z metali – 12,9905 Mg.

Po przeliczeniu masy wszystkich odpadów odebranych od mieszkańców Gminy Jeleśnia i przeliczeniu przez liczbę osób zameldowanych na pobyt stały w gminie (12 750 osób) wynika, że każdy z mieszkańców w 2024 roku wyprodukował około 222,90 kg odpadów.

Osiągnięty poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych przez Gminę Jeleśnia w 2024 r. wynosi 49,53%. Ilość odpadów wytworzonych na terenie gminy i przekazanych do termicznego przekształcenia w 2024 r. wynosi 70,6487 Mg. Natomiast stosunek masy odpadów komunalnych przekazanych do termicznego przekształcenia do odebranych i zebranych odpadów komunalnych wytworzonych na terenie gminy wyniósł 2,52%.

Na terenie gminy w 2023 roku dzięki uzyskanej przez gminę dotacji, z Ministerstwa Rozwoju i Technologii, przeprowadzono aktualizację inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest.

W 2024 roku natomiast opracowano i przyjęto uchwałą Rady Gminy nr III/23/2024 „Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Jeleśnia aktualizacja 2023”. Jest to drugi dokument tego rodzaju opracowanym dla terenu gminy. Pierwszy dokument został opracowany w 2013 roku.

W latach 2021-2024 dzięki wsparciu finansowemu z WFOŚiGW w Katowicach (lub WFOŚiGW w Katowicach i NFOŚiGW) usunięto łącznie 376,66 Mg wyrobów zawierających azbest, w tym:

- 98,54 Mg w 2021 roku,
- 81,12 Mg w 2022 roku,
- 90,18 Mg w 2023 roku,
- 106,82 Mg w 2024 roku.

Do końca 2018 roku przelicznik w Bazie Azbestowej wynosił 11 kg, natomiast od 2019 roku przelicznik wynosi 15 kg. Oznacza to, że jeśli mieszkaniec posiada pokrycie dachowe o powierzchni 100 m² to w 2018 roku posiadał 1 100 kg, natomiast w 2019 roku waga ta zwiększyła się do 1 500 kg. Dlatego mimo corocznych akcji usuwania ilość wyrobów w Bazie azbestowej się zwiększyła.

Według danych z Bazy Azbestowej na koniec 2024 roku na terenie Gminy Jeleśnia jest jeszcze 2 422,357 Mg wyrobów zawierających azbest, natomiast łącznie usunięto 2 487,108 Mg.

Bazując na początkowej ilości wyrobów zawierających azbest określonej w Bazie Azbestowej na 4 909,465 Mg można określić, iż z terenu gminy do końca 2024 roku usunięto 50,66% wyrobów.

Gmina posiada zasoby przyrodnicze o znaczeniu ponadregionalnym. Obszar gminy odgrywa szczególnie ważną rolę w projektowanym „krajowym systemie obszarów chronionych”. Około 65% powierzchni gminy leży w obszarze Żywieckiego parku Krajobrazowego, natomiast pozostały teren jest strefą ochronną ŻPK lub stanowić ma „Obszar chronionego krajobrazu”.

Formami ochronnymi przyrody na terenie gminy Jeleśnia są: park krajobrazowy (1), rezerваты przyrody (3), obszary Natura 2000 (2), użytki ekologiczne (3) oraz 7 pomników przyrody, które tworzą tzw. system obszarów i obiektów prawnie chronionych. Taki układ przestrzenny, wzajemnie uzupełniających się form ochrony przyrody, zapewnia warunki do samoregulacji procesów przyrodniczych, naturalnych warunków hydrologicznych oraz właściwego korzystania z rekreacji i turystyki.

Ogólna powierzchnia lasów na terenie Gminy Jeleśnia wynosi 9 383,49 ha, w tym:

- lasy publiczne ogółem 4 890,29 ha,
 - lasy publiczne Skarbu Państwa 4 888,09 ha,
 - ✓ lasy publiczne Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych 4 880,71 ha,
 - ✓ lasy publiczne Skarbu Państwa w zasobie Własności Rolnej SP 0,43 ha,
 - ✓ lasy publiczne gminne 2,20 ha,
- lasy prywatne ogółem 4 493,20 ha.

Gospodarkę leśną na obszarze gminy prowadzi Nadleśnictwo Jeleśnia oraz właściciele lasów prywatnych.

Całość Lasów Państwowych pozostaje w administracji Nadleśnictwa Jeleśnia, obręb Jeleśnia – praktycznie wyłącznie w obrębie partii grzbietowych i stokowych (piętro pogórza, regła dolnego, częściowo regła górnego) oraz podszczytowych (regiel górny, strefa przejściowa pomiędzy regłem górnym a piętrem kosodrzewiny) masywów górskich: Pilska, Romanki, Lipowskiej, Kaczory i Grapy oraz Pasma Pewelskiego, Łazka, Janikowej Grapy i zachodnich stoków Pasma Babiogórskiego. Nadleśnictwo Jeleśnia na terenie gminy prowadziło swoją działalność w oparciu o Plan Urządzenia Lasu sporządzony dla lasów SP w zarządzie Nadleśnictwa na okres od 01.01.2015 roku do 31.12.2024 roku.

Lasy prywatne skupione są zarówno w dużych kompleksach, jak i rozproszonych enklawach, często przylegających do obszarów Lasów Państwowych.

Według rejestru prowadzonego przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska oraz Komendę Wojewódzką Państwowej Straży Pożarnej w Katowicach, na terenie Gminy Jeleśnia nie funkcjonują inne zakłady przemysłowe, w których występowałyby rodzaje i ilości substancji niebezpiecznych pozwalające zakwalifikować je do zakładów o zwiększonym lub dużym ryzyku wystąpienia awarii przemysłowej. Niemniej jednak znajdują się tu przedsiębiorstwa, które mogą przyczynić się do powstania niebezpiecznych zdarzeń zagrażających środowisku oraz zdrowiu i życiu mieszkańców.

W ciągu ostatnich 10 lat, na terenie Gminy Jeleśnia nie wydarzyła się żadna istotna „katastrofa ekologiczna”.

Po analizie stanu aktualnego dla każdej dziedziny środowiskowej przeprowadzono analizę SWOT i stworzono w rozdziale szóstym cele i kierunki działań, a także harmonogramy realizacji zadań własnych – Gminy Jeleśnia i zadań monitorowanych – czyli realizowanych przez instytucje administrujące uzbrojeniem terenu oraz przedsiębiorców i inne osoby prawne. Cele i kierunki działań w zakresie każdej dziedziny interwencji zostały zestawione w tabelach. Zapisano w nich nadrzędne cele środowiskowe, wskaźniki z podaniem wartości bazowej z roku 2024 lub 2023 oraz wartością do osiągnięcia w 2030 roku. Dopełnieniem celów i zadań jest wyszczególnienie każdego zadania wraz z określeniem jednostki odpowiedzialnej oraz czynników ryzyka, jakie mogą mieć miejsce, co warunkuje realizację zadania. Przykładem jest brak pozyskanych środków finansowych na realizację zadania. Drugą częścią rozdziału szóstego są harmonogramy realizacji zadań, w których zadania mają określone koszty realizacji oraz źródła finansowania. W tej części zamieszczono także dodatkowe informacje o zadaniu, przykładem jest informacja, iż zadanie będzie realizowane jako kontynuacja lub tylko w razie zaistnienia potrzeby.

W rozdziale siódmym opisano system realizacji „**Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jeleśnia na lata 2025-2028 z perspektywą do roku 2030**”.

Projekt Programu podlega zaopiniowaniu przez Zarząd Powiatu Żywieckiego. W trakcie procedur opracowania „**Programu...**” Gmina Jeleśnia zapewni mieszkańcom możliwość zapoznania się z projektem dokumentu w ramach „konsultacji społecznych”.

Po podjęciu uchwały Rady Gminy Program zostanie przyjęty do realizacji. Co dwa lata będą sporządzane raporty z realizacji Programu Ochrony Środowiska pokazujące stan wykonania zadań zapisanych w Programie.

W procesie wdrażania zapisów Programu będą uczestniczyć nie tylko jednostki bezpośrednio zaangażowane w opracowanie, procedury opiniowana, przyjmowania i uchwalania opracowania. Będą to także jednostki administracji samorządowej, jednostki udzielające dofinansowania, a także wszystkie podmioty realizujące zadania zapisane w Programie.

W rozdziale ósmym opisano system monitoringu realizacji Programu Ochrony Środowiska, który da obraz postępów w realizacji zamierzeń „**Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Jeleśnia na lata 2025-2028 z perspektywą do roku 2030**”.